

Lisa 1. VABARIIGI VALITSUSE JA EESTI LINNADE JA VALDADE LIIDU RIIGI EELARVESTRAATEEGIA 2024-2027 JA RIIGIEELARVE 2024 LÄBIRÄÄKIMISTE TÖÖRÜHMADE ARUTELUDE KOONDTABEL¹

1. Rahanduse- ja maksupoliitika töörühma ettepanekud.....	1
2. Haridus- ja noorsootöö valdkonna töörühma ettepanekud	10
3. Töö-, sotsiaal- ja tervise valdkonna töörühma ettepanekud	14
4. Transpordi ja teede töörühma ettepanekud	34
5. IKT töörühma ettepanekud.....	42
6. Kultuuri ja spordi valdkonna töörühma ettepanekud.....	43
7. Keskkonna töörühma ettepanekud.....	48
8. Ruumi, elamumajanduse ja maade töörühma ettepanekud	58
9. Lõimumise töörühma ettepanekud.....	62

1. Rahanduse- ja maksupoliitika töörühma ettepanekud

Tabel 1. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
ELVL prioriteedid			
1.	<p>Finantsautonoomia suurendamine. Kohalikule omavalitsusele eraldatava tulumaksumäära tõstmine, funktsioonide üleandmine tulubaasi.</p> <p>Tulubaasi üleantav summa vähemalt 101,5 mln eurot</p> <p>1) Vahendite üleandmisel tulubaasi tuleks lähtuda osutatavate teenuste maksumusest.</p> <p>Toetusfondist eraldatavate vahendite üleandmisel tulubaasi tuleks eelnevalt välja selgitada teenuste osutamise tegelik maksumus ning alles seejärel otsustada täiendava tulumaksumäära eraldamine või tasandusfondi eraldise suurus.</p>	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOVide tulubaasi laiapõhjaline ümberkorraldamine. Teemad arutatakse läbi KOVide rahanduse töörühmas.</p> <p>Arvestades riigieelarve kehva olukorda ja sellega, et valitsussektori defitsiit ületab EL reeglites lubatud maksimaalselt lubatud 3%, ei ole võimalik 2024. a KOVide tulumaksu osa suurendada.</p>	<p>Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.</p>

¹ Seoses ministeeriumite vastutusvaldkondade ümberkorraldustega on muutunud vastutavad ministeeriumid. Endiselt võib olla viiteid varasemale vastutavale ministeeriumile.

	<p>Lisada 2024. a ettepanekute põhjal kohalike omavalitsuste tulubaasi toetusfondi kaudu makstavad toetused:</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ huviharidus- ja tegevus summas 15,4 mln eurot; ➤ koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulu summas 40,6 mln (s.h tugispetsialistid 2,85 mln) eurot; ➤ kohalike teede hoiu toetus summas 45,5 mln eurot. <p>Näiteks arvestuslikud tulumaksumäära tõusud ülesande üleandmisel tulubaasi (koos taotletava kasvuga):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kohalike teede hoiu valemipõhise toetus +0,42% 2) Koolilõuna toetus +0,32% 3) Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus +0,27% 4) Huvitegevuse ja huvihariduse toetus +0,11% 5) Sõidusoodustuse andmine kohaliku omavalitsuse otsustada, ühistranspordiseaduse muudatus +0,04% 6) Raamatukogude teavikute toetus +0,018% <p>2) Ettevõtete maksusüsteemi muutmine osaliselt omavalitsuse kasuks. Näiteks dividendide maksustamisega seotult eraldada KOV-ile füüsilisest isikust dividendi saaja elukoha järgi teatud osa ettevõtte tulumaksust.</p>		
2.	<p>Korrastada kohalike maksude süsteemi.</p> <p>Laiendada omavalitsuste võimalusi tulu kogumiseks. Täiendada kohalike maksude loetelu (nt turistimaks, müügimaks) juriidiliselt korrektset maksuvaidlusi välistavas sõnastuses, et laiendada omavalitsuste võimalusi tulu kogumiseks. Kohalike maksude seaduse sõnastus vajab ajakohastamist viimaks see vastavusse teiste õigusaktidega.</p> <p>Hinnanguliselt võiks näiteks turismimaksu rakendamine Tallinna linnas tuua täiendavat tulu ca 5 mln eurot aastas.</p>	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOVide tulubaasi laiapõhjaline ümberkorraldamine. Teemad arutatakse läbi KOVide rahanduse töörühmas.</p>	<p>Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.</p>
3.	<p>Tasandusfondi valemi täiustamine.</p> <p>Ettepanek läbirääkimiste raames moodustatud ühises töörühmas töötada välja valem, mis arvestaks senisest rohkem väiksema tulubaasiga omavalitsuste vajadusi.</p> <p>Valemis suurendada tagamaalisuse koefitsienti ja lisada THI väärtus.</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Ajavahemikus 2020-2023.a tasandusfond on suurenenud 0,2%. Samas THI 2022. a võrrelduna 2021. a oli 19,4% ja üksikisiku tulumaksu laekumine (kassapõhiselt) oli + 12,64%. 	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOVide tulubaasi laiapõhjaline ümberkorraldamine. Teemad arutatakse läbi KOVide rahanduse töörühmas.</p> <p>Vabariigi Valitsus on võtnud suuna suurema regionaalse tasakaalustatuse suunas, ühtlustades tulumaksu ümberjaotusega tulubaasi.</p>	<p>Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Statistikaameti 2021. aasta andmetel üheksa maakonna (Hiiumaa, Jõgeva, Järva, Lääne, Põlva, Rapla, Saare, Valga, Võru) jäävad vahemikku 0,4 – 1,6% Eesti üldisest SKPst. ➤ 2022. aastal kohalikele omavalitsustele laekunud tulumaksu maakondade lõikes, vahemikus 0,67% – 3% on üheksal omavalitsusel - Hiiumaa osakaal on 0,67%, Läänemaal 1,27%, Valgamaa 1,46%, Jõgeval 1,61%, Järvamaa 1,87%, Võru maakond 1,96%, Viljandi maakonnas 2,71%, Saare maakonnas 2,19% ja Raplemaal 2,31%. <p>Tasandusfondi puhul juhime läbirääkimisteks tähelepanu Euroopa kohaliku omavalitsuse harta artikli 9 p-le 5, mille kohaselt tuleb väiksemate rahaliste vahenditega kohalike omavalitsuste kaitseks rakendada rahalise ühtlustamise mehhanisme ning senisest suurem tasandusfond toetab seda põhimõtet.</p>		
4.	<p>Kohalike omavalitsuste reservi moodustamine.</p> <p>Erinevate kriisisituatsioonides tekkivate ettenägematute kulude katmiseks.</p> <p>Maksumus 10,0 mln eurot.</p>	<p>Viimased kriisid on näidanud, et riik on KOVidele appi tulnud ning ühekordseid kriisitoetusi andnud. Iga kriis on erineva suunitluse ja ulatusega ning kriisivaru ei ole otstarbekas ette planeerida.</p>	-
5.	<p>Kõrgenenud kuludega toimetuleku toetus.</p> <p>Näha ette kõrgenenud kulude toetus ca 10,4 mln euro ulatuses sarnaselt 2023. aastal kohalike omavalitsuse üksustele ja nendest sõltuvate valitsussektorisse kuuluvate üksustele (SA, MTÜ, ÄÜ) oma tarbeks kasutatud elektri- ja küttekulude kasvu kompenseerimise sarnaselt 2023. a toetuse eraldamise valemile (jaotamisel võetakse arvesse üksnes see osa elektri- ja küttekulude kasvust (käibemaksuta), mis ületab 0,5% kohaliku omavalitsuse üksusele 2023. aastal laekunud tulumaksu, määratud maamaksu1 ning tasandusfondist tulude ja kulude tasanduseks saadud vahendite mahust).</p> <p>Maksumus 10,4 mln eurot.</p>	<p>2024. a käibemaksu tõusu mõju leevendamiseks nõrgema tulubaasiga KOVidele. 2023. a juunis Riigikogus vastu võetud tulumaksu seadusega suurendati 2024. a residendist füüsilise isiku riiklikult pensionilt eraldatavat tulumaksu 2,5%-ni ja vähendades samal ajal muust maksustatavast tulust, välja arvatud kohustuslik ja täiendav kogumispension ning vara võõrandamisest saadud kasult eraldatavat tulumaksu 11,89%-ni. Muudatusega suureneb vähem tulukate KOV-ide tulumaksu laekumine ja samavõrra väheneb tulukamate KOV-ide tulumaksu laekumine, mis tähendab eeldatava tulumaksu laekumise aastase kasvu vähenemist. Kokku hakkab KOV-dele muudatuse tulemusena tulumaksust laekuma vähem 8,3 miljonit eurot, mille võrra suurendatakse vähem tulukamate KOV-ide tasandusfondi laekumist. Muudatus aitab vähendada regionaalset mahajäämust.</p> <p>2023. a suveprognoosi näitas tulumaksu laekumise paranemist ning sellest johtuvalt on eeldada 2024. a eeldada täiendavat tulumaksu laekumise kasvu ca 60 mln eurot.</p>	-

6.	<p>Ukraina sõjapõgenikega seotud kulude meede.</p> <p>SKA andmetel käesoleva aasta jaanuarikuu seisuga oli 66 762 ukraina sõjapõgenikku (neist 16 232 alaealist) deklareerinud Eestisse jäämist.</p> <p>Arvestades olukorra võimaliku eskaleerumise korral võib ränne suurenda, näiteks 15% täiendava sõjapõgeniku lisamine teeb arvestuslikuks üldarvuks 76 776 täiskasvanut koos lastega.</p> <p>Sõjapõgenike vastuvõtmine on kohalike omavalitsustele täiendav ülesanne, mis oluliselt suurendab halduskoormust eelkõige sotsiaalvaldkonnas, mis omakorda on tinginud vajaduse täiendavate ametikohtade (töötasu, töökoha sisustamine, töötaja väljaõpe) loomiseks.</p> <p>Hinnanguline meetme maht nimetatud sõjapõgenike arvu juures võiks olla ca 7,37 mln eurot. Kuluks ühe põgeniku kohta oleks 96 eurot aastas. Ühikukulu 8 eurot on tuletatud energiakulude menetlemise halduskulu määrast (riigihalduse ministri 23. novembri 2021. a määrus nr 31 "Energiahinna tõusu leevendusmeede vähemkindlustatud peredele").</p>	<p>Eestisse saabuvate Ukraina sõjapõgenike arv on oluliselt vähenenud. 2024. a ei kavandata eraldi toetusmeedet Ukraina sõjapõgenikega seotud kulude katteks.</p> <p>2022. a laekus KOVidele UA sõjapõgenike palkadelt tulumaksu ca 4,5 mln eurot. 2023. a 1. jaanuari seisuga oli UA maksuresidente kokku ca 9996 inimest ja neist 8304 oli rahvastikuregistris elukoht registreeritud. Nende isikute tulumaks laekub elukoha KOVile. Ülejäänud isikute tulumaks jaotatakse KOVide vahel proportsionaalselt. 05.01.2023. a sisuga oli TÖR-is 3053 isikut, kes ei olnud tolleks ajaks veel palka saanud². Võib eeldada, et 2023. a laekub KOVidele UA põgenikelt tulumaksu 10-32 mln³.</p>	-
Täiendavad ettepanekud:			
7.	<p>Üksikisiku tulumaksu määra eraldise tõstmine. Kohalikele omavalitsusele laekuva füüsilise isiku tulumaksu määraks 12,29%. Fiskaalne mõju 33 mln eurot.</p> <p>KOV 2024. a tulumaksu osa prognoos 1 736 mln⁴.</p> <p>Alates 01.01.2024. a on asendus- ja järelhoolduse toetus ning matusetoetus tulubaasis. Muudatuse tulemusena tõuseb üksikisiku tulumaksumäär 12,06%-ni. Seega 12,06% + 0,23% = 12,29%</p> <p>2009. a toimunud tulumaksuseaduse muudatuse tulemusena on KOVidel jäänud saamata 423 mln eurot.</p> <p>Rahandusministeeriumi kodulehel olevas failis „RM 2022 suvine majandusprognoos KOV näitajatega“ on töölehel „Riigieelarve“ näha, et aastatel 2021-2026 jääb 2009. aasta kärpe taastamisest KOV-idel igal aastal saamata 26-37 miljonit eurot.</p>	<p>Arvestades riigieelarve kehva olukorda ja sellega, et valitsussektori defitsiit ületab EL reeglites lubatud maksimaalset lubatud 3%, ei ole võimalik 2024. a KOVide tulumaksu osa suurendada.</p>	<p>Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.</p>

² Need isikud tõenäoliselt ei olnud jõudnud veel tööle asuda andmete küsimise ajaks.

³ 10 000 inimest miinimumpalgaga 725 eurot või 13 000 inimest keskmise palgaga 1741 eurot.

⁴ RM andmed.

Selgitus: 2009. a vähendati KOV üksustele laekuvat osa füüsiliste isikute tulumaksust 0,53 protsendipunkti võrra 11,93%-lt 11,4%-le. 2012. a tõsteti seda 0,17 protsendipunkti võrra ja 2014. a veel 0,03 protsendipunkti võrra kompenseerimaks maamaksuvabastuse negatiivset mõju KOV üksustele. Alles 2018. a toimus esimene kärbitud tulumaksuosa taastamine 0,23 protsendipunkti ulatuses, millele 2019. a lisandus 0,04 protsendipunkti. 2018. a tõsteti KOV üksustele laekuvat määra ka 0,03 protsendipunkti seoses ujumise algõpetuse ja tugiteenuste rahastamisega ning 2019. a 0,03 protsendipunkti seoses jäätmehoolduse ja sotsiaalteenuste korraldamise toetuse tõstmisega tulubaasi. Seega oli KOV osa 2019. a täpselt 11,93% ehk sama nagu kriisieelsel 2009. a, kuid ära võetud 0,53 protsendipunktist oli taastatud vaid 0,27 protsendipunkti – ülejäänud tõus oli sisult muude ära võetud tulude kompenseerimine. 2020. a tõsteti KOV osa 11,96%-le, mille järel sai taastatud 0,3 protsendipunkti ning taastada jääb veel 0,23 protsendipunkti.

Tabel 1. KOV-idele laekuva tulumaksu osakaalu muutus 2009 kuni tänaseni

	Algne määr	Muutus	Lõplik reaalne määr	Suurendus muu tulu vähendamise kompenseerimiseks	Lõplik nominaalne määr
2009	11,93	-0,53	11,4		11,4
2012	11,4		11,4	0,17	11,57
2014	11,57		11,4	0,03	11,6
2018	11,6	0,23	11,63	0,03	11,86
2019	11,86	0,04	11,67	0,03	11,93
2020	11,93	0,03	11,7		11,96
Taastada		0,23			12,19

8. **Kohalike omavalituste uue rahastamise mudeli väljatöötamine.**
 Omavalitsusüksuste õigusele piisavatele rahalistele vahenditele omavalitsuslike ülesannete täitmiseks vastab riigi kohustus luua selline rahastamissüsteem, mis kindlustab omavalitsusüksustele piisavad rahalised vahendid omavalitsuslike ülesannete täitmiseks. Seadusandja otsustada on, millistest allikatest (nt riiklike maksude otse kohalikku eelarvesse laekumisest, riigieelarvest tehtavatest eraldistest, kohalikest maksudest vm) piisavad rahalised vahendid peavad laekuma.

Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOVide tulubaasi laiapõhjaline ümberkorraldamine. Teemad arutatakse läbi KOVide rahanduse töörühmas.

Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.

9.	<p>Pikendada netovõlakooormuse erandit kuni 2032. aastani või muuta see püsivaks.</p> <p><i>Selgitus:</i> KOFSi finantsdistiipliini tagamise meetmed kehtestati madala laenukoormuse ja kiire majanduskasvu tingimustes. Praegusel hetkel ei ole selliseid tingimusi olnud juba mitu aastat. Praegused arengud viitavad, et sõja, kiire üldise inflatsiooni ja eelkõige energiakandjate hindade kiire kallinemise ning juba mõnda aega aset leidnud ehitushindade kiire tõusu tingimustes on tagasi-pöördumine tavapärase NVK 60% ülemmäära juurde aastaks 2028 liiga varane. Sellest on aru saadud ka Euroopa tasandil. Euroopa Liidu fiskaalreeglite kehtivus on alates 23. maist 2020. a COVID-19 leviku tõttu ajutiselt peatatud ning hetkel ei ole näha soovi peatseks 60% võlakooormuse piirangu juurde naasmiseks.</p> <p>Lisaks nimetatud ajutistele asjaoludele on oluliseks kaalukeeleks kliimakriis. Euroopa roheline kokkuleppe raames vastu võetud paketi <i>Fit for 55</i> kohaselt tuleb aastaks 2030 vähendada kasvuhoonegaaside netoemissiooni 1990. a võrreldes vähemalt 55%. (EL õigusest ja rahvusvahelistest konventsioonidest tuleb Eestile siduvaid kliimaalaseid kohustusi). Euroopa Komisjoni hinnangul läheb rohelinele energiale üleminekuks vaja 520-575 miljardit eurot aastas. Seetõttu esineb mitmeid plaane euroala fiskaalreeglite reformimiseks. Euroopa Parlamendi tellitud uurimus pakkus välja nn „roheline kuldse reegli“ kehtestamise, mille kohaselt tuleks keskkonnaprojektidesse tehtavad investeeringud võlakooormusest maha arvutada. Fiskaalreeglite reformimiseks on pakutud ka võlakooormuse 60% piirangu tõstmist 90% le.</p>	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOFSi muutmine, mille raames vaadatakse üle ka netovõlakooormuse ülempiir.</p>	<p>Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.</p>
10.	<p>Maamaksu vabastuse kaotamine või regulatsiooni muudatused suurendamiseks omavalituste tulubaasi, kuna oluline osa omavalitsute kuludest on seotud territooriumide haldamise ja korrashoiuga.</p> <p>Fiskaalne mõju ca 20 mln eurot (eelmistele maksustamishindade ja määradega).</p>	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOVide tulubaasi laiapõhjaline ümberkorraldamine. Teemad arutatakse läbi KOVide rahanduse töörühmas.</p>	<p>Töörühmas käsitletakse KOV rahastamise muudatusi tervikvaates. Arutelud sept-nov 2023.</p>
11.	<p>Viia tasandusfondi valemisse sisse valglinnastumise koefitsient ning suurendada vastavalt tasandusfondi mahtu. Fiskaalne mõju: 11 mln eurot</p> <p><i>Selgitus:</i> Valglinnastumise komponent tasandusfondis lahendab pikaajalise probleemi 11 omavalitsuses, kus töötavad naabervaldade elanikud ning tulubaas ei kata kulusid. Täiendav kulu riigieelarvele on 11 miljonit eurot.</p> <p>Tasandusfondi eesmärk on kontrollida tulubaasi piisavust arvestuslike kulude katmiseks ning vajadusel puudujääke katta. Põhiline tasandusfondi eraldise suuruse määraja on kohaliku omavalitsuse (KOV) elanike arv, mis määratakse</p>	<p>Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis on ette nähtud KOVide tulubaasi laiapõhjaline ümberkorraldamine. Teemad arutatakse läbi KOVide rahanduse töörühmas. Valglinnastumise edendamine ei ole kooskõlas valitsuse poliitikaga vähendada inimeste koondumist Tallinna ja Tartu lähiümbrusse.</p>	<p>-</p>

hetkel ainult registreeritud elukoha alusel. On selge, et registreeritud elukohast oleks parem näitaja tegelik viibimiskoht, kuna kulusid põhjustavad tegelikud elulised asjaolud, mitte registreeritud. Viibimiskohta igal ajahetkel määrata ei ole loomulikult mõistlikult võimalik, kuid inimeste viibimiskohta on siiski võimalik piisava usaldusväärsusega prognoosida, arvestades lisaks nende registreeritud elukohale ka töökohta. Ühte KOVi registreeritud, kuid teises töötav inimene viibib üldiselt peaaegu 10h tööpäevas töökohaomavalitsuses (8h tööaeg ja 1h lõuna pluss tööle saabumine ja lahkumine). Selle asjaolu arvestamata jätmine on praeguses tasandusfondi valemis üheselt nähtav puudus. See on puudus, mille valglinnastumise komponent kõrvaldaks.

On hästi teada, et KOVid pakuvad avalikke hüviseid mitte ainult sinna registreeritud inimestele, vaid ka mujalt tulnutele (nt kohalikud teed, haljasalad, tänavavalgustus, ühistransport jpm). Kokku kulub mitteeelukohapõhiste KOV teenustele ligi 120 mln eurot, millest suurim osa on seotud töökohtade põhise tarbimisega. On peaaegu 100 000 inimest, kes viibivad ligi poole tööpäevadest mõne KOVi territooriumil, kuid keda praegu ei arvestata KOVide arvestusliku kulu arvestuses. Statistika näitab, et valglinnastumise keskusteks olevate KOVide kulud teenustele on suuremad kui nendega piirnevates KOVides, kuna teenuseid pakutakse keskuse territooriumil asuvates hoonetes. Seega jääb keskuste kanda investeeringutega seonduv kulu ning vähemalt osa hoonete ülalpidamiskuludest.

Valglinnastumise komponendi lisamine võimaldab senisest täpsemalt hinnata KOVide (arvestuslike) kulude suurust, võttes arvesse ka inimesi, kes viibivad olulise ajast KOV territooriumil, kuid pole sinna sisse kirjutatud. Täpsem kulude suuruse hindamine toob kaasa õiglasema tasandusfondi eraldise. Ettepaneku kohaselt arvestatakse KOV-is töötava inimese aastaseks kuluks 269 eurot, mis on pool tasandusfondis arvestatava elaniku kulu. Võrdluseks laekub KOVides keskmiselt maksumaksja kohta tulumaksu ligi 2150 eurot aastas.

Tasandusfondi valemi muudatus toob kaasa valglinnastumise tõttu ebaõiglaselt tuludest ilma jäävate KOVide tulubaasi suurenemise ega halvenda mitte ühegi KOVi olukorda.

Rae vald	1 454 000
Alutaguse vald	152 000
Jõhvi vald	913 000
Narva-Jõesuu linn	308 000

	<table border="1"> <tr> <td>Paide linn</td> <td>334 000</td> </tr> <tr> <td>Rakvere vald</td> <td>440 000</td> </tr> <tr> <td>Rakvere linn</td> <td>564 000</td> </tr> <tr> <td>Pärnu linn</td> <td>1 508 000</td> </tr> <tr> <td>Tartu linn</td> <td>4 949 000</td> </tr> <tr> <td>Viljandi linn</td> <td>293 000</td> </tr> <tr> <td>Võru linn</td> <td>50 000</td> </tr> <tr> <td>KOKKU</td> <td>10 965 000*</td> </tr> </table>	Paide linn	334 000	Rakvere vald	440 000	Rakvere linn	564 000	Pärnu linn	1 508 000	Tartu linn	4 949 000	Viljandi linn	293 000	Võru linn	50 000	KOKKU	10 965 000*		
Paide linn	334 000																		
Rakvere vald	440 000																		
Rakvere linn	564 000																		
Pärnu linn	1 508 000																		
Tartu linn	4 949 000																		
Viljandi linn	293 000																		
Võru linn	50 000																		
KOKKU	10 965 000*																		
	<p>*Tabelis toodud arvestuse aluseks on 2021. a andmed. Reaalne eraldis hakkaks sõltuma konkreetse hetke alusandmetest.</p> <p>Koefitsiendi lisamine omab riigieelarvele minimaalset mõju (ligi 11 mln eurot). Arvestades, et koefitsient lahendab ligi 100 000 inimese ebaõiglaselt arvesse võtmata jäämise probleemi, on riigieelarve koormus väike.</p> <p>Probleemi lahendamise vajalikkusest annab tunnistust ka Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ettepanek jaotada edaspidi osa juriidiliste isikute deklareeritud tulust KOVidele töökohtade jaotumise alusel. Ettepaneku kulu riigieelarvele on 26 mln eurot esimesel aastal ning täisvõimsuse saavutamisel 54 mln eurot (4 aastat hiljem). Valglinnastumise koefitsient võitleks probleemiga kohe, tooks mitmele KOVile suurema koguse täiendavat tulu (nt Jõhvi vald võidab valglinnastumise koefitsiendist 0,9 mln aastas, juriidilise isiku tulumaksu KOVide laekumisest võidakse selle täismääras rakendumisel 0,8 mln ning esimesel aastal 0,4 mln, Rae valla vastavad numbrid oleks 1,5 mln, 0,9 mln ja 0,4 mln) ning omaks riigieelarvele kordades väiksemat koormust (11 mln vs 54 mln eurot). Samuti ei lahenda Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi kava tasandusfondi valem põhimõttelist probleemi (ei arvestata mujale registreeritud KOV territooriumil regulaarselt viibijatega seonduvate kuludega). Valglinnastumise komponent omab kasutegurit nii eraldiseisvalt kui ka Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi ettepaneku täiendusena.</p>																		
12.	<p>Eristada selgelt KOV üksuste täidetavad riiklikud ja kohalikud ülesanded ning nendeks saadav raha. Eristus peab olema piisavalt selge ja täpne, et sellele saaks tugineda.</p> <p>Kasu: saavutatakse põhiseadusega kooskõlas olev olukord</p> <p>Selgitus: Vastavalt põhiseaduse § 154 lg 2 tuleb riigieelarvest katta riiklike ülesannete täitmise kulud. Riigikohtu 16.03.2010. a lahendi kohaselt tuleb eristada omavalitsuslike ja riiklike ülesannete rahastamine. Omavalitsuslikud</p>	<p>Riigikohtu 16.03.2010. a lahend on täidetud. Kõik KOV täidetavad riiklikud ülesanded on seadustes vastavalt markeeritud ja nende täitmise seotud kulud on riigieelarvest hüvitatud.</p>	-																

<p>kohustuslikud ülesanded on kirjas seadustes. Nende puhul on KOV vaba otsustama üksnes seda, kuidas ülesannet täita, mitte aga seda, kas seda teha. Vabatahtlikud omavalitsuslikud ülesanded on sellised, mida KOV ei ole seaduse alusel kohustatud täitma, kuid mida ta igal ajal võib endale täitmiseks võtta. KOV enesekorraldusõigus eeldab, et KOV tulubaasina oleks tagatud nii seadusest tulenevate kui ka seadusega sätestamata omavalitsuslike ülesannete rahastamine määral, mis võimaldaks otsustada ja korraldada minimaalselt vajalikke omavalitsuslikke ülesandeid minimaalselt vajalikus ulatuses.</p> <p>Ei saa nõustuda keskvalitsuse väitega nagu oleks nõutav eristus juba õiguskorras olemas. Seadustest tuleneb, millised seadusega kohaliku omavalitsuse üksustele pandud kohustused on omavalitsuslikud ja millised riiklikud. Puudub piisavalt täpne ja selge õigustloov akt, mis eristaks kohaliku omavalitsuse üksustele kohaliku elu küsimuste otsustamiseks ja korraldamiseks ette nähtud raha riiklike kohustuste täitmiseks mõeldud rahast.</p> <p>RKÜKo 16.03.2010, 3-4-1-8-09.</p>		
<p>13. Rahandusministeerium on 10.09.2020 kirjas nr 5-1/6165-1 asunud seisukohale, et käibemaksuseaduse (KMS) § 12 lõike 2 alusel kehtestatud määrus nr 41 ja selle volitusnorm tuleb tervikuna kehtetuks tunnistada, millega ei saa nõustuda (Tallinna Linnavalitsuse kiri 05.10.2020 nr Õ-1/2328 – 2)</p> <p>Näiteks: Tallinna linna jaoks tähendaks vastav seadusemuudatus kallinenud energiakandjate taustal ligi 20 miljoni euro suurust lisakulu aastas.</p> <p>Kohalikule omavalitsusele ühistransporditeenuse toetuse käibemaksuga maksustamisel suureneb selle kulu käibemaksu võrra, s.o. 20%. Käibemaksusumma tuleks arvestada kas toetuse või piletite hüpoteetilise müügihinna põhjal. Käibemaksu saaks riik, s.t. kohalikule omavalitsusele on see kulu. Kui samas olukorras oleks riik, siis peaks riik toetuse andjana küll suurendama toetussummat 20% võrra, kuid riik saaks selle oma ühingult käibemaksuna tagasi. Seega tähendaks käibemaksu lisamine riigile käibemaksuraha ühelt eelarvereaalt teisele kandmist, mis ei too kaasa vara vähenemist.</p> <p>Kohaliku omavalitsuse üksusele tooks analoogne olukord kaasa likviidsete varade vähenemise ja riigi rikastumise selle arvelt.</p> <p>Toetusel põhinevate avalike teenuste osutamise mudelite erineva maksumõju korral ei saaks rääkida tasakaalust riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel, kui</p>	<p>Käibemaksu muudatused ei ole hetkel plaanis.</p>	<p>-</p>

	negatiivne finantsmõju oleks kohalikele omavalitsusele suurem ja see mõju tooks kaasa positiivse finantsmõju riigile. Määruse kehtetuks tunnistamise mõjud tuleb kohalikele omavalitsustele hüvitada.		
nr	Ministeeriumi ettepanekud ja selgitused	ELVL seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
14.	Tasakaalustame omavalitsuste tulubaasi, et vähendada valglinnastumise ja regionaalse mahajäämuse negatiivseid mõjusid, arvestades mh rahvastiku jaotust ja töökohtade paiknemist. Suurendame kohalike omavalitsuste finantsautonoomiat. Võimaldame kohalikele omavalitsustele suuremat paindlikkust kohalike maksude kehtestamisel.		

2. Haridus- ja noorsootöö valdkonna töörühma ettepanekud

Tabel 2. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
ELVLi prioriteedid:			
1.	<p>Koolitoit - riigipoolse koolilõuna toetuse maksumuse suurendamine, täiendava toetuse maksmine lasteaiade laste toiduraha kompenseerimiseks.</p> <p>Kasvava inflatsiooni, sh toidukaupade jätkuva hinnatõusuga, ei ole võimalik või on väga keeruline alates 2018. aastast kehtiva ühe euro suuruse riigipoolse toetuse juures pakkuda õpilastele kvaliteetselt ja tervislikku koolilõunat.</p> <p>Koolilõuna toetust antakse 175 eurot statsionaarse õppe õpilase kohta 24,8 miljonit (<i>RM esialgsete andmete kohaselt</i>). Eeldatav vajadus koolitoidu vahendite katteks riigi tasandil 44,6 miljonit (ei sisalda koolieelsete lasteasutuste toidukulude). Täiendav vajadus riigi tasemel 19,8 miljonit</p> <p>Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäära tõus funktsiooni üleandmisel tulubaasi +0,32%, sh täiendava vajaduse katteks omavalitsustele eraldatava tulumaksumäära osa tõus 0,14%.</p> <p>Siiani ei ole riik toetanud lasteaiade laste toitlustamist. Ettepanek oleks täiendava toetuse kehtestamine lasteaiade lastele toitlustuskulude katteks. Koolieelsete</p>	<p>Koolilõuna on hariduse abiteenus, mille kulud kaetakse riigi toetusest, kohaliku omavalitsuse tulubaasist ja lapsevanema osalusest. Riigieelarvest on koolilõunaks arvestatud 2023.aastaks (KOV, era, riik sh kutse) 35 mln €. Lisaks antakse täiendavat toetust koolipiimale, puuviljale ja mahetoidule. KOV saldoandmike kuludest lähtuvalt oli kogu koolitoidu (sh hommikupuder, koolilõuna, pikapäevavahet jms) kulu õppuri kohta 2022.aastal keskmiselt 1,64 eurot.</p> <p>Sotsiaalministeeriumi eestvedamisel koostatakse koolitoidu teekaarti, mille põhieesmärgiks on luua kokkulepitud tegevuste ja lahendussuundade abil tingimused, et koolilõuna oleks mitmekesine, tasakaalustatud ning kõigile lastele olenemata nende sotsiaalmajanduslikust taustast kättesaadav. Uuendamisel</p>	<p>Jätkame läbirääkimisi, teeme koostööd koolitoidu teekaardi juhendamaterjali väljatöötamisel ning lasteasutuste toitlustamist reguleeriva määruse kaasajastamisel.</p>

	<p>lasteasutuste toidukulu katmise vajaduse saab arvutada aluseks võttes toidukulu piirmäära sõime ja lasteaiarühmaealistele korrutades selle laste arvuga.</p> <p>Näiteks Tallinna täiendav vajadus 9,2 miljonit. Toidukulu piirmääraks sõimerühmaealisel lapsel 2,70 ja lasteaiarühmaealisel lapsel 3,00 eurot päevas. 2022/2023 õppeaastal on lasteaias 21 232 last.</p>	<p>on ka Sotsiaalministeeriumi määrus, mis seab nõuded koolitoidule lasteasutustes.</p>	
2.	<p>Riikliku koolitustellimuse suurendamine kooliõpetajatele.</p> <p>Haridusvaldkonna väljakutse on haridustöötajate (pedagoogid, tugi-spetsialistid – psühholoogid, sotsiaalpedagoogid, eripedagoogid, HEV-koordinaatorid, haridusjuhid) järelkasv ja jätkusuutlikkus.</p> <p>Selle tagamiseks tuleb a) suurendada riiklikku tellimust b) pakkuda senisest paindlikumaid õppimisvõimalusi, et karjääripöörjad leiaksid tee haridusvaldkonda c) pakkuda mikroraadide näol täiend- ja ümberõppe võimalusi d) tagada, et haridustöötajate palk oleks 120% keskmisest palgast e) töötada välja motivatsioonipaketid haridustöötajatele (lähetustoetus, stipendium, eluaseme võimalus).</p>	<p>Õpetajate järelkasv on Haridusvaldkonna arengukava üks olulisemaid prioriteete.</p>	<p>Õpetajate järelkasvu juhtkomisjoni kaasatakse ELVLi /KOVide esindaja. HTM ja koolipidajatega koostöös kaardistatakse nõpuudu olevate õpetajate ametikohad seisuga sept 2023 ning otsustatakse andmete kogumise süsteemi arendusega seonduv.</p> <p>Jätkame arutelusid õpetajaks õppijatele täiendavate meetmete loomise teemal.</p>
3.	<p>Toetus kohalikele omavalitsustele munitsipaalhoonete energiatõhususe suurendamiseks, sh lasteaedade nõuetele vastavaks viimiseks aastaks 2030.</p> <p>Järjest süvenevas energiakriisis on oluline toetada kohalikke omavalitsusi hoonete energiatõhususe parandamisel, et pikemas perspektiivis vähendada omavalitsuste kulutusi energiale ning täita ka riiklikest nõuetest tulenevaid eesmärgi. Siinkohal on oluline silmas pidada, et omavalitsused on oluliselt vähendanud investeringute mahtu, et toime tulla jooksvate kulude katmisega.</p> <p>Vabariigi Valitsuse määrusega kehtestati 2011. aastal koolieelse lasteasutuse tervisekaitse nõuded, millele peavad kõik lasteaiad, kellel on kehtiv koolitusluba 1. jaanuari 2010. a seisuga, vastama hiljemalt 1. septembriks 2030.</p> <p>Näitena on sellega seoses on ainuüksi Tallinna linnal vajadus rekonstrueerida veel hinnanguliselt 80 lasteaeda. Selle teostamine järgneva 8 aasta jooksul eeldab, et uuenduse läbib vähemalt 10 lasteaeda aastas. Erinevatest kriisidest ja üldisest majandusolukorrast tulenevalt on samas aga investeerimisvõimekus</p>	<p>Avalike teenuste energiatõhusamaks muutmiseks on kohalikele omavalitsustele välja töötatud energiatõhususe meetmed.</p>	<p>Jätkame läbirääkimisi toetuse tingimuste osas sh et erinevaid toetusmeetmeid oleks võimalik kasutada integreeritult. Haridustaristu jätkusuutlikuks korrastamiseks on vajalik välja töötada täiendavad meetmed.</p>

	<p>oluliselt vähenenud, mis tähendab, et 2030. aastaks seatud eesmärgi täitmine ei ole võimalik. Üle riigi on tervikuna uuendada vaja ligi 230 alusharidus asutust.</p> <p>Ühe 12-rühmalise lasteaia investeeringu kogumaksumus on ca 10 mln eurot. Näiteks Tallinna linnas oleks vaja rekonstrueerida vähemal 10-13 lasteaeda aastas. Viimastel aastatel on eelarvelisi vahendeid olnud 5 lasteaia rekonstrueerimiseks aastas. 2030 aasta kursil püsimiseks oleks vajalik täiendav rahastus.</p> <p>Lasteaedade investeeringu vajadus tööühma andmetel ca 80 mln aastas ja seda regulaarselt kuni 2030 aastani.</p>		
Täiendavad ettepanekud:			
4.	<p>Koolieelsete lasteasutuste õpetajate toetus.</p> <p>Riigiraha 31.12.22 andmetel seisuga 31.01.2023 on 2022. a 11 kuu kohta tuletatud õpetajate tööjõukuluks koos maksudega 158,17 mln eurot. Lisades 2023. aastaks + 23,87% saame täiendavaks tööjõukuluks 37,75 mln eurot. Täiendava toetuse vajadus 22,75 miljonit.</p> <p>Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäära tõus funktsiooni üleandmisel tulubaasi +0,27%, sh täiendava vajaduse katteks omavalitsustele eraldatava tulumaksumäära tõus 0,17%.</p> <p>Koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus on ette nähtud lasteaiaõpetajate ja tugispetsialistide tööjõukulude katmiseks või tugiteenuste kättesaadavuse tagamiseks. Arvestades VV otsuseid õpetaja töötasu alam-määra kiirel kasvul ja kehtestatud nõuet kohalikele omavalitsusele toetuse saamiseks on tänane toetuse osakaal kogukuludest minimaalne ja toetuse suurendamine selles osas väga vajalik.</p> <p>Lasteaedades töötavate tugispetsialistide arvestuslik tööjõukulu oli 11,94 mln eurot, lisades 2023. aasta tööjõukulule juurde 23,87% ehk 2,85 mln eurot.</p> <p>Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäära tõus funktsiooni üleandmisel tulubaasi +0,02%.</p>		Jätkame läbirääkimisi.
5.	<p>Huvitegevuse ja huvihariduse toetus</p> <p>Taastada 2021. aasta tase 14,25 mln eurot, millele liidetud 2023.a arvestuslik inflatsiooni määr 8%, koonsummas 15,4 mln eurot. Täiendava toetuse vajadus on 5,15 miljonit eurot.</p>		Jätkame läbirääkimisi.

	Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäära tõus funktsiooni üleandmisel tulubaasi +0,11%, sh täiendava vajaduse katteks omavalitsustele eraldatava tulumaksumäära tõus 0,04%.																																	
6.	<p>Õpetaja tööjõukulude toetuse lõtk/diferentseeritav osa tõsta 25%-le (hetkel 17,1%).</p> <p>Fiskaalne mõju: ca 27,83 mln eurot</p> <p>Õpetajate töötasu kasvu ei tohi teha teiste haridustoetuste või tööjõukulude toetuse lõtku arvelt. Koolidel on kasvanud vajadus õpetajate täiendavateks lisatasudeks seoses suurenenud töökoormusega sh osalise distantsõppe ja/või hübriidõppe korraldamisega).</p>	Lähtudes koalitsioonilepingust suureneb diferentseeritav osa 2024 aastast 20%le (14 miljonit).	Kokkulepe: toetame diferentseeritava osa kasvu, et õpetaja töö- ja palgakorraldust kaasajastada ning väärtustada õpetaja tööd.																															
7.	<p>Haridustoetuse õiglase jaotuse selliselt, et õpilaste arvu kasvuga kaasnevad täiendavad kulud nelja kalendrikuu osas (sept - dets) ei oleks KOV kanda.</p> <p>Lisatud Rae VV näide põhjenduseks, so koos õpilaste arvu kasvuga ja täiendava KOV kuluga (13.12.22)</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th rowspan="2">aasta</th> <th rowspan="2">õpilased</th> <th colspan="2">pearaha</th> <th rowspan="2">õp.tööjõu kulu</th> <th rowspan="2">juhtide palk</th> <th rowspan="2">koolitus</th> <th rowspan="2">õppevahe</th> <th rowspan="2">ndid</th> <th rowspan="2">koolilõuna</th> <th rowspan="2">kokku</th> </tr> <tr> <th>4 kuud</th> <th>sept.-dets</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>2021</td> <td>202</td> <td>549</td> <td>110 965</td> <td>6 195</td> <td>808</td> <td>3 838</td> <td>15 150</td> <td>136 956</td> </tr> <tr> <td>2022</td> <td>144</td> <td>590</td> <td>84 912</td> <td>4 416</td> <td>576</td> <td>2 736</td> <td>10 800</td> <td>103 440</td> </tr> </tbody> </table>	aasta	õpilased	pearaha		õp.tööjõu kulu	juhtide palk	koolitus	õppevahe	ndid	koolilõuna	kokku	4 kuud	sept.-dets	2021	202	549	110 965	6 195	808	3 838	15 150	136 956	2022	144	590	84 912	4 416	576	2 736	10 800	103 440		Jätkame läbirääkimisi.
aasta	õpilased			pearaha									õp.tööjõu kulu	juhtide palk	koolitus	õppevahe	ndid	koolilõuna	kokku															
		4 kuud	sept.-dets																															
2021	202	549	110 965	6 195	808	3 838	15 150	136 956																										
2022	144	590	84 912	4 416	576	2 736	10 800	103 440																										
8.	<p>Tugevajavate laste ja õpilaste toetamine ning tugipersonali puudus.</p> <p>Pöörame jätkuvalt tähelepanu tugispetsialistide üldisele puudusele nii koolieelsetes lasteasutustes kui üldhariduskoolides. Peame vajalikuks õpetajate täiendkoolituste kaasava hariduse põhimõtete rakendamiseks ja ka tugispetsialistide ettevalmistust ülikoolides).</p> <p>Tugevajavate õpilaste õpetaja tööjõukulu koefitsient tõhustatud toe korral - 2,5 ja eritoe korral koefitsient - 5. Põhjendus: eriõppe õpilaste väga erinev toe vajadus, mis ei võimalda klasside maksimaalset täituvust vastavalt hetkel kehtestatud piirmääradele.</p>		Jätkame läbirääkimisi.																															
9.	Huvihariduse ja huvitegevuse ning koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus ja kultuurirahitsa toetus lisada tulubaasi arvutades välja ka summad.		Arutelu kultuuri ja spordi valdkonna töörühmas.																															

	<p>2023. a tasandus- ja toetusfond https://www.fin.ee/riik-ja-omavalitsused-planeeringud/kohalikud-omavalitsused/finantskorraldus#tasandus-ja-toetusf</p> <p>Sealhulgas: üldharidus toetus – 468,3 mln eurot; koolieelsete lasteasutuste õpetajate tööjõukulude toetus - 15 mln eurot; noorte huvitegevuse toetus - 10,3 mln eurot.</p> <p>https://www.kul.ee/kultuuriranits - 2023. a riigieelarvesse kavandab Kultuuriministeerium Kultuuriranitsale täiendavalt 500 000 eurot, mis kokku teeb seega 1,5 miljonit eurot ehk keskmiselt 11 eurot põhikooliõpilase kohta (keskustes 9,60 eurot, hõreda asustusega piirkondades kuni 19,58 eurot). Keskmise summa õpilase kohta ei suurene proportsionaalselt eelarve kasvuga, sest õpilaste arv on suurenenud.</p>		
nr	Ministeeriumi ettepanekud ja selgitused	ELVL seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
10.	<p>Haridusvaldkonna arengukavast lähtudes on üldhariduskoolide õpetajate töötasu kasvu eesmärgiks jõuda vähemalt 120% eesti keskmisest palgast. Selleks, et aastaks 2027 saavutada õpetaja keskmine palk vähemalt 120% eesti keskmisest, on täiendavate vahendite vajadus lisaks koalitsioonileppes kokku lepitud ca 165 mln eurot sh 2024.aastaks ca 46 miljonit eurot.</p>	Õpetajate töötasu kasv on jätkuvalt prioriteet	Toetame õpetajate töötasu kasvu. Jätkame läbirääkimisi.

3. Töö-, sotsiaal- ja tervise valdkonna töörühma ettepanekud

Tabel 3. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused (osaliselt täiendatud aug 2023)
ELVLi prioriteetid:			
1.	<p>Toimetulekupiiri suurendamine.</p> <p>Toimetulekupiir peaks olema kehtestatud selgetele metoodilistele alustele tuginedes, mis tagaks, et see on ajakohane ja piisav minimaalseks toimetulekuks.</p> <p>Metoodiliste aluste välja töötamine on riigi ülesanne kaasates selle jaoks erinevaid eksperte ja analüütikuid. Meie hinnangul oleks mõistlik siduda toimetulekupiiri elatusmiinimumiga, mida iga-aastaselt korrigeeritakse elukalliduse muutusega (nt arvutusvalem: elatusmiinimum*THI muutus = toimetulekupiir). Nii oleks tagatud ka pidev toimetulekupiiri automaatne reguleerimine, mis on tingitud majanduslikust olukorrast riigis. Olukorras,</p>	<p>Nõus, et toimetulekupiiri/-toetuse metoodika vajab kaasajastamist ja peaks olema kooskõlas elatusmiinimumi muutustega.</p> <p>2023. aastal on Sotsiaalministeeriumil plaanis vaadata üle toimetulekutoetuse skeem, võttes arvesse Riigikontrolli soovitusi sel teemal, ning alustada toimetulekutoetuse skeemi kaasajastamisega. Muudatuste välja töötamiseks kaasame kohalikke omavalitsusi.</p> <p>Paralleelselt oleme sellel aastal alustamas miinimumsissetuleku piisavuse, taotlemise ja ajakohastamise</p>	<p>SOM täpsustab ja jagab KOVdega toimetulekutoetuse skeemi kaasajastamise tegevuskava, ajaraami.</p> <p>Muudatuste väljatöötamiseks kaasab SOM KOVe.</p> <p>Plaanime taotleda rahastust leibkonnaandmete ja</p>

	<p>kus THI langeks ehk oleks negatiivne, saaks inimesi soodustavalt rakendada põhimõtet, et toimetulekupiiri ei langetata kuniks elatusmiinimumi ja THI korrutis tõuseb taas üle kehtestatud toimetulekupiiri. Senini on tegemist suurusega, mida reguleeritakse poliitilise valmisoleku olemasolul, kuid kõige haavatama sihtgrupi toimetuleku tagamine ei saa sõltuda poliitilisest valmisolekust vaid olema korrelatsioonis majandusliku olukorraga.</p> <p>Täna puudub otsene seos elatusmiinimumi ja toimetulekumäära arvutamise vahel. Vajalik oleks need kaks omavahel siduda võttes aluseks erinevate kulu-komponentide realistlikud hinnad. Selline ühtlustamine võimaldaks täiendavalt jagada toimetulekupiiri erinevateks komponentideks, et vajadusel (näiteks Ukrainast tulnud ajutise kaitse saanud sõjapõgenikud, kes majutuvad laevas, kus on tagatud lisaks eluasemele nt toitlustamine) saaks toimetulekupiiri maksta abivajajale ka madalamas ulatuses (ilma toidukulu komponendita).</p>	<p>analüüsi lähteülesande koostamist. Analüüsi vajadus tuleneb teadmisesest, et kehtiv miinimumsissetuleku arvutamise meetodika ei vasta enam tänapäevastele vajadustele. Samuti on EL andnud miinimumsissetulekusoovitused, millega analüüsis arvestada. Pikemas perspektiivis on nimetatud analüüs aluseks, millele tuginedes teha veel teisi valikud toimetulekupiiri ja meetodika kaasajastamiseks.</p>	<p>eluasemekulude meetodika väljatöötamiseks registri-andmete vms baasil, et seeläbi luua võimalus tulevikus toimetuleku-toetuse maksmiseks keskselt ja proaktiivselt.</p>
<p>2.</p>	<p>Üldhoolduse rahastamise põhimõtete muutmine.</p> <p>Omavalitsuste hinnangul on ministereiumi arvestused reformi mõju hindamisel tehtud ennatlikult ja olulises osas on mõjude hindamiseks vajalikud tingimused täitmata või kasutatud tegelikkusele mitte vastavaid.</p> <p>2024. a septembriks viia läbi reformi kulu-tulu vahehindamine. Eelduslikult on kohalike omavalitsuste kulu seoses üldhooldusreformi rakendamisega tunduvalt suurem, kui riik on arvestanud, võttes aluseks teenuse seniseid keskmisi hindu ja isiku keskmist maksevõimet.</p> <p>Tallinna arvestuste kohaselt on 2024. aastal (mis on reformi rakendamise täisaasta ja näitab kogu mõju ja kulu) üldhoolduse reformi linna kogu kuludeks 32 782 147 € ning kogu tulubaasiks 26 435 019 € (linna eelarve vahendid + riigieelarvest saadav täiendav tulu). Tallinn on prognoosinud tänaste teadaolevate reformi tingimuste ja eelduste alusel Tallinna linnale reformi täiendavaks rahaliseks mõjuks 2024. aastal - 6 347 128 €, mis on negatiivne täiendav mõju ja riigi poolt seatud täiendavate kohustuste osas katmata. Tartu linnale lisakulu ca - 1,0 mln eurot. Saue vallale lisakulu – 212 232 eurot.</p>	<p>Täpsed arvutused kõikide KOVide kohta puuduvad, mille alusel saaks järeldada, et riigieelarvest eraldatud täiendavatest vahenditest ei piisa. Hooldekodud avalikustavad oma hinnad selle aasta aprillis, omavalitsused ei ole veel kehtestanud piirmäärasid, pole selge paljudele tuleb maksta täiendavat hüvitist jne. Seega on tegemist ennatliku hinnanguga.</p> <p>Täpsem üldhooldusteenuse rahastamise muudatuse mõjude hinnang, sh kulude-tulude analüüs on planeeritud 2026. aastaks. Selleks ajaks on teenuse turg ja hinnad stabiliseerunud, inimesed ja KOVid on muudatusega kohanenud, on selgem mõju koduteenuste kättesaadavusele jne. SOM hinnangul on 2024. a septembris võimalik teha esmane tulude-kulude ülevaade, tuginedes olemasolevatele andmetele (H-veebi 2023 a andmed, STAR andmed, S-veebi andmed nt koduteenuse kasutajate arvu osas jms).</p>	<p>30.03 kohtumisel tõstatas ELVL üldhoolduse reformiga seoses erinevad probleemkohad, mille osas lepitati kokku, et nende lahendamiseks korraldatakse eraldi kohtumine.</p> <p>08.06 toimus ELVL-ga kohtumine, kus koos RAM-ga⁵ korraldati ülevaade hoolde-reformi eesmärgid, raha-jaotuse printsiibid, tutvustati hooldekulude kalkulaatorit ning planeeritavate maksu-muudatuste mõju KOV 2023 ja 2024 rahastamisel. Kohtumise tulemusel kokkulepitult on vaadatud üle reformi sõnumid SOM-i ja SKA kodulehel ning 14.06 korraldatud täiendav</p>

⁵ Alates 1.juulist 2023 Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumi osakonnad.

			<p>kohtumine kõigile omavalitsuse- ja sotsiaalvaldkonna juhtidele. Seejärel, vastavalt kokkuleppele, palutud KOVdel, kes näevad täiendavalt probleeme rahastuses, esitada konkreetset arvutused. Laekus 5 KOV-i seisukohad ja arvutused, millele vastatud kirjalikult. Kahe KOV-ga toimusid bilateraalsed kohtumised.</p> <p>18.07 toimus hooldereformi vaheseisu seminar KOV juhtidele, sotsiaal- ja finants-töötajatele – SOM selgitas rahastuse põhimõtteid. Kokkuleppe kohaselt jälgib SOM jooksvalt reformi kulgu ning selleks kogub infot aruannete ja registre kaudu kui ka koondab avalikult kättesaadavat infot hindade kohta. Täpsem üldhooldusteenuse rahastamise muudatuse mõjude hinnang, sh kulude-tulude analüüs on planeeritud 2026. aastaks.</p>
3.	<p>Ukraina sõjapõgenikega seotud kulude meede.</p> <p>SKA andmetel käesoleva aasta jaanuarikuu seisuga oli 66 762 ukraina sõjapõgenikku (neist 16 232 alaealist) deklareerinud Eestisse jäämist.</p> <p>Arvestades olukorra võimaliku eskaleerumise korral võib ränne suurenda, näiteks 15% täiendava sõjapõgeniku lisamine teeb arvestuslikuks üldarvuks 76 776 täiskasvanut koos lastega.</p>	<p>SoM ei ole kavandanud eraldisesvat toetusmeedet KOVidele, sest riigi poolt on loodud võimekus UA sõjapõgenike ajutiseks majutuseks ja toitlustuseks ning KOV ümberasuvate UA sõjapõgenikele on tagatud VRKS järgi üüri- ja tõlketeenuse kulude katmine, milleks on SKA sõlminud halduslepingud kõigi 79 KOViga. STAR arendus võimaldab KOVidel väikse halduskuluga vormistada</p>	<p>Teemat arutatakse rahanduse töörühmas.</p> <p>SOM informeerib PPA-d vajadusest menetleda ajutise kaitse pikendamise prioriteetsena. Ajutise kaitse lõppedes (elukoha puudumine) puudub</p>

	<p>Sõjapõgenike vastuvõtmine on kohalike omavalitsustele täiendav ülesanne, mis oluliselt suurendab halduskoormust eelkõige sotsiaalvaldkonnas, mis omakorda on tinginud vajaduse täiendavate ametikohtade (töötasu, töökoha sisustamine, töötaja väljaõpe) loomiseks.</p> <p>Hinnanguline meetme maht nimetatud sõjapõgenike arvu juures võiks olla ca 7,37 mln eurot. Kuluks ühe põgeniku kohta oleks 96 eurot aastas. Ühikukulu 8 eurot on tuletatud energiakulude menetlemise halduskulu määrast (riigihalduse ministri 23. novembri 2021. a määrus nr 31 "Energiahinna tõusu leevendusmeede vähemkindlustatud peredele").</p>	<p>üürikulude katmist; tõlketeenuse kulude katmiseks vajalik arendus on töös.</p> <p>RAMi poolt on KOVidele hüvitatud UA sõjapõgenikele osutatud vältimatu abi kulud: ajutine majutus, toitlustamine, esmatarbevahendid, abivajaduse hindamine ja mitmekordne üldine nõustamine. 2023. a veebruari lõpuks oli KOVidele välja makstud 3,3 mln eurot. RAM plaanib kasutamata raha täiendavaks KOV toetuseks 100€ põgeniku kohta (tuginedes RR andmetele - 01.12.22 kuni 01.02.2023 saabunud põgenikud) eelkõige nõustamiseks.</p>	<p>KOVdel võimalus inimestele teenuseid osutada.</p>
Täiendavad ettepanekud:			
4.	<p>Suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetuse kasv (varasemalt raske ja sügava puudega laste lapsehoiutoetus).</p> <p>Suurendada toetusfondist makstavat puuetega laste toetust. Seoses elukalliduse tõusu ja ESF rahade lõppemisega eraldada riigieelarvest omavalitsustele toetust suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamiseks 2024. aastal 10,5 mln eurot (toetuse kasv on arvestatud lähtuvalt inflatsioonist ja lisaks 8 milj eurot aastas seoses ESF rahade lõppemisega).</p> <p>Fiskaalne mõju: 18,5 mln eurot</p> <p>Alates 01.01.2017 eraldab riik toetusfondi kaudu omavalitsustele toetust raske ja sügava puudega lastele abi osutamiseks (2017. aastal raske ja sügava puudega laste hoiu toetus). Toetuse kogusumma on olnud muutumatult 2 650 000 eurot. Raha jaotamise aluseks on 0–17.a sügava ja raske puudega laste arv KOVis 1. novembri seisuga. Alates 2023. 1. jaanuarist muudeti meetme „raske ja sügava puudega lastele abi osutamise toetus“ nimetus ümber „suure hooldus- ja abivajadusega lapsele abi osutamise toetuseks“, kuid toetuse suurus jäi samaks. Edaspidi võimaldatakse KOV üksusele riigieelarvest määratud toetust kasutada paindlikumalt - senise raske ja sügava puudega laste sihtrühma asemel kõigi suure hooldus- ja abivajadusega laste abistamiseks. Toetus jaotatakse kohaliku omavalitsuse üksuste vahel proportsionaalselt vastavalt raske ja sügava puudega laste arvule, kus sügava puudega laste arv korrutatakse edaspidiselt kolmega (seni korrutati arvuga 4,62). 01.09.2014 kuni 31.12.2022 toetati puudega lastele tugiteenuste osutamist ESF vahenditest. Esialgul SKA, siis elukohajärgse KOVi kaudu. Taotleda võis tugisiku-, lapsehoiu- ja sotsiaaltransporditeenuse hüvitamiseks.</p>	<p>ESF vahendid olid ajutine tugi, et soodustada teenusosutajate võrgustiku tekkimist üle Eesti. Nende rahade lõppemine oli ette teada ja võimaldas KOVIDel teha varakult otsuseid valdkonda lisaraha suunamiseks.</p> <p>Toetusfondist eraldatav raha on mõeldud täiendava toena ja sihtgrupi tegelik vajadus tulebki katta toetusfondi ja KOV enda panuse koostöös. Oleme samas nõus, et toetusfondi kaudu antav tugi KOVidele on püsinud pikalt sama ja seega kaotanud osa oma väärtusest. Mõistame, et erivajadusega laste teenusevajadus on tervikuna suurem kui võimekus seda nii KOV kui riigi tasandil katta. Oleme valdkonna rahavajaduse tõstatanud koalitsioonikõneluste käigus, ent kuna RES lisataotluste esitamisel saame välja tuua vaid kolm prioriteeti, peame tegema valikuid.</p> <p>Samuti soovime valdkonna lisavajadusi tervikuna kaardistada erivajadusega laste reformi raames. Kaalume võimalust suunata rehabilitatsiooni üksikteenuste osutamine koos vastava eelarvega KOVidele, et kasvatada esmatasandil pakutavate teenuste võimekust. Need muudatused mõjutavad kogu erivajadusega laste rahastamise tervikpilti ning seega ei soovi me enne üksikuid rahastamisotsuseid teha. Samuti peame vajalikuks hinnata, millist mõju avaldavad 2023. aastal jõustunud toetusfondi muudatused.</p>	<p>Jätkatakse dialoogi.</p> <p>Rahade suunamine toetusfondist tulubaasi kõige varem 2025. a – sõltub muudatustest rehabilitatsioonisüsteemis ning kokkulepetest HTMiga.</p>

<p>Vahemikus 01.01.2021-31.12.2022 said KOVID raske- ja sügava puudega lastele teenuste osutamiseks 13,6 mln eurot. Toetuse andmist rahastas Euroopa Sotsiaalfond TAT „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ vahenditest (TAT eelarve kokku 46 994 321 eurot). 2019. aastal tehtud projekti „Puudega laste tugiteenuste arendamine ja pakkumine ning töö- ja pereelu ühildamise soodustamine“ vahendamise tulemused näitasid, et raske ja sügava puudega laste tugiteenustel on positiivne mõju hooldajate tööhoivestaatusel. Samas toodi välja, et keskmiselt 2/3 puhul kohalikest omavalitsustest on teenuste pakkumine sõltuvuses ESFi rahastusest ning selle lõppemisel ei suudaks kohalikud omavalitsused samas mahus teenuseid edasi pakkuda.</p> <p>Alates 01.01.2017 on puudega laste toetuse suurus toetusfondis püsinud muutumatu. Seda aitas kompenseerida lisaraha ESF vahenditest. Seni oli KOVil võimalus ja kohustus kasutada eraldatud vahendeid, nii ESF kui ka toetusfondi kaudu eraldatavaid, sügava ja raske puudega lastele teenuste osutamiseks. Alates 2023.aastast tuleb toetusfondis eraldatavast toetusest osutada teenuseid kõigile suure hooldus- ja abivajadusega lastele, sõltumata puude olemasolust, mis kindlasti suurendab kohalike omavalitsuste väljaminekuid. Sealjuures lõppes täiendav rahastus ESF vahenditest.</p>	<p>Täpsustame, et selle muudatuse eesmärk ei olnud sihtgrupi suurendamine, vaid justnimelt paindlikkuse andmine, et KOVID ei peaks lähtuma puude raskusastmest, vaid saaks raha kasutada seal, kus vajadus kõige suurem. Samuti tuginesime sellele, et tihti vajab teenust vanem/pere, mitte laps ise ning muudatusega on võimalik toetusfondi raha nüüd ka sedalaadi teenusteks kasutada.</p>													
<p>5. Erihoolekande teenuste rahastamine.</p> <p>Leida vahendid kohalikele omavalitsustele riigi rahastatavate erihoolekandeteenuste sh igapäevaelu toetamise, kogukonnas elamise ja ööpäevaringse erihooldusteenuse tagamisega seotud kulutuste kompenseerimiseks.</p> <p>Sotsiaalministeeriumi andmetel seisuga 31.12.2021. a oli summaks 3,36 mln eurot.</p> <table border="1" data-bbox="197 1026 996 1217"> <thead> <tr> <th>Teenus</th> <th>Teenust saajate arv</th> <th>KOV kulu</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Igapäevaelu toetamise teenus</td> <td>3 706</td> <td>2 920 127</td> </tr> <tr> <td>Kogukonnas elamise teenus</td> <td>909</td> <td>154 602</td> </tr> <tr> <td>Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused</td> <td>3 074</td> <td>283 293</td> </tr> </tbody> </table> <p>Probleem on väga kriitiline, sest paljud inimesed, kes on ohtlikud endale ja teistele, on teenuse järjekorras ootel või vales teenusel. Kui abivajaja ei saa talle vajalikku teenust, sest riigi eelarves ei ole selleks vahendeid või ei ole teenusel vaba kohta, siis langeb kohustus KOVile, et inimest ja perekonda aidata. Teenuse puudumine või vale teenus (üldhooldekodu) ei taga inimesele vajalikku ravi ja tervis halveneb. Kuna erihoolekande teenused on riiklikult</p>	Teenus	Teenust saajate arv	KOV kulu	Igapäevaelu toetamise teenus	3 706	2 920 127	Kogukonnas elamise teenus	909	154 602	Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused	3 074	283 293	<p>Oleme teadlikud, et erihoolekandeteenustel on järjekorrad; olukorra parandamiseks on kavandatud mitmed tegevused, mille õnnestumine sõltub riigieelarvelistest otsustest:</p> <ul style="list-style-type: none"> • soovime teenuste hinnad viia vastavusse tegelike kuludega. Hinna suurendamine muudab teenuse pakkumise atraktiivsemaks ka uutele teenusepakkujatele; • vaatamata põhimõttele pakkuda inimestele teenuseid eelkõige kodus ja kogukonnas, on siiski vaja suurendada ka ööpäevaringseid teenuskohti (eeldab rahastamismudeli kohasele lisarahale veel ka ettevõtete, KOVIDe panust füüsiliste teenuskohtade loomiseks). <p>Lisaks soovime tugevdada toetavate teenuste pakkumise kvaliteeti ja ulatuse kasvu, et võimalikult paljud psüühikahäirega inimesed saaksid sobiva toega elada oma kodus ja ei tekiks vajadust (või lükkuks vajadus edasi)</p>	<p>2023.a koostatava 2024-2027 RES raames VV lisataotlusi vastu ei võta. Lisaraha vajaduse on SOM eelinfona RAM-le 2024 RES vaates andnud. Jätkatakse lahenduste otsimisega, et olemasolevat ressursi optimaalsemalt kasutada eesmärgiga tagada teenuste jätkusuutlikkus ja kvaliteet ning toetada tööjõu motiveeritust. Kuni 2025 jätkatakse KOV koordineeritud ISTE mudeli rakendamist olemasolevates mahtudes. Mudeli rakendamine</p>
Teenus	Teenust saajate arv	KOV kulu												
Igapäevaelu toetamise teenus	3 706	2 920 127												
Kogukonnas elamise teenus	909	154 602												
Ööpäevaringsed erihoolekandeteenused	3 074	283 293												

	<p>rahastatavad teenused, kuid teenuse puudumisel peavad omavalitsused ise leidma, kuidas inimest aidata ja teenuste eest ise tasuma, et inimesed ei jääks abita, siis tuleks KOVi kulu riigi poolt kompenseerida. Näiteks võib tuua, et Sotsiaalkindlustusameti andmetel oli 31.12.2021 seisuga erihoolekandeteenuste järjekorras 2006 klienti, neist ööpäevaringse erihoolekandeteenuse järjekorras 1224 klienti.</p>	<p>institutsionaalse, ööpäevaringse erihoolduse järele. Alates 2025. soovime alustada järk-järgulist üleminekut praeguselt teenuse osutamise süsteemilt KOV koordineeritud mudelile (mudeli rakendamiseks on vajalik KOVidele lisarahastus).</p>	<p>KOV-s üle Eesti vajab seejärel lisarahastust.</p>
6.	<p>Tõsta omavalitsustele makstavat toimetulekutoetuse menetlemise ja väljamaksmise kulude hüvitist, korrastada korralduskulude arvestuse meetodikat. Tõsta toimetulekupiiri.</p> <p>Kohalik omavalitsus määrab ja maksab toimetulekutoetust, mille kulud hüvitatakse riigieelarvest. Toimetulekutoetus on küll riiklik toetus, aga selle ebapiisavus mõjutab otseselt omavalitsuse kulusid.</p> <p>Vajalik on toimetulekutoetuse puhul adekvaatse toimetulekupiiri tagamine raskustesse sattunud ja abi vajavatele inimestele ja sealjuures korralduskulude kaasajastamine – so korralduskulude adekvaatus ning korralduskulude eraldamise loogika ja sagedus KOVidele.</p> <p>Ettepanek on korrigeerida toimetulekutoetuse piirmäära arvestamise aluseid ja korrigeerida ühtlasi sellega seonduvalt korraldamiskulude katteks KOVidele makstavat ühikuhinda, mis on võrreldes teiste teenuste korraldamiskuludega põhjendamatult väike. 2022. aasta 1. juunist on toimetulekupiir üksi elavale inimesele või perekonna esimesele liikmele 200 eurot kuus, samas oli 2022 aastal arvestuslik elatusmiinimum Statistikaameti andmetel 303 eurot (eluasemekuludeta 144 eurot).</p> <p>Võttes aluseks Eesti panga prognoosi, mille kohaselt 2023. a inflatsioon on alla 10% ja järgnevatel aastatel eeldatavalt 2-3%, siis selle valguses tuleb vastavalt tõsta toimetulekupiiri. Väljavõte Riigikontrolli kontrolliaruandest „Omavalitsuste rahastamine toetusfondist“:</p> <p>Toetusfondist rahastatakse omavalitsuslike ülesannete kõrval ka kahte riiklikku ülesannet, milleks on toimetulekutoetuste maksmine ja rahvastikutoimingud. Riiklike ülesannete täitmisega seotud kulud tuleb KOVidele riigieelarvest hüvitada, mida saab teha kas tegelike või KOVide arvestusliku keskmise kulu järgi.</p> <p>Nii toimetulekutoetuse kui ka rahvastikutoimingute puhul on hüvitise suurus kindlaks määratud, lähtudes toimingu hinnangulisest ajakulust ja töökoha arvestuslikust kulust, mis omavahel läbi korrutatakse.</p>	<p>Korralduskulude tõstmise ettepaneku teeme RES lisaeelarve taotluste raames, tegemist on meie prioriteetse lisataotlusega. Koos regulatsiooni ülevaatamisega on plaan korrastada korralduskulude arvestuse meetodikat.</p>	<p>2023.a koostatava 2024-2027 RES raames VV lisataotlusi vastu ei võta. Juhul kui muid variante vahepeal ei leita, siis lisaraha vajaduse on SOM eelifona RAM-le 2024 RES vaates andnud. Põhimõttelisemate muudatuste ettevalmistamiseks jätkatakse VTK koostamisega.</p>

	<p>Ajakulu hinnangute erinevus ülesannete vahel on põhjendatav suuresti ka konkreetse toimingu eripäraga ning ülesanded ei ole selles mõttes omavahel võrreldavad. Probleemiks hüvitiste metoodikas on aga töökoha tunnitasmäär, mille kulude koosseis ei ole ülesannete võrdluses ühetaoline. Kui rahvastikutoimingute puhul võetakse arvesse nelja liiki kulusid, siis toimetulekutoetuse menetluskulude hüvitamisel vaid kahte liiki kulusid. Ühe töökoha tunnitasmäär on toimetulekutoetuse menetlustes seetõttu ca 40% väiksem. Selline erinevus ei ole Riigikontrolli hinnangul põhjendatud ning võib ka väita, et KOVID on saanud seeläbi kahju. Riigikontrolli soovitus sotsiaalkaitseministrile: muuta hiljemalt 2023. aastal toimetulekutoetuse menetluskulude KOVIDele hüvitamise põhimõtteid nii, et hüvitis katab sama liiki kulusid, mida kaetakse KOVIDele rahvastikuregistri toimingute tegemisel.</p> <p>Sotsiaalkaitseministri vastus: oleme nõus, et toimetulekutoetuse menetluskulude hüvitamise põhimõtted vajavad uuendamist, ja esitasime taotluse menetluskulude suurendamiseks ka käesoleva aasta riigieelarve läbirääkimiste raames, ent see ei leidnud sel korral heakskiitu. Saame vajaduse tõstatada uuesti 2023. aastal RES koostamise raames. Oleme samas Sotsiaalministeeriumi 2023. aasta tööplaani lisanud kogu toimetulekutoetuse süsteemi ülevaatamise. Koos sellega vaatame üle ka KOV ülesanded toetuse menetlemisel ja selle rahastuse. Kuna toimetulekutoetuse menetlemisele on lisandunud abivajaduse hindamine ja vajalikele toetavatele teenustele suunamine, on oluline hinnata menetluskulude hüvitamise põhimõtteid terviklikult.</p>		
7.	<p>Eestkoste teostamise riigi poolset rahastamist ei toimu, kuigi see on riiklikult pandud ja kasvav kohustus omavalitsusel eestkoste teostada. Hinnanguline kulu aastas 0,83 – 0,9 mln eurot.</p> <p>Ettepanek on vastavalt perekonnaseaduse § 192 lg-le 4 kehtestada riigi arvel eestkostjale makstava tasu ja kantavate kulude arvestamiseks täpsema korra ja piirmäärad. Konkreetne säte on kehtinud aastaid, kuid senimaani ei ole rakendusakti kehtestatu. Järjest enam määratakse KOV eestkostjaks lähedase inimese asemel, kuigi eestkostetaval on lähedased olemas ja nad on tegusad. Kuna eestkostetavate hulk aina kasvab, siis see tähendab ka suurenevaid kulusid omavalitsusele eestkoste teostada. Eestkoste teostamise kulud on seda suuremad, kui tegemist on keeruliste ja raskete eestkostetavatega. Kuid peamine eesmärk on korraldada eestkostetavale inimväärne elu ja tagada toimetuleku tingimused.</p> <p>Eriti suur on probleem koduste eestkostetavatega. Riik peaks ära tegema sisu ja kulu finantsanalüüsi 2023-2024 aasta I poolaasta jooksul.</p>	<p>Eestkoste teostamise eest tasu ja kulutuste hüvitamisel kehtib perekonnaseaduse § 192 sätted, et eestkoste teostatakse üldjuhul tasuta. Kohus võib määrata eestkostjale tasu ülesannete täitmise eest eestkostetava varalist seisundit ja poolte vahelist suhet arvestades. Eestkostjal on õigus tekkinud kulutuste, muuhulgas vastutuse kindlustamiseks, hüvitamisele eestkostetava vara arvelt. Nii tasu kui kulutuste hüvitamine tuleks lahendada iga eestkostetuhtumi kohtumenetluses. Täpsema korra ja piirmäärade kehtestamine ning täiendavate rahaliste toetuste andmine on PKS kohaselt Justiitsministeeriumi pädevuses. Sotsiaalministeerium mõistab KOVIDe koormust eestkostetega, on seiratud, lahendatud ametkondade ja asutuste vahel tõrkeid praktikas. Sotsiaalministeeriumi tellimisel viiakse 2023. a läbi eestkoste-süsteemi analüüs, riigihange on lõppenud ja hankelepingu</p>	<p>Sotsiaalministeeriumi tellimisel viiakse 2023. a läbi eestkoste-süsteemi analüüs, riigihange on lõppenud ja hankelepingu edukal täitmisel on aasta lõpuks poliitikasuunised eestkoste-süsteemi muutmiseks. Selle pinnalt lepitakse JUMiga kokku edasine tegevuskava.</p>

	Vaja oleks kokku leppida ajaline graafik, kuidas edasi liigutakse.	edukal täitmisel on meile Justiitsministeeriumiga aasta lõpuks poliitikasuunised eestkostesüsteemi muutmiseks. Puuetega inimeste õiguste konventsiooni art 12 (võrdne tunnustamine seaduse ees) seab Eestile kohustusi astuda samme eestkostete vähendamiseks.	
8.	Esmatasandi tervishoid. Tuleb leida väljapääs kroonilisele perearstide puudusele. Järjest kasvab ka pereõdede vajadus. Suuremat tähelepanu tuleks pöörata vastavate spetsialistide koolitusele.	Nõustume probleemiga ning tegeleme leevenduste otsimisega igapäevaselt koostöös erinevate osapooltega. Oleme suurendanud residentuuri õppes peremeditsiini õppekohtasid, oleme konsensusleppes kokku leppinud õdede arvu suurendamise ja praktikajuhendamise tasustamise. Spetsialistide koolitusvajaduse kokku-leppimiseks oleme käib koos tervishoiuvaldkonna koolitusvajadus.	Jätkatakse dialoogiga. Koostamisel on esmatasandi tervishoiu arengukava. 2023 lõpuks saab valmis tekst osapooltega kooskõlastamiseks.
9.	Tallinna Haigla rajamine. Riigipoolne kaasrahastamine 280,4 mln eurot. Riigil tuleb panustada amortiseerunud haiglavõrgu kaasajastamisesse pealinnas, et tagada jätkusuutlik ja kvaliteetne tervishoiuteenus 25%le Eesti elanikkonnale, tagada hädaolukorra ja kriisideks valmisolek ning seeläbi optimeerida kulusid, mis üha kasvavad amortiseerinud haiglavõrgu kasutamisest. Tallinna Haigla (TH) teeninduspiirkond haarab Harjumaa, Läänemaa, Saaremaa, Hiiumaa, Raplammaa, osaliselt Ida- ja Lääne - Virumaa, Pärnumaa ning Järvamaa ja Lõuna-Eesti maakonnad ehk TH vastutuspiirkond hõlmab vähemalt 10 maakonna elanikke. TH statistilise andmebaasi analüüsi põhjal on nii ambulatoorsel vastuvõtul, kui ka haiglaravil viibinud kõigi maakondade haiged. Ambulatoorsetest haigetest moodustavad Harjumaa (sh Tallinna) elanikud ca 47%, päevaravi ca 55% ja statsionaarset abi saanutest ca. 45%. Kogu Eesti eriarstiabist moodustab loodava TH-a turuosa ca 25%.	Haiglavõrgu arengukava haiglate taristud vajavad kaasajastamist nii Harjumaal kui ka maakondade tõmbekeskustes. Riigil on vajalik lähiajal jätkuvalt investeerida tervishoiutaristusse, luues kaasaegne infrastruktuur nii kõrgema etapi kui ka maakonna haiglates. Vajalik on luua kaasaegsetele ootustel vastavad ja integreeritud tervishoiuteenuste osutamise tingimused. Eesmärk on saavutada paremad tingimused patsientidele ravitulemuse saamiseks, tervishoiutöötajatele eeldused parema töökeskkonna loomisel sh tulles toime efektiivsema ressursis kasutusega paindlikult ka erinevates kriisitingimustes.	Jätkatakse dialoogiga. SOM on koostamas nii haiglavõrgu kui kogu tervishoiuvõrgu arengusuundade strateegilisi dokumente. 2023 lõpuks saab valmis tekst osapooltega kooskõlastamiseks.
10.	Tervishoiu omaosaluse vähendamine elanikele. Tänaste jätkuvate kriisiolukordade ja hindade kasvu tempos on ülikriitiline, et inimestel oleks võimalik aegsasti saada tervishoiuteenust ja väiksema omaosalusega, kui seni see Eestis on. See aitab ennetada riigile hilisemaid veelgi suuremaid kulusid krooniliste haiguste ravimisel ja rehabilitatsioonil. Riigi eesmärgiks on tagada Eesti inimeste keskmise oodatava eluea ja keskmise tervena elatud aastate arvu kasvu ning ebavõrdsuse vähenemise	Nõustume ettepanekuga, see on ka Sotsiaalministeeriumil nimetatud olulise teemana Rahvastiku tervise arengukavas ning inimkeskse tervishoiu programmis. Muudatus vajab lisaraha (käimasoleva analüüsi andmetel, et jõuda 15% omaosaluseni 2033.aastaks, on ca 1% võrra langetamiseks vajadus 2024.a 24,4 miljonit eurot; 2025 a 82 milj; 2026 a 98 milj jne).	Jätkatakse dialoogi. SOM esitab 2023.a lõpus VVle lahendused tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks, sh inimeste omaosaluskulude langetamiseks.

	<p>tervises, seega on ülikriitiline liikuda EL keskmise poole kiiremas tempos, kus omaosalus tervishoiu puhul on 15%, Eesti praeguselt 25%lt.</p> <p>Ettepanek on, et EL keskmiseni jõudmiseks liigutakse alates 2024. aastast vähemalt 1%-lise sammuga inimese omaosaluse vähendamiseks.</p>	<p>Tööplaanis oleva tegevuse“ Tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkus ja ravikindlustussüsteemi põhimõtete ülevaatamine“ raames töötatakse välja tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse lahendused, milles sisaldub ka inimestele tervishoiu omaosaluskulude langetamiseks vahendite leidmise vajadus.</p> <p>Memorandum vastavate ettepanekutega esitatakse VV-le otsustamiseks 2023. aasta lõpuks.</p>	
11.	<p>Ravikindlustuseta elanikele tasuta esmatasandi arstiabi tagamine. Fiskaalne mõju ca 0,41 mln aastas.</p> <p>Ettepanek on, et kõikidel inimestel Eestis oleks tagatud esmane arstiabi ennetamiseks hilisemaid veelgi suuremaid kulusid riigile. Tagada ravikindlustamata elanikele tasuta esmatasandi arstiabi sotsiaalse õigluse tagamiseks, kuid ka kronoloogilise patoloogia varasemaks avastamiseks, et ennetada riigile veelgi suuremaid kulusid krooniliste haiguste ravimisel ja rehabilitatsioonil.</p> <p>Senine seadus sätestab, et ravikindlustuseta isik peab saama vältimatut abi ja selle tagab talle riik Haigekassa kaudu. Kuna vältimatu abi ei ole piisav, siis näiteks Tallinna linn on pidanud täiendavalt linna elanikele abi pakkuma viimased 10 aastat. Prognoosime, et praeguse energiakriisi ja hindade tõusuga ravikindlustamata elanike arv kasvab, kuna töötuks jäämise ja töötuks arvele võtmise vahele võivad jääda viitajad ning kuna töötuna registreeritud inimesed on ravikindlustatud alates 31. arveloleku päevast, mitte esimest päevast.</p> <p>Näiteks: Tallinna linna eelarvest kaetakse kalendriaastas 135 tuh € ravikindlustamata inimeste esmatasandi arstiabi kulusid (see ei sisalda sellega seonduvat korralduskulusid). Kui eeldada et Tallina KOV elanikud moodustavad 1/3 kogu Eestist, siis võib prognoosida riigi eelarve kogukuluks 405 tuh €.</p>	<p>Ainult esmatasandi teenuste kättesaadavaks tegemist ei toeta, kuna siis jääb ikkagi küsimus, kuidas inimesed saavad vajaliku abi, kui nad on kindlustamata ja perearsti teadmistest ning oskustest ei piisa.</p> <p>Tööplaanis oleva tegevuse“ Tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkus ja ravikindlustussüsteemi põhimõtete ülevaatamine“ raames töötatakse välja tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse lahendused, mis hõlmavad ka elanikonnale laiendatud ravikindlustuspõhimõtete kasutuselevõttu ja selleks vastava tegevuskava koostamist.</p> <p>Ravikindlustuseta elanike olukord peaks seega saama lahenduse elanikonnale laiendatud ravikindlustussüsteemi kasutuselevõttuga, mille kasutuselevõtuks lisaraha vajadus oleks käimasoleva analüüsi andmetel ca 80 miljonit eurot.</p> <p>Memorandum vastavate ettepanekutega esitatakse VVle otsustamiseks 2023. aasta lõpuks.</p>	<p>Jätkatakse dialoogi.</p> <p>SOM esitab 2023.a lõpus VVle lahendused tervishoiu rahastamise jätkusuutlikkuse tagamiseks, sh ravikindlustuseta elanike olukorra lahendus.</p>
12.	<p>Lastele vaimse tervise toe tagamine ja laste rehabilitatsiooniteenuste kättesaadavus ja selle kvaliteet.</p> <p>Ettepanek on, süsteemselt panustada lastega seonduvasse ennetustöösse, et ennetada laste vaimse tervise probleeme ja suurendada rehabilitatsiooniteenuste kvaliteeti ka kättesaadavust selle mõju abivajavale lapsele. Lisaks tuleb sotsiaalse rehabilitatsiooni teenuse raames võimaldada lapsele ja perele pereteraapiat või teisi vanemlikku võimekuse tõstmise viise. Riigi poolt tuleks kaardistada vaimse tervise probleemidega lapse teekond – märkamisest</p>	<p>Rehabilitatsiooniteenuse VTK esitatakse EISi selle aasta septembri lõpuks. Eesmärk on üle vaadata rehabilitatsioonisüsteem terviklikult ja pakkuda lahendused erinevate probleemide lahendamiseks. Seega kujundatakse rehabilitatsioonisüsteem ümber selliselt, et see vastaks päriselt lapse ja pere vajadustele. Rehabilitatsiooniteenuse kaudu pakutavate</p>	<p>Jätkatakse dialoogi.</p>

	<p>asjakohase erialaspetsialisti konsultatsioonini. Moodustada töörühm, kuhu kaasatakse valdkonna eksperdid (psühhiaater, perearst, vaimse tervise õde, kooliõde, sotsiaaltöötaja, teenuse osutaja jt) ja lastekaitsetöötajad, et kaardistada realselt toimiv teekond lapse abistamiseks.</p> <p>Puuduvad alusandmed teenuste kättesaadavuse ja kvaliteedi parendamisega seonduvalt, mis võimaldaks hinnata kaasuvaid kulusid täiel määral. Küll, aga saame tuua minimaalse ja esmase vajaduse katmiseks näiteks Tallinna senine täiendav panus jääb vahemiku 100 000 – 140 000 eurot.</p>	<p>kompleksteenuste nimekiri vaadatakse üle ja disainitakse ümber.</p> <p>Lisaks on väljatöötamisel lastekaitseeaduse VTK (esitatakse EISi II kvartali lõpuks), mille raames pakutakse lahendused lastekaitsekorralduse suurimatele probleemidele. Mh tegeleb VTK ka lapse abivajaduse varajase märkamise probleemidega, et ennetada suuremate probleemide tekkimist ning vaadatakse üle kogu juhtumikorralduse protsess terviklikult.</p>	
13.	<p>STARi arendamine.</p> <p>Infosüsteeme tuleb kaasajastada, arendada. Tööd tuleb juurde, aga töövahendid ei tule kaasa. Näiteks peaks STAR hakkama edastama infot puuetega inimeste kohta, aga seda ei ole veel katsetatud ja ei tea, kuidas see tööle hakkab. See aitaks vähendada töömahtu ja bürokraatiat. Nt kaasneb EL rahadega nt ISTEga, väga suur bürokraatia. S-veeb, H-veeb- no miks ometi peame eraldi täitma neid, kui STARis peaks kõik olema kirjas. Statistika kogumine peaks olema mõistuspärane ja mõistlik</p>	<p>Uue ESF perioodi vahenditest on plaanis arendada STARi kasutajasõbralikumaks ning liidestada STARi teiste infosüsteemidega, et STARi koondusid vajalikud andmed inimeste abistamiseks.</p> <p>Sotsiaalministeerium hindab iga-aastaselt valdkondlikku statistilist andmevajadust poliitikakujundamise vajadustest lähtuvalt ja võimalusest andmeid koondada erinevatest registritest, et mitte koormata asjata kohalikke omavalitsusi või hoolekandeadususi aruandlusega S- ja H-veebis. S-H veebide andmemahutu on vähendatud järkjärguliselt. STAR on üheks registriks, kust juba täna tuleb ulatuslik osa valdkonna andmeid (toimetulekutoetus, asendus- ja järelhooldusteenused, hooldajatoetus, matusetoetus jt), kuid kuna STARi täitmine ei ole kogu andmevajaduse osas kohustuslik ja pole ka välja arendatud osade teenuste osas KOVide üleselt standardiseeritud sotsiaalteenuste andmesisestust (paindlikus ja erinev praktika registris on küll KOV autonoomiat toetav, kuid andmekorjese takistuseks), siis on mitmeid sotsiaalvaldkonna andmeid, mida STARis ei registreerita või ei registreerita andmetöötlust võimaldaval moel ning mille osas minimaalse vajaduse katavad S-H veebide aruanded.</p>	Jätkatakse dialoogi.
14.	<p>Kutse taotlemine.</p> <p>Nt 75 sotsiaaltöötajat vajavad kutset. On olnud kuulda, et lastekaitstes ei ole kutse nõue ennast õigustanud. Kulud seoses kutse taotlemisega on võimalus jätta töötaja kanda, aga reaalsem on need kanda KOV vahenditest (sest meie</p>	<p>Soovime tõesti kutse andmise süsteemi koos kogu baasõppe ja täienduskoolitusega analüüsida. Oleme planeerinud erinevad tegevused lastekaitse- ja sotsiaaltöötajate õppe, koolituse ja kompetentside arendamiseks Šveitsi rahastatud programmi, mida viime ellu 2023-2027.</p>	Jätkatakse dialoogi

	vajame kutsega töötajaid). Kutse andmise nõuded tuleks üle vaadata, et mis on põhjendatud ja kindlasti vajalik ning mis ei näita spetsialisti oskusi.	Programmi raames töötame välja lastekaitse kompetentsimudeli ning kujundame õppekavad, täienduskoolituse jms vastavalt sellele. Üks eesmärk on tagada suurem paindlikkus ja fookus praktilistele oskustele (mikrokraadid, töökohapõhised õpped jms) seal, kus tööjõu nõudlus on suur, ent vastutus ja otsustuspädevus väiksemad ning põhjalikum väljaõpe seal, kus vaja otsustuspädevust ja spetsialiseerumist (täiendprogrammid harvikaigusega, keeruliste vaimse tervise probleemidega laste abistamiseks jms). Õiguslikud muudatused viime ellu lastekaitseaduse ülevaatamise raames (peatselt tuleb kooskõlastusringile LasteKS VTK).	
nr	Ministeeriumi ettepanekud ja selgitused	ELVL seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
Töövaldkond			
15.	<p>Töötukassa ja KOV koostöö.</p> <p>Arutada KOVide ja Töötukassa koostööd keerulisemate sihtrühmade (sh pikaajalised töötud, mitteaktiivsed, NEET noored jne) tööle ja õppima aitamisega ja KOV sotsiaaltöötajate/TK konsultantide/klientide praktikas kerkinud murekohti või takistusi ja lahendusi efektiivseks koostööks.</p> <p>Töötukassa ja KOVide koostöö peab olema võimalikult sujuv ja tulemuslik. Inimestel, kes on pikalt tööturult eemal olnud, on tihti põhjuseks mitmetahulised mured – töö otsimiseks vajalike oskuste puudumine, võla- ja sõltuvusprobleemid vm toimetulekuraskused, hoolduskoormus, elukoha puudumine jne. Sellises olukorras vajab inimene nii sotsiaalset (KOV) kui ka Töötukassa teenuste tuge ning kaks osapoolt peavad kliendi huvidele terviklikult lähenemiseks tegema teadlikult koostööd.</p>	<p>Üldiselt on KOVid nõus, et koostöö on vajalik ja kasulik. Täpsustama peaks, mida TK ootab või silmas peab koostöö all: kes on koostöö arendamisel juhtiv partner, kes koordineerib koostööd? Mida täpsemalt oodatakse KOVilt, kui räägitakse koostööst?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leiame, et täna piirab TK ja KOVi koostööd oluliselt inimese nõusoleku nõue. Vähesed tööl saamise motivatsiooniga inimesed ei ole huvitatud nõusoleku andmisest, see õigus võiks teatud juhtudel tulla seadusest. • Koostöö paremaks sujumiseks peaks KOVidel olema võimalik võtta TK konsultandiga ühendust otse, mitte läbi infotelefoni, mis on väga ajakulukas. • Seadusest tulenevalt peaks olema õigus KOVi teavitada, kui töötaja staatus lõpetatakse. • Töötuna arvel oleva isikuga peaks TK-l olema vähemalt üks kontaktkohtumine – inimese välimus, käitumine on olulised infoallikad. • KOVe aitaks, kui näeksime töövõimetulemusest infot, mis iseloomustab tegevusi, mis on inimesele jõukohased. Saaksime paremini aidata leida sobivat 	<p>Teema vajab eraldi arutelu. Ettepanek kohtuda aasta II pooles.</p> <p>Kaasata arutellu Töötukassa esindajad.</p>

		<p>tööd või tegevust. Konsultandiga kohtumiste ärajäämise põhjused ja tegevuste sisu võiks olla KOVidele nähtavad, sellest võib selguda abivajadus, teadmine aitaks pakkuda üksteist täiendavaid teenuseid/lahendusi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Töövõimehindamisel on vaja lahendust psüühikahäirega inimestele, kes keelduvad kodunt lahkumast. Töövõimehindamise aluseks on digilugu, aga perearstid ja psühhiaatrid koju ei tule. Kui inimest kodunt välja ei saa, siis on nad kodus sissetulekuta. • Samuti vajavad riigi poolt tuge sõltlased, sest just nemad on suures osas pikaajased töötud, kellel puudub ka motivatsioon ja KOVil puuduvad head vahendid nende mõjutamiseks. Vajalik on tagada toimet omavate (töenduspõhiste) teenuste kättesaadavus üleriigiliselt. Lisaks korraldussüsteemide (koostöömudelite) tugevdamisele/ arendamisele tuleks oluliselt rohkem ressursi panna toimet omavate (töenduspõhiste) teenuste rakendamisele. Just tööturu ja sotsiaalkaitse vaates on väga oluline sõltuvusprobleemidega inimestele nende toimetulekut toetavate ravi- ja teraapiateenuste üleriigilise kättesaadavuse (taskukohane) tagamine. Ka ISTE mudelis ei ole sellised teenused sellele rühmale piisavalt kättesaadavad. • Töövõimehindamise tulemuse vaidlustamisel võiks olla võimalik inimese nõudmisel kontakt - kohtumine ekspertarstiga. Viimasel ajal hinnatakse sageli töövõimeliseks või osalise töövõimega isikuteks inimesi, kes kindlasti seda ei ole. • Töötute e-koolitused ei toimi, kui koolitustele suunatud pole arvuti ja interneti võimalust. KOV ei saa siin aidata – raamatukogude arvuteid ei saa terveks päevaks kinni panna ühele inimesele. Kui kasutatakse e-koolitusi, peab olema ka lahendus vahenditele. Ei ole mõeldav, et KOV hakkaks looma arvutiklasse. 	
--	--	--	--

		<ul style="list-style-type: none"> Raskemate ühiste klientide abistamisel on mõistlik kasutada kolmepoolseid kohtumisi (klient, töötukassa nõustaja, KOV spetsialist), mis loovad parema pildi inimese tegelikust olukorrast, tema aitamise võimalustest, ühtlasi harjub klient sellega, et TK ja KOV vahetavad infot. 	
Sotsiaalvaldkond			
16.	<p>Teenuste toimepidevuse tagamine.</p> <p>Toimepidevuse- ja kriisiplaanide koostamine KOV sotsiaalvaldkonna kriisiülesannetele, sh eelkõige vältimatule sotsiaalabile.</p> <p>Kooskõlastusringil olev tsiviilkriisi ja riigikaitse seaduse eelnõu sätestab KOV kriisiülesanded, mille hulgas on ka vältimatu sotsiaalabi ja mitmete sotsiaalteenuste osutamine. Samas ei ole praegu KOVidel sotsiaalvaldkonna kriisiülesannete toimepidevuse- ja kriisiplaanid. Need plaanid peaksid lähema paari aasta jooksul tekkima ja olema kooskõlas erinevate riiklike kavade ja õigusaktidega. SOM on alustanud vältimatu sotsiaalabi plaani koostamist ja eriseaduste ülevaatamist, samuti koostab Päästeamet elanikkonna kaitse n-õ katusplaani. Nendes tegevustes on ka KOVid kaasatud ja soov on koostööd jätkata, et KOVidel tekiks ka sotsiaalvaldkonnas praktilised kriisiplaanid.</p>	<p>Üldjoontes KOVid nõustuvad ettepanekuga, sest KOVid tagavad toimepidevust ka praegu. Siiski leiame, et teenuste toimepidavust ja kriisikorraldust oleks otstarbekas korraldada regionaalselt (keskselt) – sh tuleb arvestada, et hajaasustuse piirkonnas võivad kulud per capita olla keskmisest suuremad kui nt linnades.</p> <p>Täpsustamist vajaks:</p> <ul style="list-style-type: none"> kas sellele ülesandele tulevad ka riiklikud juhised/suunised, millisel kujul ja millistest osadest peavad kriisiplaanid koosnema? Kas riigi poolt tuleb keskne koordinatsioon ja tugi kompetentsi nõustamise osas kriisiplaanide koostamiseks? Tegu on arvestava täiendava väljakutsega ja ülesandega kohalikele omavalitsustele, kas on mõeldud ka riiklikult toetada vajalike kompetentsidega inimeste palkamise toetamist ja vajalike koolituste korraldamiseks jne? Ehk võiks mõelda asendusteenistuses olijate kasutamise peale. Senine KOV taseme kriisijuhtimine on olnud elutähtsate teenuste põhine. Kuna sotsiaalteenuseid ei ole seni loetud elutähtsateks teenusteks, siis sotsiaalvaldkonna juhtidel/töötajatel ei ole häid teadmisi kriisijuhtimisest ja kriiside lahendamise plaanidest. Esmane oleks teadmiste ja informuimi ühtlustamine. Riigi ja KOV teenused on omavahel seotud. Kui riigitasemel ei jätkata kriisilukorras mingite 	<p>Jätkatakse dialoogi.</p> <p>SOMi koostööpartner PWC saadab aprilli keskpaigas KOVdele päästeametiga kooskõlastatud veebiküsimustiku sisendi saamiseks vältimatu sotsiaalabi plaani koostamiseks.</p>

		<p>teenuste osutamist, siis tuleb KOVidele suurem koormus.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Olenevalt kriisi iseloomust võib riigi tasandil olla KOVi töötajate tegutsemine teises rollis – näiteks kaitseliitlasena. Juhul, kui väljaõppinud inimesed võetakse ära, peab olema selge, kellega KOV saab vajalikke teenuseid tagada. • Vajalik on rohkem sotsiaalvaldkonna kaasamist erinevatesse tegevustesse -> enne erinevate ülesannete määramisi, peab olema parem koostöö/teavitus KOVidega. Hetkel on see olnud väga vähene. 	
17.	<p>KOV omanuse suurendamine sotsiaalsesse kaitsesse.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Suurendada kodus iseseisvat toimetulekut toetavate teenuste mahtu. 2. Rakendada isikukeskset erihoolekande teenusemudelit; pakkuda tuge kogukonna ja vabatahtlike ressursside sihipäraseks ja järjepidevaks kaasamiseks sotsiaalvaldkonnas. 3. Suurendada tuge inimestele, kes on seotud lähedaste hooldusega, luua võimalus hoolduskoormuse vähendamiseks. <p>Uuringud näitavad kodu- ja kogukonnateenuste defitsiiti võrreldes tegeliku vajadusega; teenuste kättesaadavus erineb KOV-ti; kõrge hoolduskoormus vähendab võimalust olla aktiivne tööturul, suureneb vaesusrisk.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • KOVide omanuse suurendamise puhul võiks esmalt üleriigiliselt jõuda adekvaatsete ja ühtsete andmete korjени ning kokkulepeteni. See probleem on välja toodud OÜ LevelLab ja OÜ Geomeedia poolt 2022.a teostatud „Kohalike omavalitsuste sotsiaalkaitse kulude ja nende kajastamise analüüsis“. • Samuti selgub analüüsist, et riigis ei ole seatud selgeid mõõdikuid, millega oleks võimalik mõõta KOVide sotsiaalkaitsekulude tulemuslikkust. Analüüsist tuleb välja, et KOVide sotsiaalkaitsekulud on kasvanud oluliselt kiiremini kui maksutulude ja tasandusfondi laekumised, mille põhjal võib eeldada, et hetkel kasutuses olev riiklik KOVide toetussüsteem ei ole piisav. • Ei ole kohane teha ettepanekut „suurendada“ ühte või teist asja. Sellisel juhul peaks olema märgitud, kui palju suurendada, kuhu tahetakse jõuda. • Kodus osutatavate teenuste laiendamisel on võtmeteguriks töötajate olemasolu. Vaja on riigi poolt selget kava, kuidas tagatakse tööjõu turul väljaõppinud spetsialistide olemasolu. • ISKE – erihoolekande teenuste KOVidele andmine peab toimuma kulupõhiste hindade alusel rahaliste vahendite üleandmisega. KOVid soovivad riigilt selgeid numbreid, sh kuidas mõjutab antud küsimust see, et riiklikult rahastatavad toetavad 	Jätkatakse dialoogi.

		<p>erihooldekandeteenused (ja ka ööpäevaringsed teenused) ei ole täna kättesaadavad, inimesed on aastaid järjekorras, aga teenus antakse koos järjekorraga KOVi üle.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Eesti riik on vananev, kui me tööjõudu väljast juurde ei luba, siis peavad hooldamisse panustama kõik. Seetõttu ei ole võimalik, et lähedased täielikult vabastatakse hooldusest, aga samal ajal ei jätku töötajaid, et kogu hoolduse tagaks keegi teine. Lähedastele peab jääma nende roll, KOVi abi peab olema suunatud sellele, et hooldus ei takistaks töötamist ja pakuks lahendusi, kui lähedased elavad kaugemal või on muud objektiivsed põhjused, miks lähedased ei saa abistada. • Ettepanekus viidatakse kogukonnateenuste defitsiidile. Vajaks täpsustamist, millised teenused on kogukonnateenused ja milline roll nende puhul on KOVil. Kes vastutab kogukonnateenuste arendamise, tõendus põhiseaduse ja jätkusuutlikkuse eest? • KOV sotsiaalvaldkonda ei tohi näha kui teiste valdkondade kitsaskohtade järeleaitajat (tugiisikud koolidesse, sotsiaaltransport kui ühistranspordi asendaja, hoolduskoordinaator kui tervisesüsteemi võimekuse toetaja jne). 	
18.	<p>SHS järgi KOV teenuste tagamine lähtuvalt isiku abivajadusest ning tugisikutele vajalike sotsiaalsete garantiide võimaldamine.</p> <p>1. KOV kohustuslike sotsiaalteenuste korraldamisel, sh mahu määratlemisel, tuleb lähtuda isiku tegelikust abi- ja toe vajadusest; KOV-idel tuleb korrad viia vastavusse seadusega ja siduda abi saamine lahti puude raskusastmest ning asendada see abivajaduse hindamisega.</p> <p>Jätkuvalt on KOVe, kus kehtib nõue, et SHS-is KOV kohustuslikuna korraldatavate teenuste saamiseks peab inimesel olema tuvastatud puude raskusaste. See ei ole kehtiva SHSga kooskõlas ega tohi olla teenuste ja muu vajaliku abi saamise eeltingimuseks.</p> <p>2. Tugiisikutega tuleb sõlmida lepingud, mis on töö eesmärgist lähtuvad.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Üldjuhul lähtuvad KOVid seaduses sätestatust ja isiku hinnatud abivajadusest. Kui on KOVe, kelle korrad on seadusega vastuolus, siis tuleb sellega tegeleda eraldi, aga üksikute eksimusi ei tohi üldistades laiendada kõigile. • Teenuste puudest lahti sidumine peab olema üldine – ka kõik riigi teenused tuleb puudest lahti siduda. Ilma selleta KOV ja riiklikud teenused omavahel ei sidustu. • Täna puude olemasolu korral tagatavate teenuste puhul abivajaduse nõ nullist hindamine KOVi poolt toob juurde olulise töökoormuse kasvu. Riigi poolt 	<p>Jätkatakse dialoogi.</p>

	<p>Praktikas on tekkinud erinevaid probleeme tugisikuteenuse pakkumisega, sh sõlmitakse tugisikutega lepinguid, mis ei vasta töö iseloomule. Oleme valmis KOVe toetama töösuhteid puudutava informatsiooni ja praktiliste suunistega.</p> <p>3. Tugisikutele tuleb tagada sotsiaalsed garantiid.</p>	<p>peaks olema tagatud väga head töövahendid, et selle koormusega toime tulla.</p> <ul style="list-style-type: none"> • KOVidel ei ole sama infot ja võimalusi, mis on SKA-l puude hindamisel, kuna KOV ei näe terviseandmeid. Osade terviseprobleemide puhul (näiteks psüühikahäired) ei ole hooldusvajadus visuaalselt tuvastatav või vajab spetsiifilisi teadmisi, mida sotsiaaltöötajatel ei ole. • Tugisikutele garantiide tagamine on puhtalt teenuse pakkuja küsimus, millises vormis ta inimesi endale tööle värbab. • Töötajate s.h ka tugisikute tööle vormistamisel lähtutakse töö iseloomust ja tööandja ning töötaja kokkuleppest. Ei saa püstitada üleskutset: „Kõik tugisikud tööle töölepinguga!“. 	
19.	<p>KOV sotsiaalvaldkonna võimekuse tõstmine, töötajate kompetentside arendamine ja kvalifikatsiooninõuete täitmine.</p> <p>1. KOV sotsiaaltöötajate kompetentside arendamine, soodustades ametnikel osaleda täiendkoolitustel, tasemeõppes.</p> <p>Toetub ReM KOV poliitika osakonna analüüsil ja soovitud: teeme ettepaneku, et käsitleksite RES töörühmade arutelul ka KOV valdkonna teenistujate võimekuse tõstmist ehk KOVidele suunatud koolitusi ja arendustegevusi (nt koolitusprogramme) ning valdkonna teenistujate võrgustamist kui see on teie valdkonnas aktuaalne.</p> <p>2. Tasustada KOV sotsiaaltöö ametnikku KOV teiste valdkondade ametnikega võrdsetel alustel, tunnustades KOV sotsiaaltöötajat erialaspetsialistina.</p> <p>2026. aasta 1. juulist hakkab kehtima nõue, et KOV sotsiaaltöötajana tohib ametisse nimetada ametniku, kellele on kutseseaduse alusel välja antud sotsiaaltöötaja kutse või kellel on riiklikult tunnustatud kõrgharidus sotsiaaltöös või sellele vastav kvalifikatsioon.</p>	<p>Sotsiaalvaldkonnas on tekkinud (süvenev) tööjõupuudus. Järjest keerulisem on leida baasväljaõppega (st vähemalt rakenduskõrgharidusega) sotsiaaltöötajaid. See omakorda pärsib enamike sotsiaalvaldkonna reformide ettevalmistamist ja rakendamist. See puudutab nt ka Töötukassaga tulemusliku koostöö tegemist.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Üldprintsipiis ollakse ettepanekuga nõus. Leiame, et siin peaks ühtlase taseme hoidmiseks keskne roll koolituste korraldamisel olema riigil ehk SKA-l. • Vajame teavet, millised on riigi kavandatavad meetmed, et sotsiaalvaldkonda saada juurde kvalifitseeritud töötajaid. Millised on sotsiaaltöötajate kutse taotlemist toetavad tegevused? Keskset planeeritud koolitused jm? • KOVid vajavad koolitusi ja tuge keeruliste juhtumite lahendamiseks, teadlikult peetusega sotsiaaltoetusi ja teenuseid kasutajate tuvastamise, eestkoste korraldamise jms teemadel, mille jaoks avatud turul koolitusi pole. Hetkel ei ole ühtegi Eesti keelset sotsiaaltöö loengumaterjali vms, mida saaks kasutada õpikuna. Lastekaitsespetsialistidele pakutakse häid süsteemseid koolitusi TAI kaudu, 	<p>Jätkatakse dialoogi.</p>

		<p>sotsiaaltööspsialistidele midagi sellist pole, interneti e-koolitused, infotunnid seda ei asenda.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sotsiaaltöötaja kutse on ülesse ehitatud põhimõttel, et kõik sotsiaaltöötajad katavad kogu sotsiaaltöö pädevust. Suuremates KOVides see ei ole enam nii, on spetsialiseerumisega töökohti, milles väga hea töö tegemiseks ei ole vaja nii laia pädevust. Rohkem on vaja eriteadmisi ja -pädevusi, mida sotsiaaltöötajal ei ole. Tänapäevane spetsialiseerumise praktika tuleks kaardistada ja kaaluda väiksema baasosaga spetsialiseerumisega kutsete väljatöötamist. • Oleme endiselt seisukohal, et analoogselt lastekaitsepspsialistidega peaks olema jäetud võimalus omandada kutse või haridus kahe aasta jooksul tööle asumisest. Täna on üheks võimaluseks võtta tööle viimase kursuse tudengeid. Seadus selleks enam võimalust ei anna. • Sama haridusnõue peaks kehtima ka Sotsiaalkindlustusametis kohalikke omavalitsusi nõustavate ametnike kohta, kuna nende pädevus peaks olema suurem kui kohalike omavalitsuste töötajatel. • Samas on meil teada ka tõsiasi, et sotsiaalvaldkonna inimeste töökoormus on üsna suur, lisaaega niivõrd palju koolitusteks ei taheta võtta (kuigi juhtkond suunab), sest töö peab ka ära tegema. • Ettepanek: õppekavade läbivaatamine ja täiendamine, lisaks täiendkoolitused erialase kompetentsi tõstmiseks (SKA roll). 	
Tervise valdkond			
20.	<p>Tervishoiuteenuste kättesaadavuse parandamine.</p> <p>Arvestada ühis- ja sotsiaaltranspordi korraldamisel inimeste vajadust pääseda tervishoiuteenustele.</p> <p>Tervishoiuteenustele, sh perearsti juurde pääsemine on paljudele inimestele iseseisvalt võimatu, kui kohalik transpordivõrk seda ei toeta. Lähedased on sunnitud võtma vabu päevi, et osutada transporditeenust. Halvemal juhul jääb inimene arstiabita. Omaosaluskoormus tervishoius on Eestis kõrge ja transport on hambaravi ja ravimite kõrval üks suurimatest kuludest.</p>	<p>Ei liigitaks seda üldse tervisevaldkonna küsimuseks, vaid peaks olema ühistranspordi puudutava töörühma tegemistes, sest lisaks tervishoiuteenustele on rida muid olulisi tegevusi, millele inimene peab ligi pääsema.</p> <ul style="list-style-type: none"> • SHS sotsiaaltranspordi regulatsioon tuleks üle vaadata, kuna ootused KOVidele ületavad suures osas seadusest tulenevat. Hägustunud on ka piir mugavustranspordi ja vajaduspõhise transpordi vahel. Täna on ebaselge, mis on KOVidele 	<p>Jätkatakse dialoogi</p>

	Tervishoiuteenuste kättesaadavuse probleemidena tuuakse sageli välja transpordi vajadust, millega KOV saaks aidata probleemi lahendada.	<p>kohustuslik ja mis on nende enda valik. Kuidas on lõppenud sotsiaaltranspordi projektid?</p> <ul style="list-style-type: none"> • KOVidele ei saa panna kiirabi rolli. Täna nõuavad tervishoiuteenuse osutajad, et KOVID oleks valmis koheselt oma elanikele järele tulema. Sellist valmisolekut ei saa KOVIDelt nõuda, kuna igasuguse valmisoleku hoidmine on kallis. • Riik peaks toetama nii rahaliselt kui teadmistega tellimuspõhise transpordi arendamist. • Ehk võiks kaaluda ka võimalust luua sotsiaaltranspordi korraldamiseks riiklik toetusmeede sarnaselt ühistranspordile. 	
21.	<p>Toetada esmatasandi tervishoiutöötajate tegevust piirkonnas, aidates vajadusel elamispinna leidmisel või teenuse osutamiseks vajaliku taristuga.</p> <p>Perearstide leidmiseks väljaspoole maakonnakeskuseid on mõnel juhul vaja pakkuda KOV poolt praktilise pidamiseks sobivat taristut.</p> <p>Sageli on takistuseks piirkonda tööle minekuks (nii esmatasandile kui ka maakonna haiglasse) jõukohase elamispinna leidmine, millega KOV võiks toetada ja motiveerida sellega töötamist väljaspool suuri keskuseid.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Selleks, et KOV saaks panustada konkreetse asukoha perearsti probleemi lahendamisse peab muutma perearsti konkursside läbiviimist nii, et nimistut, millele otsitakse arsti, saab siduda ka konkreetse asukoha nõudega. Muidu ei ole mingit garantiid, et ka juhul, kui KOV rajab taristu, on võimalik sinna perearsti saada, sest nimistule võib kandideerida mis iganes asukohas töötav arst. • Soodustusi saab pakkuda, kuid sellisel juhul peab saama seada ka tingimusi (näiteks konkreetne asukoht, töötamise tähtaeg) ning pidada värbamise käigus konkreetseid läbirääkimisi kandidaadiga. • Riigi poolt peaks olema süsteem toetamiseks ka vanemaid arste perearsti nimistul töötamiseks, noori kõigjale ei jätku. • Praegu on palju asendusarste. Osad asendusperearstid on ühes ja samas kohas juba pikka aega. Peaks olema süsteem, kuidas asendusperearstid liiguks nimistuga töötavaks perearstiks. • Antud probleemile lähenetakse valest otsast. Meelitamine ühest KOVist teise ei lahenda tegelikku probleemi, milleks on üldine perearstide vähesus ja selle probleemi lahendamine ei ole KOVi võimuses. 	Jätkatakse dialoogi
22.	Joogivee direktiivist ja veeseadusest tulenevate kohustuste rakendamine.	Selle teemaga ei tegele KOVis sotsiaalvaldkond. Teeme ettepaneku ühiskohtumiseks keskkonna töörühmaga.	Teema vajab ühist arutelu keskkonna töörühmaga.

	<p>1. Joogivee kättesaadavuse parandamine.</p> <p>a) KOV selgitab välja joogiveele juurdepääsuta ja piiratud juurdepääsuga isikud ning joogiveele juurdepääsu puudumise ja tõrgete põhjused.</p> <p>b) hindab punktis a nimetatud isikute joogiveele juurdepääsu parandamise võimalusi;</p> <p>c) teavitab käesoleva lõike punktis 1 nimetatud isikuid jaotusvõrguga ühinemise võimalustest või alternatiivsetest joogivee saamise võimalustest;</p> <p>d) rakendab vajaduse korral asjakohaseid ja proportsionaalseid meetmeid haavatavatele ja tõrjutud rühmadele joogivee kättesaadavuse parandamiseks.</p> <p>e) korraldab avalikesse kohtadesse väli- ja sisetingimustes avalikult kasutatavate joogiveevõtukohtade rajamise, kui seda eeldab kogukonna põhjendatud vajadus ja see on tehniliselt teostatav.</p> <p>Eestis saab ühisveevärgist joogivett ca 86,7% elanikkonnast, mis on riikliku järelevalve all. Ülejäänud (ca 13% rahvastikust) saavad vett erakaevudest (mille seisukord ja veekvaliteedi kohta on teadmised puudulikud) või muul teadmata viisil.</p> <p>Õigust veele käsitleva Euroopa kodanikualgatuse „Right2Water“ järeldest lähtuvalt määratleti selge probleemina asjaolu, et osal elanikkonnast, eelkõige tõrjutud rühmadel, puudub ligipääs olmeveele ja selle tagamine on ÜRO kestliku arengu tegevuskava 2030 kestliku arengu eesmärkide 6. eesmärgist tulenev kohustus. Euroopa Komisjon kutsus vastavalt WHO soovitudele oma 19. märtsi 2014. a teatises „Euroopa kodanikualgatus „Vesi ja kanalisatsioon on inimõigus! Vesi on avalik hüve, mitte kaup!““ liikmesriike üles tagama kõigile elanikele ligipääs minimaalsele veevarustusele. Samuti parandama kogu elanikkonna ligipääsu puhtale joogiveele. Eestis tuleb juurdepääsu parandada KOV tasandil.</p>		
23.	<p>Joogivee direktiivist ja veeseadusest tulenevate kohustuste rakendamine.</p> <p>2. Vee kvaliteedile ja inimese tervisele Legionella või pliiga seotud riskide tuvastamise korral prioriteetses tarbimiskohas veevärgi näitajate seire tegemine.</p> <p>Joogivee kvaliteeti võib mõjutada tarbimiskoha (ehk kinnistuses) jaotussüsteem (veevärk), mis ei ole joogivee käitlejate vastutuses. WHO märgib, et EL-s põhjustab kõigist veega levivatest patogeenidest suurimat tervisekahju Legionella, mis kandub edasi soojaveesüsteemide kaudu ja levib sissehingamisel, näiteks duši all pesemise käigus. Seega on Legionella levik selgelt seotud tarbimiskoha veevärgiga. Lisaks tuleb hinnata võimalikke riske, mis</p>		Teema vajab ühist arutelu keskkonna töörühmaga.

	<p>tulenevad joogiveega kokkupuutuvatest toodetest ja materjalidest (plii). Tarbimiskoha veevärgi riskihindamine peab hõlmama muu hulgas seire fokuseerimist Terviseameti poolt kindlaks määratud prioriteetsetele tarbimiskohtadele (näiteks haiglad, tervishoiuasutused, vanadekodud, lastehoiuasutused, koolid, haridusasutused, majutusasutused, restoranid, baarid, spordi- ja kaubanduskeskused, vaba aja veetmise, meelelahutus- ja näitusekeskused, karistusasutused ja kämpingud) ning hõlmama tarbimiskoha veevärgist ja sellega seotud toodetest ja materjalidest tulenevate riskide hindamist. Konkreetsed prioriteetsed tarbimiskohad, mis kuuluvad KOV-le, selguvad Terviseamet analüüsi järgselt, seejärel tuleb nendes seada üles Legionella ja/või plii seire ning vajadusel võtta meetmeid riskide maandamiseks.</p>		
24.	<p>Vaimse tervise toetusmeetmed: 20.02.2023 avasime vaimse tervise teenuse toetuse ja psühholoogi palga- ja juhendamistoetuse meetmed. 20.03 seisuga oli kogu 2023.aasta riigieelarveline rahaline maht täis. Saame mahtusid suurendada 2022.aastast ülekantavate jääkide arvelt vaimse tervise teenuse toetuse osas 369 138,61 eurot ja psühholoogi palga- ja juhendamistoetuse osas 106 918,10 eurot.</p> <p>Ootused omavalitsustele:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Kasutada eelarve taotletud mahus ja vastavalt määruses toodud eesmärkidele (st mitte alakasutada). 2022. aastal oli tagasikandeid suures mahus (u 270 000 eurot), sest ei suudetud erinevatel põhjustel pakkuda teenuseid taotluses välja toodud mahus isegi kui vajadus selleks oli olemas. 2. Taotlust kokku pannes arvestada kohalike inimeste vajadustega ja pakkuda teenuseid vastavalt KOVi võimekusele. (st mitte üle planeerida ega alahinnata abikõlblikke teenuseid). 3. Takistuste ilmnemisel teenuste pakkumisel (sh mahtude muutumisel) läbi rääkida Sotsiaalministeeriumiga. 4. Leida võimalus osaleda arendustel/ kohtumistel, mis keskenduvad jätkusuutlikuma lahenduse väljatöötamisele toetusmeetmete osas. <p>Toetusmeetme rahastuse KOV toetusfondi alla viimiseks alates 2025.aastast ettevalmistused käivad.</p>		Jätkatakse dialoogi
25.	<p>KOV võimekuse arendused: 2023. kevadel alustab SOM piirkondlike koostöökohtumistega, mis keskendub vaimse tervise teemalisele Eesti Inimarengu Aruandele sidudes MhGap kogukonna praktilise juhendi, et lisaks teoreetilisele taustale mõelda kohalikul tasandil oma ressursside ja võimaluste (sh kogukonna kaasamise) peale.</p> <p>Ootused omavalitsustele:</p>		Jätkatakse dialoogi

<p>1. Leida võimalus osaleda kohtumistel juhtimistasandilt.</p> <p>2. Anda sisend ministeeriumile kohalike vajaduste, ressurside osas.</p> <p>3. Saadud teadmiste, oskustega panustada valdkonnaülelisse ennetustöösse vastavalt omavalitsuse võimekusele, et ennetada vaimse tervise probleeme. Vaimse tervise koordinaatori ametikoha piloteerimine alates 2024.aastast.</p>		
--	--	--

4. Transpordi ja teede töörühma ettepanekud

Tabel 4. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
ELVLi ettepanekud:			
1.	<p>Teede rahastamise suurendamine - 45,5 mln kohalike teede hoiu toetus + 12 mln juhtumipõhise toetuse katteks.</p> <p>Suurendada kohalike teede hoiuks ja tänavavalgustuse teenuse osutamiseks eraldavate vahendite mahtu 2024. aastal vähemalt omavalitsusliitude läbirääkimiste delegatsiooni 2022.a taotluse tasemeni, st 45,5 miljoni euroni ning jätkata juhtumipõhise toetuse maksmist. Puudujääv osa 28,2 mln.</p> <p>Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäär töö funktsiooni üleandmisel tulubaasi 0,42%, sh täiendava vajaduse katteks omavalitsustele eraldatava tulumaksumäär töö 0,21%.</p> <p>Kohalikud teed moodustavad Eesti teedest 40,6%. Kriisi-eelsel 2008. aastal eraldati kohalike teede hoiuks riigieelarvest 40 456 074 eurot, mida järgnevatel aastatel vähendati oluliselt.</p> <p>Viimastel aastatel eraldatud toetuse summa 29,3 mln eurot on olnud sisuliselt alates 2013. aastast (väljaarvatud COVID meede 2020.a). Omavalitsuste läbirääkimiste delegatsioon, sh Tallinna linn Eesti Linnade ja Valdade Liidu liikmena, taotleb teehoiuks eraldatavate vahendite 2008. aasta taseme taastamist ja selle edasist suurendamist proportsionaalselt riigiteedele teehoiukavas kavandatud mahtude kasvule. Kriisijärgsel perioodil kuni aastani 2020 riigi poolt eraldatud vahendid teehoiu kulude katteks ei kata omavalitsuste tegelikku vajadust teehoiukulude katmiseks ja vajaliku teenustaseme täitmiseks.</p> <p>2021. aastal juhtumipõhist toetust KOV-idele ei eraldatud, küll aga eraldati Vabariigi Valitsuse 15.1.2021 korraldusega nr 11 „2021. aasta riigieelarve täiendav liigendamise“ täiendavat investeeringutoetust transporti 34 779 067 eurot, sh Tallinna linnale Jõe ja Pronksi tn rekonstrueerimiseks 1 050 000</p>	<p>Vastavalt RES 2023-2026 on kohalike teede hoiuks kavas eraldada valemipõhist toetust igal aastal 29,3 mln eurot.</p> <p>2022. aastal eraldati juhtumipõhist toetust 7 mln eurot.</p> <p>2023. aastaks juhtumipõhist toetust riigi eelarves ette ei nähtud.</p> <p>Kohalike teede hoiu rahastamise suurendamise ja juhtumipõhise toetuse eraldamise lisataotlus esitatakse riigi eelarvestrateegia 2024–2027 koostamise käigus kevadel 2023.</p> <p>Kohalike teede hoiu rahastamise ja juhtumipõhise toetuse eraldamise otsused tehakse riigi eelarvestrateegia 2024–2027 läbirääkimiste käigus 2023. aasta septembris.</p> <p>Toetame kohalike teede teehoiutoetuse üleviimist tulubaasi. Täpne tulumaksuosa suurus selgub arvutuste tulemusel. Palume käsitleda seda Rahanduse töörühmas.</p>	<p>Läbirääkimised jätkuvad.</p> <p>RES 2024-2027 koostamise protsessis ministeeriumitelt lisataotlusi vastu ei võetud.</p> <p>RES läbirääkimised toimuvad vaid kokkuhoiumeetmete ja valitsuse tegevusprogrammi tegevuste täitmise osas.</p> <p>KOV teehoiu rahastamine üle viia Rahanduse töörühma.</p>

<p>eurot. Juhtumipõhise toetuse eraldamisel edaspidi arvestada ka liiklusohutuse parandamise eesmärgil eraldatava toetusega teeületuskohtade ohutumaks muutmiseks vastavalt liiklusohutusprogrammi 2016–2025 elluviimiskavale. Arvestades Tallinna linna territooriumil kavandatavate suuremahuliste teehetitus töödega, nagu lennujaama laiendus, Rail Baltic ja bussiterminali ehitus, Tallinna väike ringtee (Delta ühendustee), Peterburi mnt rekonstrueerimine, suurenevad oluliselt Tallinna linna läbivad liiklusvood, mille tagajärjel on vajadus suurendada tehoiukulusid teede seisundi tagamiseks.</p> <p>Tänavavalgustuse teenuse osutamine on riiklike õigusaktide alusel kohalikele omavalitsustele pandud kohustus, mis on tee seisundinõuete täitmiseks osutatav teenus. Majandus- ja taristuministri 14.07.2015 määruse nr 92 „Tee seisundinõuded“ § 6 lg 1 punkt 10 kohaselt peab paigaldatud valgustus pimedal ajal põlema. Tee omanik võib valgustust vähendada või välja lülitada, kui ta on täitnud tingimused ohutuks liiklemiseks. Määrus kehtestab nõuded teede seisundile, hooldusele ja valgustamisele pannes eeltoodud kohustused tee omanikele, ehk omavalitsustele. Teel asuvate rajatiste ja tehnovõrkude seisundinõuete täitmise eest vastutab nende omanik.</p>		
<p>Täiendavad ettepanekud:</p>		
<p>2. Sõidusoodustuse andmine kohaliku omavalitsuse otsustada, ühistranspordiseaduse muudatus.</p> <p>Täpsemad andmed sõidusoodustuste mahu kohta puuduvad, kuid hinnanguliselt võib see summa riigis olla ca 5 miljonit eurot.</p> <p>Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäära tõus funktsiooni üleandmisel tulubaasi +0,04%.</p>	<p>Tulenevalt kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse (KOKS) § 6 lõikest 1 on iga KOVi pädevuses korraldada oma territooriumil ühistransporti, tegemist on KOV tuumikpädevusega. KOVi ülesandeid ühistranspordi kavandamisel ja korraldamise täpsustab eriseadusena ÜTS, mille § 13 on loetletud KOVi ülesanded oma haldusterritooriumil, muu hulgas kehtestab ta valla- ja linnaliinide avaliku liiniveo sõidukilomeetri tariifid või sõidupiletihinnad. Seega põhjendatud on, et KOV ise kehtestab ka sõidusoodustused enda territooriumil korraldatavatel liinidel. ÜTS § 13 lõike 1 punkti 10 kohaselt hüvitab omavalitsusorgan tema kehtestatud sõidusoodustused. Eelnõuga tehtava muudatuse tulemusena nähaksegi ette, et tegemist on täielikult KOV pädevuses oleva küsimusega, mille üle otsustatakse ühistranspordi korraldamise ülesande täitmise raames ja arvestades KOVi eelarvevahendeid. Kommertsliiniveol, millel puhul liiniloa andjaks on valla- või linnavalitsus või tema volitatud valla või linna ametiasutus või piirkondlik ühistranspordikeskus, võib vedajale panna avaliku</p>	<p>Eriarvamusel.</p> <p>ReM: ELVL märkus puudutab eelnõu esimest, minister Sikkuti allkirjastatud versiooni. Minister Michali allkirjastatud EIS-i versioonis on kõnealust sõidusoodustuste käsitlust muudetud ning sellele on ELVL esitanud ettepanekud kirjaga 21.06.2023 nr 5-1/197-1, millele ReM vastab eelnõu menetluse järgnevas etapis eelnõu kooskõlastustabelis</p>

		<p>teenindamise kohustuse valla- või linnavolikogu, kes ka otsustab hüvitamise kohustusega kaasnevad küsimused.</p> <p>Arusaamatuks jääb ÜTS-i muudatusele osundav 5 milj. euro põhjendatus, kui kõnealuse ÜTS § 34 kohaste sõidusoodustuste hüvitamise kulu kommertskaugliinide vedajatele kokku on suurusjärgus 0,5 milj. eurot.</p>	
3.	<p>Suunata ühistranspordis saadav piletitulu maakondlikele ÜTK-dele. ÜTK peab jääma võimalus saadud piletitulu kasutamiseks kohapeal.</p> <p>Kogu piletitulu 5 mln eurot. (võimalik 26 mln eurot) aastas</p> <p>Riigipoolne ebavõrdne kohtlemine oleks ületatav, kui riigieelarvest rahastatakse avalikku liinivedu kõigis Eesti maakondades samadel alustel. Juhul, kui mõnes maakonnas otsustatakse vastava ühistranspordikeskuste liikmete poolt kehtestada tasuline bussisõit, tuleks näha ette laekuva piletitulu kasutamise võimalus, täiendavalt riigi poolt makstavale toetusele, selles maakonnas avaliku bussiveoteenuse ja taristu arendamiseks.</p>	<p>Ühistranspordist saadav piletitulu on ettenähtud halduslepinguga määratletud kohustuste, sh riigile hankelepingutega võetud kohustuste täitmiseks. ÜTK-de lisavajaduste kohta tuleb ReMile-le esitada motiveeritud taotlus, mida menetletakse RES-i protsessi raames. Ei toeta ettepanekut.</p>	<p>Eriarvamusel.</p> <p>Edaspidi tuleb ÜTK-de lisavajaduste kohta motiveeritud taotlus esitada ReM-ile, mida menetletakse RES-i protsessi raames.</p>
4.	<p>Vabariigi Valitsuse 10.12.2020 korraldusega nr 439 kinnitatud „Riigiteede teehoiukava 2021–2030“ meetme „Säästlikumaid liikumisviise soodustava taristu rajamine“</p> <p>Fiskaalne mõju: 3 mln eurot aastas</p> <p>Tänane meetme eesmärk on riigiteede taristu kvaliteedi tõstmine katmata KOV teedevõrku, millel puudub seos riigiteedega. Samas peaks olema meede kavandatud ka kohalikule teedevõrgule, kui sellega luuakse juurdepääs üleriiklikele transpordiühendustele (linnades maakonnaliinide või kaugliinide peatuste väljaehitamine, rongipeatuste integreerimine linna transpordivõrku, pargi ja reisi parklate väljaehitamine riigimaanteede jätkuna jne).</p>	<p>Perioodi 2021-2027 ERF vahendeid on antud teema katmiseks broneeritud summas 96 mln eurot. See jaguneb omakorda kolmeks suuremaks blokiks:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) 40 mln eurot trammiteede arendamiseks Tallinnas 2) 36 mln eurot Tallinnas, Tartus ja Pärnus rattateede arendamiseks 3) 4 mln eurot Tallinna, Tartu ja Pärnu linnaümbrustes kergliikluse/rattateede arendamiseks 4) 16 mln eurot Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondades erinevate ühitranspordi sõlmede ja rattatunnelite arendamiseks <p>Kõikidele summadele lisandub KOV omananus vähemalt 30%.</p> <p>Antud rahastuse mõte on toetada suurima mõjuga piirkondades (suurtes linnades, kus CO2 vähendamise potentsiaal suurim) roheliste liikumisviiside eelisarendust. Arendada välja linnades rattateede võrgustikud ohutuks liiklemiseks.</p>	<p>Kokkulepe.</p> <p>KLIM: „Toetuse andmise ja kasutamise tingimused Tallinna, Tartu ja Pärnu linna säästva liikuvuskeskonna edendamiseks perioodil 2021–2027“ kinnitati 22. augustil 2023 ning jõustus 25. augustil 2023.a. Määrusega reguleeritakse toetuse andmise tingimused trammiteede arenduseks Tallinnas, Tallinna, Tartu ja Pärnu rattateede arendamiseks ning Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondade ühistranspordisõlmede ja rattatunnelite arenduseks.</p>

		<p>40 mln Trammiteede ja 36 mln Rattateede määrus plaanis kehtestada I PA 2023.</p> <p>Eelmisel aasta alguses oli avatud RRFi taotlusvoor, mille raames eraldati 5 mln eurot jalgratta- või jalgteede investeringuteks väljaspool Tallinna, Tartu ja Pärnu linnapiirkondi https://rtk.ee/kohaliku-omavalitsuse-investeeringud-jalgratta-voi-jalgteedesse-rrf.</p> <p>Analoogseteks investeringuteks on edaspidi veel jagamisel 20 mln eurot Ühtekuuluvusfondi toetusi. Selle meetme tingimusi hetkel veel valmistatakse ette, aga põhimõtteliselt on tegemist samasuguse meetmega, mille raames korraldame ilmselt 2 taotlusvooru (ühe selle aasta lõpus ja teise järgmisel aastal).</p> <p>Lisaks on perioodi 2021-2027 ERF meetme „Ida-Viru linnapiirkondade arendamine“ raames (kogumaht 23,5 mln eurot) Ida-Viru linnapiirkondadel võimalik saada toetust säästva liikuvuse taristu arendamiseks, juhul kui need tegevused on linnapiirkonna tegevuskavas nende enda poolt prioriteetseks määratud. Tegevuskavade koostamise soovib RM käivitada lähiajal.</p>	<p>https://www.riigiteataja.ee/akt/122082023001</p> <p>Toetuse andmise tingimused (4 mln eurot) Tallinna, Tartu ja Pärnu linnaümbrustes kergliikluse /rattateede arendamiseks on väljatöötamisel.</p> <p>Lisaks on perioodi 2021-2027 ERF meetme „Ida-Viru linnapiirkondade arendamine“ raames (kogumaht 23,5 mln eurot) Ida-Viru linnapiirkondadel võimalik saada toetust teiste tegevuste hulgas säästva liikuvuse taristu arendamiseks, juhul kui need tegevused on linnapiirkonna tegevuskavasse nende enda poolt prioriteetsena valitud. Voorud tegevuskavade koostamiseks projekti-ettepanekute esitamiseks on avatud. Narva linnapiirkonna voozu tähtaeg on 31.10.2023. Sillamäe ja Kohtla-Järve/Jõhvi linnapiirkondade voozude tähtaeg on 30.11.2023. Lisaks on avatud Ida-Virumaa linnapiirkondade ühine digi- ja rohelahenduste voozu summas 2,4 mln eurot ja tähtajaga 05.01.2024, mis võimaldab esitada projekteid näiteks</p>
--	--	---	---

			uuenduslike liikuvuslahenduste kasutusele võtmiseks. Projekti-ettepanekute hindamise viivad läbi piirkondlikud komisjonid. Tegevuskavade kinnitamine toimub eelduslikult 2024 aasta I kvartalis. Hindamise tulemusel tegevuskavadesse reastatud projektide osas saab esitada taotluse toetuse saamiseks Rügi Tugi-teenuste Keskusele.
5.	<p>Kapitalimahukate elutähtsate taristurajatiste (sillad, mitmetasandilised liiklussõlmed jne) rajamise mudeli väljatöötamine.</p> <p>Sellised objektid vajavad keskvalitsuse (kaas)rahastust või omandisuhet nende rajamisel, rekonstrueerimisel ja haldamisel. Pole ju mõeldav, et näiteks 400 meetrist silda saab ehitada ja majandada sama rahastusega nagu 400 meetri pikkust tee- ehk tänavalõiku.</p>	RES 2024-2027 lisataotluse koostamise raames teeme ettepaneku sildade ja viaduktide juhtumipõhiseks toetamiseks sh täiendada majandus- ja taristuministri määruse nr 53 „Kohaliku tee ehitamiseks juhtumipõhise investeringutoetuse andmise põhimõtteid“ toetuse andmise eesmäärke sildade ja viaduktide rekonstrueerimisega.	Läbirääkimised jätkuvad. RES 2024-2027 koostamise protsessi lisataotlusi ei menetleta.
6.	<p>Täiendada liiklusseadust lahendamaks invakaartide väärkasutamisega kaasnevaid probleeme.</p> <p>Aasta taguse info kohaselt: Asjaomased muudatused on planeeritud liiklusseaduse ja sellega seonduvate seaduste muudatuspakettis, optimistliku stsenaariumi põhjal loodame, et jõuame selle ära menetleda 2022. aasta sügiseks. Kahjuks ei ole menetlusprotsess kuhugile jõudnud.</p>	Asjaomased muudatused on planeeritud liiklusseaduse ja sellega seonduvate seaduste muudatuspakettis. MKM/KLIM ⁶ loodab selle ära menetleda 2023. aasta sügiseks.	Kokkulepe. KLIM: Muudatus on ette valmistatud ja LS-i eelnõus sees. Eeldatav jõustumisaeg 2024. a 1. juuli. Vajadusel saab Riigikogus selle osa eraldi eelnõuga algatada
7.	<p>Taastada juhtumipõhine toetus. Juhtumipõhine toetus taastada ja suurendada vastavalt inflatsioonile, seega taotlus kokku 12 mln eurot.</p> <p>Toetusfondi ja juhtumipõhiseid toetusi suurendada kõiki 2024. a vähemalt 2022. a inflatsiooni määras ja edasi samuti viimase teada oleva inflatsiooni määras. Juhtumipõhist toetust KOV-idele 2022 ei eraldatud, Juhtumipõhise toetuse eraldamisel edaspidi arvestada ka liiklusohutuse parandamise eesmärgil</p>	Kohalike teede hoiu rahastamise suurendamise ja juhtumipõhise toetuse eraldamise lisataotlus esitatakse riigi eelarvestrateegia 2024–2027 koostamise käigus kevadel 2023.	Läbirääkimised jätkuvad. RES 2024-2027 koostamise protsessi lisataotlusi ei menetleta.

⁶ Seoses ministeeriumite vastutusvaldkondade ümberkorraldustega on muutunud vastutava ministeeriumi nimi.

	<p>eraldatava toetusega teeületuskohtade ohutumaks muutmiseks vastavalt liiklusohutusprogrammi 2016–2025 elluviimiskavale.</p>	<p>Kohalike teede hoiu rahastamise ja juhtumipõhise toetuse eraldamise otsused tehakse riigi eelarvestrateegia 2024–2027 läbirääkimiste käigus 2023. aasta septembris.</p>	
<p>8.</p>	<p>Täiendada liiklusseaduse § 21 lg 4 punktiga 9, millega keelatakse parkida avalikul teel sõidukeid, millel ei ole üle 6 kuu kehtivat tehnoülevaatus, liikluskindlustust, sõiduk on ajutiselt liiklusregistrist kustutatud või mis on keskkonnaohtlikud.</p> <p>Hetkel kehtiv liiklusseadus sõidukite hoiustamist avalikel teedel ei reguleeri, vaid sätestab piirangud sõiduki parkimiseks ja näeb ette alused, sh kohalikule omavalitsusele sõidukite teisaldamiseks. Sõiduki parkimis- ja peatumiskeelud peaksid välistama võimaluse sõidukite hoidmiseks kohtades, kus see on keelatud, kuid tänasel päeval sellest ei piisa.</p>	<p>Ainult selle üle 6 kuu tehnoülevaatus puudumisega kahjuks asja ära ei lahenda, sest tahes tahtmata tekivad taoliste sõidukite puhul omandi küsimused ja enne teisaldamist on alati vaja läbida etapp, kus peab üritama selgeks teha, kes on sõiduki omanik. Küll aga on MKM/ KLIM-il⁷ plaanis olukorda abistav muudatus LS-s.</p> <p>See tähendab siis, et LS § 92 lõiget 2 täiendatakse punktiga 9, millega lisatakse täiendav teisaldamise alus, mille kohaselt on võimalik teisaldada valvega hoiukohta kohaliku omavalitsuse avalikult parkimisalalt sõidukit, mille registrikanne on peatatud.</p> <p>Vastavalt LS § 77 lõikele 83 peatub sõiduki registrikanne, kui viimasest tehnonõuetele vastavuse kontrolli kehtivuse lõppemisest ja sõiduki suhtes sõlmitud viimasest kindlustuslepingu poliisi kehtivusest on möödunud kaks aastat. Seega peatatud registrikandega sõiduki korral on tegemist sõidukiga, mis liikluses ei osale. Ehk et see võiks siis natuke abiks olla määratlemaks, et mis on nõ romusõiduk ja mis mitte.</p> <p>ELVL ettepanek, et see tähtaeg võiks olla 6 kuud, ei ole meie hinnangul asjakohane. Nii lühikese tähtaja jooksul tehnoülevaatus, liikluskindlustuse või registreeringu puudumine ei pruugi olla aga alati otseses põhjuslikus seoses sellega, et tegu on nõ mahajäetud sõidukiga. Võivad esineda elulised asjaolud, miks isikul ei ole üle 6 kuu ülevaatus, nt kas ollakse pikalt haige või viibitakse teises riigis vmt asjaolud. Rohkem kui 6-kuud ülevaatus puudumist ei tähenda automaatselt, et tegu oleks nõ romusõidukiga.</p> <p>Näiteks on LS kohaselt võimalik täna teatud juhtudel erandkorras osaleda liikluses ka tehnoülevaatuseta sõidukiga ning liikluskindlustuse seaduse kohaselt ei</p>	<p>Osaliselt eriarvamusel.</p> <p>KLIM: Üldine seisukoht jääb samaks. Kavandatava mootorsõidukimaksu raames on teema aktiivselt täiendaval analüüsimisel, ning plaanis välja töötada täiendavad maksulahendused ning kaalumisel ka peatatud kande kaotamine.</p>

⁷ Seoses ministeeriumite vastutusvaldkondade ümberkorraldustega on muutunud vastutava ministeeriumi nimi.

		<p>nõuta liikluskindlustust lepingu lõppemisest 12 kalendrikuu jooksul tingimusel, et sellel ajavahemikul ei osaleta sõidukiga liikluses. Pärast 12-kuulist perioodi rakendub sõiduki suhtes automaatne liikluskindlustus, mille korral teavitab Liikluskindlustuse Fond kindlustuskohustusega isikut kohustusest sõiduk kindlustada. Kui sõiduki omanik kindlustuskohustust ei täida, esitab Liikluskindlustuse Fond talle automaatse kindlustuse kindlustusmakse arveid ajani, mil isik täidab kindlustamise kohustuse, kustutab sõiduki registrist või sõiduki registrikanne peatub.</p> <p>Kehtiva liiklusseaduse § 77 lõiked 81 ja 82 näevad sisuliselt kasutusest maha võetud sõidukite suhtes meetmena ette sõiduki registrikande peatamise. Nimelt peatab nende sätete kohaselt TRAM sõiduki registrikande, kui sõidukil ei ole olnud kaks aastat kehtivat tehnõulevaatust ja liikluskindlustuslepingut. Seega on LS-s juba sätestatud tingimused, millal eeldatakse, et tegu ei ole nii-öelda kasutuses sõidukiga ning sellise sõiduki registrikanne peatatakse.</p> <p>Eelnevat arvestades ongi meie hinnangul asjakohane anda KOV-ile sõiduki teisaldamise õigus juhul, kui tegu on sõidukiga, mille registrikanne on peatatud.</p> <p>Seega saab kokkuvõtvalt öelda, et koos lisanduva meetmega on võimalik romu- või mahajäetud sõidukite probleemi lahendamiseks kasutada vähemalt järgmisi meetmeid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. kui tegu on ilmselgelt romusõidukiga, siis on kohalikul omavalitsusel võimalus kasutada omavalitsusüksuse heakorraeeskirjas sätestatud nõudeid romusõidukite parkimisele (täna juba praktikas nt Tallinnas toimiv); 2. ajutiste liikluskorraldusvahendite kasutamine tehooldustööde korral, mille eiramisel on võimalik kehtiva liiklusseaduse alusel pargitud sõidukeid teisaldada; 	
--	--	--	--

		<p>3. mahajäetud sõiduki kui peremehetu vara hõivamine kohaliku omavalitsuse üksuse poolt kooskõlas asjaõiguseadusega, see tähendab, et kui sõiduki omanik on valduse lõpetanud omandist loobumise tahtega, ehk näiteks kui sõiduk on selgelt maha jäetud ja selle omanik ei ole teada, kindlakstehtav ega leitav ka pärast vastavate teadete avaldamist;</p> <p>4. liikluseadusesse lisatav sõiduki teisaldamise täiendav alus, kui tegu on sõidukiga, mille registrikanne on TRAM poolt peatatud.</p>	
9.	<p>Täiendada liikluseadust suurendades omavalitsuste pädevust, et oleks võimalik teostada liiklusjärelvalvet.</p> <p>Liikluseadus § 193 lg 1 sätestab, et liiklusjärelvalvet teostavad politsei-ametnikud, abipolitseinikud ja muud ametiisikud nendele seadusega antud pädevuse piires ning valla- või linnavalitsus <u>peatumise</u> ja parkimise nõuete üle kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil, kuid seaduseandja ei ole arvestanud, et peatumisnõude rikkumine kvalifitseerub LS § 242 (muu rikkumine) alla ning omavalitsusel selles osas menetluspädevus puudub.</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada liikluseaduses omavalitsuse pädevust selliselt, et oleks võimalik teostada liiklusjärelvalvet keelumärkide nõuete: sissesõidu-keeld, kõnniteel sõitmise osas ning ühissõidukiraja lubamatu kasutamise puhul (LS § 37 lg 1 keeld), et mõjutada liiklusrikkujaid läbi hoiatustrahvide LS § 242 (muu rikkumine) järgi õiguskuulekamalt käituma.</p> <p>Eelpool nimetatud muudatuste tegemisel on vaja täiendada rikkumiste loetelu LS § 193 ning lisada pädevus sissesõidukeelu, kõnniteel sõitmise ning ühissõidukiraja lubamatu kasutamise menetlemise osas ning LS § 262, mis sätestab hoiatustrahvi määrad ning liiklusrikkumiste loetelu, mille puhul on võimalik rakendada kirjalikku hoiatamismenetlust.</p>	<p>Peatumise üle järelvalve tegemise õiguse andmine on LS muutmise paketi sees. Oleme nõus kaaluma ka keelumärkide nõuete üle järelvalve teostamise õiguse andmist.</p> <p>Ühissõidukiraja lubamatu kasutamise järelvalve teostamise osas on arutatud ka automaatkontrolli õiguse andmist KOV üksustele. Siin on aga oluline see, et omavalitsusüksustelt tuleks ka omapoolne teostatavusanalüüs, st et milline on see tasuvus praeguse 20-eurose hoiatustrahvi (või mis oleks optimaalne trahvisumma?) ja kaamerate maksumuse puhul ja kui palju siis neid kaameraid ja kuhu üldse plaan lisada oleks.</p>	Kokkulepe.
10.	<p>Täiendada liikluseadust suurendades omavalitsuste pädevust, et oleks võimalik teostada liiklusjärelvalvet.</p> <p>Liikluseadus § 193 lg 1 sätestab, et liiklusjärelvalvet teostavad politsei-ametnikud, abipolitseinikud ja muud ametiisikud nendele seadusega antud pädevuse piires ning valla- või linnavalitsus <u>peatumise</u> ja parkimise nõuete üle kohaliku omavalitsusüksuse territooriumil, kuid seaduseandja ei ole arvestanud, et peatumisnõude rikkumine kvalifitseerub LS § 242 (muu rikkumine) alla ning omavalitsusel selles osas menetluspädevus puudub.</p>	<p>Peatumise üle järelvalve tegemise õiguse andmine on LS muutmise paketi sees. Oleme nõus kaaluma ka keelumärkide nõuete üle järelvalve teostamise õiguse andmist.</p> <p>Ühissõidukiraja lubamatu kasutamise järelvalve teostamise osas on arutatud ka automaatkontrolli õiguse andmist KOV üksustele. Siin on aga oluline see, et</p>	

<p>Teeme ettepaneku täiendada liiklusseaduses omavalitsuse pädevust selliselt, et oleks võimalik teostada liiklusjärelvalvet keelumärkide nõuete: sissesõidu-keeld, kõnniteel sõitmise osas ning ühissõidukiraja lubamatu kasutamise puhul (LS § 37 lg 1 keeld), et mõjutada liiklusrikkujaid läbi hoiatustrahvide LS § 242 (muu rikkumine) järgi õiguskulekamalt käituma.</p> <p>Eelpool nimetatud muudatuste tegemisel on vaja täiendada rikkumiste loetelu LS § 193 ning lisada pädevus sissesõidukeelu, kõnniteel sõitmise ning ühissõidukiraja lubamatu kasutamise menetlemise osas ning LS § 262, mis sätestab hoiatustrahvi määrad ning liiklusrikkumiste loetelu, mille puhul on võimalik rakendada kirjalikku hoiatamismenetlust.</p>	<p>omavalitsusüksustelt tuleks ka omapoolne teostatavus-analüüs, st et milline on see tasuvus praeguse 20-eurose hoiatustrahvi (või mis oleks optimaalne trahvisumma?) ja kaamerate maksumuse puhul ja kui palju siis neid kaameraid ja kuhu üldse plaan lisada oleks.</p>	
--	--	--

5. IKT tööühma ettepanekud

Tabel 5. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht (töörühma koosolek toimus 09.02.2023)	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
1.	<p>KOV digipöörde kavas toodud projektide toetamine (asendab varasemat KOV IKT strateegiat).</p> <p>Digipöörde rahaline maht ca 5 mln eurot</p> <p>Digipöörete toetusmeetmes KOV kesksete digivaldkonna tegevuste ja ühiste infosüsteemide väljaarendamise toetamine.</p>	<p>ELVL lisatud üheks elluvijaks valdkondlike digipöörete toetamise toetuse andmise tingimustes.</p>	<p>Kokkulepe</p>
2.	<p>Omavalitsuste portaali nn starditoetus või tootejuhtimise toetus.</p> <p>Portaali käivitamise esimesel aastal ei pruugi kasutatavate KOVide hulk olla piisav portaali haldus- ja juhtimiskulude katmiseks. Seega on vajadus lisaks KOVi makstavale igakuisele teenustasule portaali kasutamise eest leida vajadus täiendav rahastus.</p>	<p>ELVL lisatud üheks elluvijaks valdkondlike digipöörete toetamise toetuse andmise tingimustes.</p>	<p>Kokkulepe</p>
3.	<p>IKT Kompetentsikeskuse rahastamine 2024. a konkreetsete tegevuste osas.</p> <p>Jätkata IKT Kompetentsikeskuse toetamist kõiki omavalitsusi hõlmavate infosüsteemide/tegevuste puhul (nt Anna Teada halduskulu, sündmusteenuste koordineerimine)</p>	<p>ELVL lisatud üheks elluvijaks valdkondlike digipöörete toetamise toetuse andmise tingimustes.</p>	<p>-</p>

6. Kultuuri ja spordi valdkonna töörühma ettepanekud

Tabel 6. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
ELVL prioriteetid:			
1.	<p>Üleriigilise tähtsusega unikaalsete taristu ja kultuuriobjektide finantseerimisel on vajalik riiklik kaasfinantseerimine.</p> <p>Mitmed objektid on unikaalsed ja sageli nõuavad nad kapitalimahukaid investeeringuid. Varasemalt on see teema olnud arutusel Tallinna Loomaia ja Botaanikaiaa puhul, aga samas on ka teistel omavalitsustel suuremaid objekte, kus riigipoolne kaasfinantseerimine vajalik. Näiteks Pärnu linna „Raba – Lai sild“. Tartu linna „Sõpruse sild“.</p> <p>Eraldada vahendeid kohalike omavalitsusüksuste (KOVide) omanduses olevate kuid üleriigiliste funktsioonidega kultuuriobjektide arendamiseks. 50/50 finantseerimise põhimõtte riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel.</p> <p>➤ Tallinna Linnateatri ehituse kallinemine. Arvestades ehitusturul toimuvat hinnatõusu palub Tallinna linn jätkata riigil Tallinna Linnateatri ehituse kaasfinantseerimist, et ehitus ei jääks pooleli. Tallinna Linnateatri IX kvartali ehituse ja sisustuse kogumaksumus on tänase seisuga 32 398 000 eurot, millest 50% 16 199 000 eurot. Riik rahastab lepinguliselt täna 12 599 880 euroga, seega pooleks rahastamisel kallinemine hinnanguliselt 3 599 120 eurot.</p> <p>➤ Pärnu Kunstihoone. Ettepanek on tõsta 2024.a prioriteetseks objektiks Pärnu Kunstihoone. Regionaalse tasakaalu saavutamiseks ja Eesti kultuurielu terviklikuks arenguks on oluline kultuuriinvesteeringute toomine ka Pärnusse kui Eestimaa ühte olulisse keskusesse ja turismi sihtpunkti. Pärnu Kunstihoone hakkab ühendama erinevaid kultuurivaldkondi, põlvkondi ja tõhustama nii linnadevahelist kui piirideülest koostööd. Pärnu linnal on projekt koostatud. Hinnanguline maksumus ca 10 mln eurot.</p>	<p>Kunstivaldkonna prioriteetne ehitusobjekt on Tallinna Kunstihoone, seoses ehitushindade kallinemisega on vahendeid puudu lõplikust maksumusest ja täiendavaid kunstivaldkonna objekte 2024. aastal ei saa prioriteetseks võtta.</p> <p>Kultuuriministeeriumil on plaanis taotlusvoor “Energiasäästlikud valguslahendused etendusasutustes”, mille raames on teatritel võimalik taotleda vahendeid valgusseadmete väljavahetamiseks kaasagsete seadmete vastu.</p> <p>Eelarve võimaluste olemasolul toetame endiselt 50/50 põhimõtte järgimist kohalike omavalitsusüksuste omanduses olevate, kuid üleriigiliste funktsioonidega kultuuriobjektide arendamise toetamisel.</p> <p>Ülevaade objektidest, mille arendamisse riik on äsja panustanud või panustab:</p> <ul style="list-style-type: none"> • alates 2017. aastast Kalevi keskstaadioni rekonstrueerimisse (ca 4 mln); • 2018. ja 2019. a 520 tuhande euroga Tallinna Lauluväljaku kaare rekonstrueerimisse; • alates 2018. aastast Tallinna Linnateatri teatrikompleksi arendamisse kokku 12,6 mln euroga. 	<p>Kokkulepe: mõlemad pooled toetavad 50/50 finantseerimise põhimõtte järgimist.</p> <p>Edasine objektide rahastamine sõltub riigieelarve võimalustest.</p>

Täiendavad ettepanekud:			
Kultuur			
2.	<p>Jätkata Kultuurirannitsa programmiga, mille kaudu saab iga õpilane käia igal õppeaastal kontserdil, teatrietendusel, kunstinäitusel, kinoseansil ja muuseumitunnis.</p> <p>53 eurot põhikooliõpilase kohta, kokku ca 7 mln eurot.</p> <p>Kultuurirannitsa toetus lisada tulubaasi.</p> <p>https://www.kul.ee/kultuurirannits - 2023. a riigieelarvesse kavandab Kultuuriministeerium Kultuurirannitsale täiendavalt 500 000 eurot, mis kokku teeb seega 1,5 miljonit eurot ehk keskmiselt 11 eurot põhikooliõpilase kohta (keskuses 9,60 eurot, hõreda asustusega piirkondades kuni 19,58 eurot). Keskmine summa õpilase kohta ei suurene proportsionaalselt eelarve kasvuga, sest õpilaste arv on suurenenud.</p>	<p>Kultuurirannitsa programmiga on plaanis jätkata, vastav analüüs on koostatud ja 2022/ 2023 õppeaasta põhjal programmi positiivsed aspektid ja väljakutsed selgitatud. Täiendavaid vahendeid programmi on plaanis taotleda järgnevatel aastatel kui riigieelarve olukord võimaldab.</p>	<p>Kokkulepe: mõlemad pooled peavad teemat oluliseks.</p> <p>Riik jätkab kultuurirannitsa meetmega 2024. aastal 2023. aasta tasemel 1,5 mln eurot. Edasine sõltub riigieelarve võimalustest.</p> <p>KUM tutvustab lähiajal 2022/2023 õppeaasta põhjal tehtud analüüsi tulemusi.</p>
3.	<p>Tagada riigipoolne järjepidev tegevustoetus KOVidele laulu- ja tantsupeotraditsiooni säilimise ja jätkusuutlikkuse osas.</p> <p>Laulu- ja tantsupeo kollektiivide juhendajate palgatoetus 2,9 mln eurot.</p> <p>Eraldada täiendavad vahendid KOVidele rahvarõivaste soetamise toetuseks (nt luua võimalus KOVidele toetuse taotlemiseks). Autentsete rahvarõiva komplektide soetamine kollektiividele on osalejate jaoks kulukas tegevus.</p> <p>Laulu- ja tantsupeo juhendajate väärtustamise kampaania korraldamine eesmärgiga tuua noori senisest enam selle ameti juurde. Probleem on selles, et noored ei vali õppimiseks dirigendi, rahvatantsu ja pilliõppe juhendaja ametit, kuna selle ametiga käib kaasas suur ebakindlus. Olukorras, kus riik on astunud suure sammu juhendajate palkade tasumisel ja seadustamisel oleks hea mõelda, kuidas neid erialasid populariseerida.</p>	<p>KUM toetab 2023. aastal laulu- ja tantsupeo liikumises osalevaid kollektiive 1 mln euroga (Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA kaudu) ning kollektiivjuhtide töödandjaid juhendajatele töötasu maksmisel (tööjõukulu toetus Eesti Rahvakultuuri Keskuse kaudu) 2,7 mln euroga. Toetusmeetmed jätkuvad ka 2024. aastal.</p> <p>Rahvarõivaste osas on võimalus saada toetusi KULKA rahvakultuuri sihtkapitalilt ning maakondlikelt ekspertgruppidele. Samuti on toetusi jaganud piirkondlikud LEADER grupid ning toetusi lastekollektiividele on jaganud rahvarõivaste soetamiseks kultuuriruumide toetusmeetmed. Lisaks toetatakse ka rahvarõivaste valmistamise õppimist. Eraldi toetusprogrammi rahvarõivaste ostmiseks ei ole, kuid MTÜ Rahvarõivas kaudu toetatakse kihelkondlike rahvarõivaste portaali haldamist, rahvarõivaste kandmise ja valmistamise teavitustööd, tuues s.h välja ka unustuse hõlma vajunud kihelkondade rahvarõivaid (https://rahvarõivad.ee/).</p>	<p>Kokkulepe: 2024. aastal jätkub laulu- ja tantsupeoliikumises osalevate kollektiivjuhtide palgatoetusmeede 2023. aasta tasemel (2,7 mln eurot) ja laulu- ja tantsupeo liikumises osalevate kollektiivide toetusmeede 2023. aasta tasemel (1 mln eurot).</p>

Raamatukogu			
4.	<p>Suurendada vahendeid rahvaraamatukogude teavikute soetamiseks ja raamatukogusüsteemi arendamiseks, samuti toetuse eraldamist teavikute transpordiks.</p> <p>Vajadus riigi tasandil 2,5 miljonit, täiendava osa maht 0,5 mln.</p> <p>Transpordikulud teavikute transpordiks on senini KOVidele katmata. Tänaused eraldised rahvaraamatukogudele on jäänud samasse suurusjärku eelmiste aastate tasemega, need ei ole piisavad valdkonna jätkusuutlikuks rahastamiseks. Samas on teavikute hinnatase märkimisväärselt tõusnud ning suurenenud on ka elanike ootused uute raamatukogu poolt pakutavate lisateenuste järele.</p> <p>Vajalik on kultuuriministri määruse „Rahvaraamatukogudele riigieelarvest finantseeritavate kulude jaotamise kord“ põhimõtete muutmine. Praegu teavikute toetuse arvutamisel Tallinna rahvaraamatukogudele mõeldud teavikute toetuse määra korrutamise koefitsiendiga 0,6 on ebaõiglane. Näiteks Tallinna linna kõrval asuvate Harjumaa valdade (Viimsi, Saue, Saku jt) toetust ei korrutata koefitsiendiga. Teavikute soetuse toetust arvestatakse elaniku kohta, seega määrab regulatsioon Tallinnas ja Tartus elavale lapsele väiksema toetuse kui Harjumaal elavale lapsele. Arvestamata jääb, et Tallinn on mitmekeelne linn ning Tallinna Keskraamatukogul erinevalt Harjumaa valdade raamatukogudest on kohustus tagada mitmekeelne kogu. Määruses toodud selgitus „muude raamatukogude suur osakaal Tallinna ja Tartu teeninduspiirkonnas“ on lihtsustatud ja pealiskaudne. Rahvaraamatukogu ja teadusraamatukogu kogude komplekteerimise põhimõtted on väga erinevad, kuna nende raamatukogude sihtrühmad on erinevad. Samuti on eri raamatukogutüüpidel omad komplekteerimispõhimõtted, mille eesmärk on vältida dubleerimist meie suhteliselt väikeses riigis.</p> <p>Võimalik muutus ei eelda praeguse toetuse kogusumma ümberjagamist ehk väiksematelt omavalitsustelt äravõtmist vaid lisaraha, et taanduks Tallinnale ebavõrdselt seatud koefitsient. Tallinna peaks reeglite järgi saama oma osa, ehk $1,0 = 678\ 333$ eurot Aga Tallinnale antakse koefitsiendiga 0,6 = $407\ 000$ eurot. Seega jääb Tallinnal tegelikult puudu $0,4 = 271\ 333$ eurot</p> <p>Toetus võiks olla tulubaasi osa. Arvestuslik tulumaksumäärana tõus funktsiooni üleandmisel tulubaasi +0,018%, sh täiendava vajaduse katteks omavalitsustele eraldatava tulumaksumäärana tõus 0,002%.</p>	<p>KUM peab raamatukogude valdkonna arendamist (sh teavikute kättesaadavuse suurendamist) oluliseks.</p> <p>KUM tellimisel viis AS PricewaterhouseCoopers Advisors läbi analüüsi “Riiklike raamatukogu-teeninduse koordineerimise ülesannete ja nende rahastuse mudeli väljatöötamine”. Analüüsiit maakonnaraamatukogude raamatukoguteeninduse koordineerimise ülesannete korraldust, nende täitmise peamisi probleeme ja tugevusi. Analüüsi üheks eesmärgiks oli saada vastus küsimusele, millised peavad olema riiklikud raamatukoguteeninduse koordineerimisülesanded, nende uus korraldus ja rahastuse mudel. Analüüsi tutvustus on 13. septembril 2023.a Kultuuriministeeriumi veebikanalites.</p> <p>Raamatukogu reformi vajadus ja eesmärgid:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Kavas oli käivitada ja 2023. a käivitati üle-eestiline e-väljaannete laenutus MIRKO platvormilt (mirko.ee) (et e- ja audioraamatud jõuaks kõigi lugejateni üle Eesti -); 2) Kavas oli parandada pimedate raamatukogu teenuste üle-eestilist kättesaadavust selle sihtrühmadele ja tagada e-teenuste jätkusuutlik arendus. 2023. a-st täidab Rahvusraamatukogu Eesti Hoiuraamatukogu ja Eesti Pimedate Raamatukogu ülesandeid. 3) 2023. a algatati raamatukogude kiirendi (0,5 mln eurot), et parandada 502 rahvaraamatukogu tehnilist võimekust ning luua lugejale paremad tingimused raamatukogus töötamiseks (ruumide ümberkujunduse toetamine, uued arvutid raamatukogus, avatud raamatukogu tehnika jm); 4) Suurendada teavikute toetust, mille tulemusel saavad raamatukogud ühetaoliselt kogusid kujundada ja laenutada mitmekülgsemat kirjandust (teavikute toetus on püsinud aastaid sama, samas raamatute hinnad kallinevad); 5) Toetada eestikeelsete väljaannete kirjastamist ja laenutamist (sh autoreid, illustreid, tõlkijad). 	<p>Kokkulepe: Mõlemad pooled peavad raamatukogude arendamist prioriteetseks.</p> <p>Mõlemad pooled toetavad teavikute toetamise süsteemis Tallinna ja Tartu koefitsiendi kadumist. Erisuse kaotamine sõltub aga lisavahenditest ja edasistest riigieelarve võimalustest.</p> <p>Raamatukogude reformi raames käsitletakse eraldi ka teavikute transpordi teemat.</p>

		Kui täpsed vajadused on selgunud, siis KUM on valmis esitama lisataotluse kas RES 2025-2028 raames.	
Sport			
5.	<p>Toetada investeeringute tegemist üleriigilise tähtsusega spordirajatiste renoveerimisel ja ehitamisel põhimõttel, et investeeringu maht jaguneks pooleks riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse vahel.</p> <p>50/50 finantseerimise põhimõte riigi ja kohaliku omavalitsuse vahel.</p> <p>Kadrioru Staadioni näol on tegemist üleriikliku tähtsusega, rahvusvahelise potentsiaaliga ja mitmekülgset lisaväärtust loova, kuid tugevalt amortiseerunud ja kiiremas korras rekonstrueerimist vajava objektiga. Selliste üleriigilise tähtsusega spordirajatiste renoveerimisel ja ehitamisel tuleks lähtuda põhimõttest, et investeeringu maht jaguneks riigi ja kohaliku omavalitsuse üksuse vahel pooleks. Kadrioru Staadioni renoveerimise kogumaksumus 20 173 000 eurot.</p>	<p>Eeldab lisavahendeid riigieelarvest ning vajab poliitilist kokkulepet. Võttes arvesse riigieelarve seisu ning VV eesmärki jõuda lähiaastatel tasakaalus riigieelarveni võib osutada väga keeruliseks saada lisavahendeid spordiobjektide renoveerimiseks ja ehitamiseks.</p> <p>VVTP-s on järgmine punkt “8.2.5 Töötame välja riiklikult tähtsate spordiobjektide rahastamise põhimõtted, võttes arvesse regionaalset tasakaalustatust, ning otsime neile rahastust.”, mis haakub ka käesoleva ettepanekuga.</p>	<p>Kokkulepe: mõlemad pooled toetavad 50/50 finantseerimise põhimõtte järgimist.</p> <p>Edasine objektide rahastamine sõltub riigieelarve võimalustest.</p>
6.	<p>Liikumisaktiivsuse edendamiseks luua toetusfond, mille eesmärgiks on kooli ja lasteaedade keskkonna kujundamine liikuma kutsuvaks.</p> <p>Spordivaldkonnas on oluline suurenda liikumist koolidesse ja ka lasteaedadesse. Laste vähene liikumine on üks suuremaid probleeme. Samas aitab liikumise soodustamine kaasa nutisõltuvuse vähendamisele, mis on saamaks oluliseks vaimse tervise probleemiks. Seda probleemi on võimalik lahendada spordi- ja haridusvaldkonna koostöös.</p>	<p>Liikuma Kutsuva Kooli 2024. aasta eelarvevajaduste väljaselgitamisega ja vahendite leidmisega tegeleb HTM. EOK jätkab Sport Kooli pilootprogrammiga samades koolides (27 kooli 22/23 õppeaastal ja sel õppeaastal lisandub 3. klass.</p>	<p>Kokkulepe: mõlemad poolevad peavad teemat oluliseks.</p> <p>Kuna Liikuma Kutsuva Kooli eelarvevajaduste väljaselgitamisega ja vahendite leidmisega tegeleb Haridus- ja Teadusministeerium suunatakse teema arutamiseks hariduse tööühma.</p> <p>SoMi, KuMi ja HTMi ministrid leppisid eelmisel aastal liikumisaktiivsuse edendamise tegevuskava raames kokku, et Liikuma Kutsuva Kooli toetab 2024.aastal HTM oma eelarvevahenditest.</p>

			(üldharidus, strateegilise partnerlusel lepe).
7.	<p>Viia 5. kutsetasemega treenerite palk Eesti keskmisele tasemele riigi poolt kehtestatud treeneripalga toetusest.</p> <p>Maksumus vähemalt 12,3 mln eurot</p>	<p>Toetame eesmärki ja on olnud KuM RES prioriteet igal aastal. Eeldab lisavahendeid riigieelarvest. Võttes arvesse riigieelarve seisu ning VV eesmärki jõuda lähiaastatel tasakaalus riigieelarveni võib osutada väga keeruliseks saada lisavahendeid. Lisavajadus 2024. aastaks vähemalt 3,5 mln eurot, 2025. aastaks 5,1 mln eurot ja 2026. aastaks 6,6 mln eurot.</p>	<p>Kokkulepe: mõlemad osapooled peavad viienda ja kõrgema kutsetaseme treeneri töötasu tõusu oluliseks.</p> <p>KUM jätkab 2024. aastal toetusmeetmega vähemalt 2023. aasta mahus (12,3 mln eurot). Edasine sõltub riigieelarve võimalustest.</p>
8.	<p>Suunata vahendeid treeneri- ja juhendajakoolituse programmide välja töötamise eesmärgiga tõsta laste ja noortega töötavate juhendajate teadlikkust erivajadustega lastega töötamisel ning ka laste abivajaduse märkamisel laiemalt.</p> <p>Täna on keerukad lapsed ja noored ka treeningutes ja huviringides, kuid treeneritel ja juhendajatel on vähene ettevalmistus nende lastega tegelemisele (erinevate diagnooside eripärad ja käitumissoovitused).</p>	<p>Nõus, et tegemist on olukorraga, mis vajab edasiarendamist. Initsiatiivi hoiab Eesti Paralümpia-komitee koostöös ülikoolide ja Spordikoolituse ja –Teabe SA-ga. Murekohaks on koolitajate ja ekspertide puudus.</p>	<p>Kokkulepe: mõlemad osapooled peavad teemat oluliseks ja sellega tegeletakse sisuliselt edasi (ei vaja hetkel lisaraha).</p>
Muinsuskaitse			
9.	<p>Suurendada vahendeid muinsuskaitseobjektide toetuseks.</p> <p>Muinsuskaitse all olevate kultuuriväärtuste säilimine peab olema kõrgendatud riikliku tähelepanu all. Eraldatud vahendid ei kata tegelikke vajadusi. Tekkinud on olukord, kus ühelt poolt on riik objektide kaitse alla võtmisega deklareerinud, et nende säilimine on riiklik huvi, samas kõik kohustused objektide säilimise tagamiseks on pandud omanikule.</p>	<p>KUM toetab mõtet, et toetusi mälestiste omanikele on vaja järk-järgult suurendada, kuid toetuste suurendamine sõltub riigieelarve võimalustest.</p> <p>2024. aastal proovime säilitada toetuste mahus sama taseme, mis 2023. aastal (2,8 mln).</p> <p>Lisaanduvad vahendid omandireformi reservi vahenditest 3 mln eurot 2024. aastal.</p> <p>2024 – 2026 aastateks on CO2 vahenditest eraldatud kultuuriväärtuslike avaliku sektori hoonete (sh kohaliku omavalitsuse valduses olevate hoonete) energiatõhususe parandamiseks 3x8 mln.</p>	<p>Kokkulepe: Mõlemad osapooled peavad teemat oluliseks. Toetuste kasv sõltub edasistest riigieelarve võimalustest.</p> <p>KUM jätkab mälestiste omanike toetusmeetmetega 2024. aastal 2023. aasta mahus (2,8 mln).</p> <p>Lisaanduvad vahendid omandireformi reservi vahenditest 3 mln eurot 2024. aastal.</p>

			2024 – 2026 aastateks rakendub CO2 vahenditest toetusmeede kultuuri-väärtuslike avaliku sektori hoonete (sh kohaliku omavalitsuse valduses olevate hoonete) energiatõhususe parandamiseks (3x8 mln eurot).
--	--	--	--

7. Keskkonna töörühma ettepanekud

Tabel 7. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
ELVLi prioriteedid:			
1.	<p>Erosiooni mõjude leevendamine omavalitsustele.</p> <p>Seoses kliimamuutustega esineb jäätumist omavalitsustega külgnevatel lahtedel harva, mistõttu rannikualad on väga mõjutatud sügis- ja talveperioodi tormide ja veetaseme tõusuga kaasnevast rannikualade erosioonist. Tallinna kõige mõjutatuim Kakumäe poolsaar asub eramaadel, munitsipaalmaal ja reformimata riigimaal. Kuna erosioon on Kakumäe poolsaarel ulatuslik ja kiirenev, liikudes tempoga 1-2 meetrit aastas ning maaomanikud on mõjutatud ranniku taandumisega seotud probleemidest, siis on vajalik linna ja riigi koostöö antud probleemi lahendamisel ranniku kindlustamisel.</p> <p>Tallinna linna näitel Kakumäe poolsaare kaldakindlustuste rajamine, esialgne hinnanguline maksumus sõltuvalt ehitustehnoloogiast suurusjärgus ~ 30-50 mln eurot. Põhimõtteliselt kaldaerosioon teema on aktuaalne kogu põhjarannikul, aga ka Pärnu jõe kaldaaladel.</p>	Nõustume, et tegemist on probleemiga ning esimese etapina kaalub Kliimaministeerium ⁸ (piiratud mahus) kaldakindlustuse rajamise tegevuste (uuringud, väikesemahulised projektid) toetamist struktuurivahendite kohalikele omavalitsustele kliima- ja energiakavade meetmest.	Meetme tutvustamine KOVidele toimus 29. mail laiendatud keskkonnatöörühma koosolekul. Meetme määrus on ettevalmistamisel.
2.	<p>KOV keskne jäätmemudel.</p> <p>Aastatel 2020-2023 on olnud ettepanek jäätmeseaduses taastada omavalitsuse keskne jäätmemudel. Igal aastal on Keskkonnaministeerium⁹ vastanud, et</p>	Maailmapank on oma 2021.a uuringus Eesti jäätmesüsteemi kohta teinud soovitusi, mille kohaselt tuleks lubada kohalikel omavalitsustel nõuda jäätmetekitajatelt tasu või maksu.	2023 teises pooles jäätmeseaduse VTK. Uut jäätmeseadust on oodata 2024 algul.

⁸ Seoses ministeeriumite vastutusvaldkondade ümberkorraldustega on muutunud vastutava ministeeriumi nimi.

⁹ Seoses ministeeriumite vastutusvaldkondade ümberkorraldustega on muutunud vastutava ministeeriumi nimi.

	<p>jätkame läbirääkimisi. Lahendust veel ei ole, aga on väga oluline anda omavalitsustele otsustusõigus jäätmete liigiti kogumise korraldamisel.</p> <p>Eestis tuleb luua võimalus omavalitsuskeskse jäätmeveo süsteemi rakendamiseks. Jäätmeseaduses tuleb sõnastada selge alus, et KOV-id võivad küsida korraldatud jäätmeveo teenuse osutamise eest tasu.</p> <p>Teeme ettepaneku täiendada jäätmeseadust § 65 lõikega 2, muutes järgnevat numeratsiooni, järgmiselt: „(2) Jäätmeveo võib korraldada selliselt, et jäätmeid vedava ettevõtja ainsaks kliendiks ja temale tasu maksjaks on kohaliku omavalitsuse üksus või selle üksuse volitatud mittetulundusühing. Sellisel juhul lasub jäätmevaldajate üle arvestuse pidamise ning nendega arveldamise kohustus kohaliku omavalitsuse üksusel või selle üksuse volitatud mittetulundusühingul.“</p>	<p>Kliimaministeerium on Maailmapanga uuringu alusel ette valmistamas jäätmeseaduse jt seaduste muutmiseks väljatöötamiskavatsust, kus pakutakse välja muuhulgas erinevad võimalused, kuidas kohalikul omavalitsusel oleks võimalik jäätmetekitajalt tasu küsida.</p>	
3.	<p>Mahtu nõudvate jäätmete taaskasutuse toetamine (näit. tekstiilijäätmed), mille tulemusena tekib ka motivatsioon neid koguda.</p> <p>Jäätmeseadus § 31 lg 3 ja § 136¹⁴ kohaselt peab kohaliku omavalitsuse üksus korraldama tekstiilijäätmete liigiti kogumise hiljemalt 01.01.2025. Tallinn on tekstiilijäätmete kogumise juba täna korraldanud, kuid tekstiilijäätmete ringlussevõtuks või taaskasutuseks puuduvad käitlusvõimalused. Vaja on riikliku poliitikat ja toetusmeetmeid käitlusvõimekuse tekkimiseks.</p> <p>Jäätmehoolduse ja ringmajanduse edendamiseks on oluline teha süsteemset teavitustööd kogu riigis. Vaja on keskkonnahariduslikke õppeprogramme erinevatele vanuserühmadele, reklaame, kampaaniaid, mis toetaksid jäätmetekke vältimise, vähendamise ja jäätmete liigiti kogumise alast teavitust. Ning edendaksid korduskasutust.</p>	<p>Koostamisel on Rügi jäätmekava aastani 2028, mille raames adresseeritakse mh ka nii tekstiilijäätmete probleemi kui ka jäätmealast teavitust. Jäätmekava alusel kavandatakse ka uue perioodi EL toetusmeetmed.</p>	<p>Eesmärk on kinnitada uus jäätmekava sel poolaastal, meetmed avanevad 2024.</p> <p>Jäätmekava koostamine on lõpusirgel, oodatakse Euroopa Komisjoni kommentaare. Need võiksid eelduslikult saabuda septembris, misjärel saab kliimaminister kava kinnitada. Meetmete avanemine on planeeritud 2024.</p>
Täiendavad ettepanekud:			
4.	<p>Kehtestada võrdsed tingimused vooluveekogude ja maaparandus-süsteemide korrastamise ja hooldamise finantseerimiseks tiheasustusaladel. Esialgse analüüsi maksumus suurusjärgus ~ 20 000 eurot</p> <p>Omavalitsuste piire ületavate vooluveekogude hoolduseks puudub terviklik finantseerimislahendus. Vooluveekogude seisundi parendamiseks on võimalik toetust taotleda Keskkonnainvesteeringute Keskusest. Maaparandusseaduse mõistes maaparandussüsteeme linna territooriumil ei</p>	<p>Vooluveekogude korrastamiseks on SA KIK Keskkonna-programmis loodud toetusmeede (veemajanduse programm: siseveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogramm), mis lähtub veekogumi ökoloogilisest seisundist. Liigveest tingitud probleemide lahendamiseks tiheasustusaladel on ettevalmistamisel kombineeritud sadeveesüsteemide toetamise meede ja üleujutusohu ennetamise ja leevendamise meede. Üleujutusohu riskide maandamiseks on toetusi antud ka</p>	<p>Meetmete ettevalmistamine käib praegu aktiivselt¹⁰. Ilmselt valmivad 2023 aasta jooksul.</p>

¹⁰ Meetme tutvustamine toimus 16. juunil - <https://www.youtube.com/watch?v=RBwpzpil6bc>

	<p>ole. Linnade territooriumitel asuvad kraavid on rajatise, millede hoolduseks maaparandussüsteemide hoolduseks mõeldud toetused ei laiene. Linna territooriumil on vajalik liigvee ärajuhtimine merre, mis on ainuvõimalik maaparandussüsteemi kasutades. Seetõttu peab linn õigeks linna territooriumil maaparandussüsteemide kasutamist ning nende hoolduseks ja korrastamiseks samade finantseerimislahenduste kehtestamist.</p>	<p>varem, viimane taotlusvoor lõppes 13.02.2023, taotlused on ülevaatamisel ja varasemad projektid elluviimisel.</p> <p>Linnapiirkondades asuvate kraavide hooldamist on võimalik finantseerida näiteks kehtestades tasu sademe- ja drenaaživee ning muu pinnase- ja pinnavee ärajuhtimise ja puhastamise eest. Kehtiva ÜVVKS § 2 lg 2 kohaselt on sademete-, drenaaživee ning muu pinnase- ja pinnavee ärajuhtimise ehitised ja seadmed loetud ühisveevärgi ja – kanalisatsiooni süsteemi kuuluvaiks, kui KOV ei ole teisiti otsustanud. Uues (kehtiv alates 01.07.2023) ÜVVKS-is (§ 4 lg 3) on võrreldes hetkel kehtiva ÜVVKS-iga enam täpsustatud sademevee ärajuhtimise ehitiste ja seadmete määratlust (sh sademevee ärajuhtimise kraavide osas). Seega linnapiirkondades asuvate kraavide hooldamise kulu võib lisada sademevee teenuse hinda (kehtiva ÜVVKS § 14 ja uue ÜVVKS § 48).</p>	
5.	<p>Arvestades asutuste riiklikku tähtsust on hädavajalik riigipoolne suurem toetus, et tagada asutuste areng. Kadrioru parki, Tallinna Loomaaeda ja Tallinna ning Tartu Botaanikaaeda ei külasta pelgalt tallinlased.</p> <p>Tallinna objektid: üle 38,6 mln euro</p> <p>Tallinna Loomaaed on ainuke omataoline tegelik loomaaed Eestis ning seega olemuselt rahvuslik. Loomaaeda külastab Tallinna elanike kõrval märkimisväärt osa inimesi mujalt Eestist saades osa loomaaia poolt pakutavast sõltumata elukohast. Seetõttu on kallutatud (ning paraku ka mitteküllaldane) loomaaia finantseerimine ainult Tallinna vahenditest. See pärsib loomaaia terviklikku toimimist.</p> <p>Loomaaia põhilisteks ajalooliselt üle maailma väljakujunenud neljaks omavahel tugevalt läbipõimunud põhifunktsiooniks on haridus, loodushoid, teaduslikud rakenduslikud uuringud ja hariv puhkus.</p> <p>Arvestades tänapäevast tempokalt hoogu saavat inimtekkelist keskkonnakriisi tema erinevates omavahel läbipõimunud ilmingutes (kliima soojenemine, loodusliku mitmekesisuse kiirenev häving, plastireostus, mulla kadu jne) muutub järjest kriitilisemaks just eelpool loetletud funktsioonide tulemuslik ühiskondamine selleks, et säilitada meie elukeskkonda, täita seatud riiklike eesmärgid ning rahvusvahelisi kohustusi. Loomaaed on selles osas juba</p>	<p>Tallinna Loomaaia aja Tallinna Botaanikaaed on riikliku tähtsusega asutused, mille arenguprojektidesse (nt Tallinna Loomaaia keskkonnahariduskeskuse ehitamine ja sisustamine) on riik investeerinud. Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu toetatakse keskkonnahariduslikke tegevusi, nt finantseeritakse keskkonnahariduslikke õppeprogramme läbi keskkonnateadlikkuse lihtsustatud programmi.</p> <p>Toome ka välja, et üheks lahenduseks kaasamiseks erinevaid rahastajaid, oleks Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti hallatavate asutuste – Tallinna Loomaaia ja Tallinna Botaanikaaia – muutmine sihtasutusteks.</p> <p>Tartu botaanikaaed on koos TÜ loodusmuuseumiga Tartu Ülikooli struktuuriüksus, mille rahastamisel osaleb Haridus- ja Teadusministeerium.</p>	<p>Tallinn kaalub võimalust muuta Tallinna Loomaaed ja Tallinna Botaanikaaed sihtasutusteks</p>

	<p>tõestanud oma võimekust sisult rahvusliku institutsioonina. Loodushoid ja uuringud pole seaduse järgi kohaliku omavalitsuse funktsioonid, vaid pigem riigi ülesanne, mida on raske täita vaid Tallinna rahastusega.</p> <p>Samuti on Tallinna Botaanikaai (TBA) puhul esmatähtis loodusharidus ning selle kõrval liigikaitse – tegelemine nii Eesti kui rahvusvaheliselt ohustatud taimeliikidega ning uuringute läbiviimine, sealjuures kindlasti mitte ainult linna, vaid kogu riigi jaoks. Pirita jõeoru maastikukaitseala, kus TBA paikneb, on riiklik kaitseala, mille õppetaristu ja taimekooslused on kogu Eesti elanikkonna harimiseks ning vajavad sellest tulenevalt riigi toetust.</p> <p>Kadrioru, sh parki kui Eesti esindusparki külastavad kõik riigi külalised kui vabariigi presidendi residentsi. Aastas külastab Kadrioru parki üle 4,5 miljoni külalise nii Eestist kui välismaalt, mistõttu on riigipoolne toetamine pargi arenguks hädavajalik. Oluline on riigipoolne toetamine ka Tallinna kalmistutel olevate arhitektuurimälestiste säilitamiseks.</p> <p>Investeeringute tegemisel antud objektidesse on vajalik lisada linnapoolsele panusele teatud protsent riigieelarvest eraldatavaid vahendeid.</p>		
6.	<p>Täiendada looduskaitseaduse 7. peatükki volitusnormiga, mis annab kohalikule omavalitsusüksusele õiguse ja pädevuse kehtestada kasvukohatüüpide, väärtusliku taimestiku ja kaitsealuste liikide kasvukohtade väljaselgitamiseks haljastuse inventeerimise korra.</p> <p>Tallinna linna ettepanekul sätestaks haljastuse inventeerimise kord haljastuse hindamise meetodika, inventuuri tegijate kvalifikatsiooni ja inventeerimise tulemuste vormistamise nõuded ning kinnistuomaniku kohustuse enne kavandatavat ehitustegevust nõuetekohaselt haljastus inventeerida.</p> <p>Ettepanek on põhjendatud asjaoluga, et kohalikul omavalitsusel on kohustus planeerida elurikkust säilitavat ja suurendavat, kaitsealuseid liike kaitsvat haljastust ja tagada ohutut ja keskkonnasäästlikku ehitustegevust. Kohustused tulenevad nii erinevatest rahvusvahelistest kokkulepetest, looduskaitseaduse § 48 lg 4, planeerimiseaduse § 126 lg 1 p-dest 8 ja 14, ehitusseadustiku §-dest 8 ja 9 jms õigusaktidest, kuid seadusandja ei ole andnud kohalikule omavalitsusüksusele nende kohustuste täitmiseks sõnaselget volitust.</p> <p>Euroopa Liit on seadnud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärgiks looduse kaitsmise ja taastamise. Strateegia punktis 2.2.8 Linnaruumi ja linnalähedaste piirkondade haljastamine kirjeldatakse linna roheline kasulikkust ja tõdetakse, et linnastumisega kaasneb linnadest haljastuse</p>	<p>Oleme põhimõtteliselt ettepanekuga nõus. Kaalume, kas on võimalik muudatuse liitmine töösolevasse looduskaitseaduse muutmisse või tuleb muudatus liita siiski täiendava looduskaitseaduse muutmisega, mh koostada VTK.</p> <p>Või kui seda korda/nõuet plaanitakse pigem siduda kitsamalt vaid ehitamise ja projekteerimise lubatavuse tingimustega, siis tuleks see volitusnorm sätestada ehitusseadustikus (EhS).</p>	<p>Pooled on üksmeelel. Tähtaegu peab täpsustama.</p> <p>KLIM täpsustus sept 2023: Praegu töös olevas LKS muudatuses selle ettepanekuga ei arvesta. Tegemist on sisulise ja olulise mõjuga muudatusega, mis vajab eelnevalt eraldi arutelu ja analüüsi, mistõttu ei saa seda lisada olemasoleva, juba enamus menetlusetappe läbinud eelnõu juurde.</p> <p>Seega LKS muudatuse tähtaega praegu öelda ei saa, arvestades, et sellele muudatusele peab tegema ka VTK.</p> <p>Ja jätkuvalt on seisukoht ja eelistatud variant, et kui see</p>

	<p>vähenev. Seetõttu soovib strateegia lõimida ökosüsteemide ja haljastusega tegelemine linna planeerimisse ja projekteerimisse.</p> <p>Eestis on koostamisel Keskkonnavaldkonna arengukava, mis kirjeldab olemasolevat olukorda ja seab tulevikuks eesmärgi. Kuigi jõupingutusi on tehtud elurikkuse säilitamiseks, ei ole see andnud loodetud tulemusi. Seetõttu on seatud elurikkust ja maastike puudutavaks tegevussuunaks aastani 2030 edendada elurikkuse kaitset kõigil tasanditel ja integreerida elurikkuse hoid kõikidesse sektoritesse.</p> <p>Kohalikud omavalitsused tegelevad igapäevaselt oma territooriumil vajalike haljastuse hooldustööde organiseerimise ja planeerimise või ehitustegevuse suunamisega ning mõjutavad seeläbi otseselt elurikkust. Teadlike otsuste tegemiseks on vajalik eelnevalt inventeerida maastik ja üksikelemendid.</p> <p>Haljastuse inventeerimise tulemusena on võimalik suunata ehitiste ja rajatiste asukohta eesmärgiga säilitada loodusväärtusi ning vajadusel näha ette projekteerimisel erilahendusi, mis aitaksid säilitada haljastuse kasvutingimusi, samuti kindlaks määrata ehitustegevuses haljastuse säilimiseks vajalikke kaitsemeetmeid.</p> <p>Arvesse võttes, et kohaliku omavalitsusel on kohustus säilitada ja suurendada elurikkust, sh suurendada haljastatud ala osakaalu ja parandada kvaliteeti, taastada linna ökosüsteemi ja peatada nende kadumine, on kohalikele omavalitsusele vaja anda selle kohustus täitmiseks õigus kehtestada haljastuse inventeerimise kord, mis võimaldab kinnistuomanikult enne kavandatavat ehitustegevust nõuda haljastuse inventuuri tegemist, mille eesmärgiks on selgitada välja väärtuslikud puud, põõsad, kasvukohatüübid ja võõrliigid alal, mida ehitustööd võivad otseselt või kaudselt mõjutada.</p>		<p>on ainult ehitusloaga seotud teema, siis see volitusnorm sätestada hoopis EhS-s.</p>
7.	<p>Veterinaarseaduse § 32 koera, kassi ja valgetuhkru identifitseerimine ning nende kohta arvestuse pidamine lõige 1 sätestab: koera, kassi ja valgetuhkru pidaja korraldab oma looma identifitseerimise. Muuta veterinaarseaduse § 32 lg 1, sätestades, et loomaomanikul peab olema kohustus tagada oma koduloomade identifitseerimine.</p> <p>Identifitseerimiseks vajalikud vahendid väljastatakse loomapidaja kulul. Loomapidaja on kohustatud pidama peetavate loomade kohta arvestust ning registreerima nad riiklikus registris käesolevas seaduses ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud korras.</p>	<p>Veterinaarseaduse (VS) § 32 lg 1 kohaselt on lemmikloomapidajal (st ka lemmiklooma omanikul) kohustus tagada oma lemmiklooma identifitseerimine, juhul kui peetakse koera, kassi või valgetuhkru. Muude lemmikloomade identifitseerimine toimub vastavalt VS §-le 29. VS § 32 lg 4 kohaselt korraldab koerte ja vajadusel teiste lemmikloomade kohta arvestuse pidamist kohalik omavalitsus (KOV) ning kohaliku omavalitsuse korralduse seaduse § 22 punkti 36² alusel on KOV volikogu pädevuses kehtestada koerte ja kasside pidamise eeskiri, millega on KOVil õigus kehtestada</p>	<p>ELVL eriarvamus: loomad KOV piires ei tunne, vajalik on üleriiklik süsteem. Teema jääb edasiseks arutlemiseks.</p>

<p>Veterinaarseaduse § 32 lg 4 kohaselt korraldab koerte ja vajaduse korral teiste lemmikloomade kohta arvestuse pidamist kohalik omavalitsus.</p> <p>Vastav kohustus tuleb panna riigile mitte kohalikule omavalitsusele.</p> <p>Luu üleriiklik veebipõhine lemmikloomade register, mida haldaks riik ja kehtestada lemmiklooma omanikule kohustus mikrokiipimiseks ning üleriigilisse registrisse kasside-koerte kandmiseks. Riik on juba 2004. aastal investeerinud 30 000 krooni (üks kolmandik registri arenduse maksumusest) üle-eestilise lemmikloomade registri (www.llr.ee) infosüsteemi välja-töötamise. LLR register töötab endiselt, seda kasutab lisaks Tallinna linnale veel 47 omavalitsust üle Eesti. LLR-i registrile on Tallinn juurde arendanud ka varjupaigaliidese, mõlemad andmebaasid kasutavad sama kiibinumbrist otsingut ja omaniku andmete otsingut. See on oluliselt lihtsustanud nii Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti, Tallinna Munitsipaalpolitsei Ameti kui ka varjupaigateenuseid pakkuvate mittetulundusühingute tööd. Seega ei ole otstarbekas uut infosüsteemi hankida, vaid jätkata olemasoleva ja toimiva infosüsteemi kasutamist.</p> <p>Antud hetkel on Eestis loomakaitsjate hinnangul ligi 100 erinevat lemmikloomaregistrit. Kolm suuremat on üle-eestilised: LLR lemmikloomaregister (registri hoolduse ja majutusteenused maksavad kinni kohalikud omavalitsused, loomaomanikule on looma registreerimine kui haldustoiming tasuta), väkeloomaarstide register (MTÜ Eesti</p> <p>Väkeloomaarstide Seltsi omandisse kuuluv register, kuhu loomade kandmise maksavad kinni loomaomanikud) ja Kennelliidu register (MTÜ Eesti Kennelliidu omandisse kuuluv register, mis on vaid tõutunnistusega koertele loodud andmekogu, kuhu ei kanta teistest liikidest loomi ega tõutunnistuseta koeri).</p> <p>Lisaks on kohalikel omavalitsustel ja loomakliinikutel piirkonniti väiksema-mahulised registrid, millest osade andmed on kirjutatud üksnes paber-kandjale. Koerte ja kasside kiibistamine ning registrisse kandmine tuleb Eestis muuta kohustuslikuks ja luua tuleb üks üle-eestiline register, mis annaks adekvaateset informatsiooni viivitusteta, et loom saaks esimesel võimalusel tagastatud omanikule. Antud küsimus tuleb lahendada riigi tasandil, sest registreid on palju, segadus seetõttu suur ja erinevate registrite haldajad omavahelisest koostööst huvitatud ei ole. Üleriigilise registri loomise tulemusena muutuks kohalike omavalitsuste tegevus tulemuslikumaks ja kulud väheneksid ning langeks kadunud ja hukkunud lemmikloomade arv.</p>	<p>lisaks ka muude lemmikloomade identifitseerimise kohustus KOVi valitud viisil.</p> <p>Identifitseerimiskohustusega lemmiklooma identifitseerimiseks tehtavate kulude kandmiseks võimalike vahendite leidmise korraldab loomapidaja. See tähendab, et neid kulutusi ei pea ilmingimata katma loomapidaja või looma omanik, kulud võib kanda ka näiteks tuttav, pereliige või muu isik, kes seaduse kohaselt lemmikloomapidajaks ei klassifitseeru. Oluline on, et lemmiklooma identifitseerimine on nõuetekohaselt tehtud ja selle eest vastutab loomapidaja.</p> <p>KOVi ülesanne on korraldada hulkuvate loomade püüdmist ja pidamist, mida on keeruline teha, kui KOVil puudub lemmikloomade kohta arvestuse pidamise viis. Kaduma läinud ja leitud lemmiklooma kokku viimine tema omanikuga on oma olemuselt kohaliku elu korraldamise ja heakorra tagamisega seotud probleem, mitte riikliku tasandi küsimus. Seetõttu peame oluliseks KOVide jätkamist lemmikloomade üle arvestuse pidamisel.</p> <p>Eestis on 79st KOVist 68 sõlminud lepingu kummagagi kahest peamisest lemmikloomaregistri teenust pakkuvast ettevõtjast. Neist 66 Spin TEK ASga ja 6 EVSiga, nende hulgas on 5 KOVi, kellel on sõlmitud leping mõlema ettevõtjaga. Kuigi õiguslikult on igal KOVil oma register, on koondatud kahele üleriigiliselt toimivale platvormile (Spin TEK ja EVS) ja saame seega rääkida vaid kahest veebipõhisest infosüsteemist, kust lemmikloomi otsida. Arvestades, et üle 80% kõigist Eesti KOVidest on vabatahtlikult sõlminud lemmikloomade üle arvestuse pidamiseks lepingu elektroonilise veebipõhise andmekogu teenusepakkujaga, võib järeldada, et KOVid on valmis neile pandud ülesannet täitma.</p> <p>Regionaal- ja Põllumajandusministeeriumis (REM) on valmimas VS muutmise väljatöötamiskavatsus (VTK), milles analüüsitakse ühiskonna valmisolekut kohustuslikuks lemmikloomade kiibistamiseks ning sellega kaasnevat mõju erinevatele osapooltele, sealhulgas andmete lemmikloomaregistrisse kandmisel ning andmekogude haldamisel. Lisaks võrreldakse ja analüüsitakse lemmikloomade andmeid</p>	
---	--	--

		<p>koondavate andmekogude haldamisega seonduvat, sealhulgas erinevaid olemasolevaid lemmikloomaregistreid ning võimalikke uusi lahendusi. VTK esitatakse EIS kaudu arvamuse saamiseks seotud ministriumitele ja osapooltele.</p> <p>Lõplik REM seisukoht võimalike muudatuste kohta VSis kohustusliku lemmikloomade kiipimise ning lemmikloomade registri koosseisu kohta antakse pärast VTK kooskõlastusringilt saadud tagasiside koondamist ja esitatud ettepanekute analüüsimist.</p>	
8.	<p>Lisada veterinaarseadusesse punkt, mis käsitleb ennetava vaksineerimise kohustust.</p> <p>Antud hetkel oleme olukorras, kus loomade ennetavat vaksineerimist, sh kasside ja koerte marutaudi vastu vaksineerimist ei reguleeri ükski seadus. Sellest tulenevalt ei ole võimalik ka kohalikul omavalitsusel põhjendada, miks oma territooriumil nõutakse loomade vaksineerimist ja miks varjupaigas seda tehakse omaniku kulul, kui hulkuma sattunud loom tagastatakse ja ta on vaksineerimata.</p> <p>Tulenevalt praeguse aja olukorrast, kus meile satub loomi Ukrainast, kus marutaudi levik on laiaulatuslik, on antud kohustus väga oluline. Samuti tuuakse aasta-aastalt enam loomi riiki Venemaalt, kus on samuti marutaud äärmiselt kõrge levikuga. Sellest tulenevalt on nii marutaudi, kui loomakatku ennetav vaksineerimine ainuvõimalik viis ennetamiseks antud haiguste levikut ka meie riigis.</p>	<p>Ei toeta VS muutmist.</p> <p>VS § 55 lõike 3 alusel on kehtestatud maaeluministri määrus nr 14 „Marutaudi ennetamise ja tõrje täpsemad meetmed“. Nimetatud määruse § 3 lõike 1 kohaselt on loomapidajal kohustus peetav kass või koer marutaudi vastu vaksineerida.</p> <p>Ennetav vaksineerimine põllumajandusloomadel on reguleeritud eriti ohtlike loomataudide puhul kas läbi otsekohalduvate EL määruste või VS § 59 lg 3 alusel. Muude taudide puhul annab VS § 55 lg 3 aluse maaeluministrile aluse täiendavate meetmete kehtestamiseks.</p>	<p>Punkti võib maha võtta.</p> <p>ELVL uus teemapüstitus – piirulene lemmikloomakaubandus Venemaalt, on ka teisi vaksineerimist vajavaid haigusi peale marutaudi.</p> <p>Marutaudi vaksineerimine on kohustuslik, vajalik on teavitamine.</p>
9.	<p>Looduskaitseaduse (LKS) §-ga 4 on antud kohalikele omavalitsustele võimalus võtta kaitse alla kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstavad loodusobjektid (edaspidi KKLO). Kuigi KKLO territooriumil kehtib piiranguvööndi kaitsekord (LKS § 44), puudub maamaksuseaduse (MaaMS) § 4 lg-s 2 toodud nimekirjas KKLO kui maa, millelt makstakse maamaksu 50 protsenti maamaksu määrast. MaaMS § 4 lg 2 viitab LKS §-le 31, kus aga räägitakse piiranguvööndist kaitsealal LKS § 4 lg 1 p 1 kontekstis, mitte aga KKLO-dest LKS § 4 lg 1 p 6 kontekstis.</p> <p>Tegemist on kahetsusväärse lüngaga, kuna see võib tuua kaasa KKLO territooriumil asuvate kinnistute omanike õiguste intensiivsema riive, kuigi kaitsekord on samaväärne riiklikult kaitstava loodusobjekti territooriumil paikneva piiranguvööndi kaitsekorraga.</p>	<p>Oleme põhimõtteliselt ettepanekuga nõus. Selleks tuleks muuta maamaksuseaduse (MaaMS) § 4 lõiget 2. Praegu on kohalikul tasandil kaitstavale alale jäävad maaomanikud ebavõrdses olukorras võrreldes riiklikult kaitstavatele aladele jäävate maade omanikega. Kuigi valdavalt moodustatakse kohalikke kaitsealasid riigimaadele.</p>	<p>Pooled on samal arvamusel. Seadusemuudatuse peab tegema Rahandusministeerium, ettepaneku peab edastama RaM-le.</p>

	<p>Seadusemuudatuse eesmärk on kohelda võrdselt maaomanikke, kelle kinnistutele kohaldub piiranguvööndi kaitsekord olenemata sellest, kas tegemist on riiklikult või kohaliku omavalitsuse tasandil kaitstava loodusobjektiga.</p> <p>Euroopa Liit on seadnud EL elurikkuse strateegia aastani 2030 eesmärgiks looduse kaitsmise ja taastamise. Strateegia punktis 2.2.8 Linnaruumi ja linnalähedaste piirkondade haljastamine kirjeldatakse linna roheluse kasulikust ja tõdetakse, et linnastumisega kaasneb linnadest haljastuse vähenemine. Seetõttu soovitab strateegia lõimida ökosüsteemide ja haljastusega tegelemine linna planeerimisse ja projekteerimisse. Lisaks langeb strateegiaga lähiaastatel linnadele kohustus koostada ja ellu viia linnade rohestamiskavasid. Eestis on koostamisel Keskkonnavaldkonna arengukava, kus on seatud elurikkust ja maastike puudutavaks tegevussuunaks aastani 2030 edendada elurikkuse kaitset kõigil tasanditel ja integreerida elurikkuse hoid kõikidesse sektoritesse. Arvesse võttes, et kohaliku omavalitsusel on kohustus säilitada ja suurendada elurikkust, suurendada haljastatud ala osakaalu, taastada linna ökosüsteemi ja peatada nende kadumine ning kohalikule omavalitsusele on selleks kõigeks antud võimalus luua ka kohaliku tasandi kaitsealasid, peavad leevendusmeetmed (nt maamaksusoodustus) olema kehtestatud samadel alustel kui riiklikult kaitstavatel loodusobjektidel.</p>		
10.	<p>Ühiskonna eri gruppides teadlikkuse kasvatamine (alates lasteaiast kuni vanemaealisteni) ja sellesse ressursi panustamine saavutamaks süsteemset tulemust</p> <p>Jäätmehoolduse ja ringmajanduse edendamiseks on oluline teha süsteemset teavitustööd kogu riigis. Vaja on keskkonnahariduslikke õppeprogramme erinevatele vanuserühmadele, reklaame, kampaaniaid, mis toetaksid jäätmetekke vältimise, vähendamise ja jäätmete liigiti kogumise alast teavitust. Ning edendaksid korduskasutust.</p>	<p>Koostamisel on Rügi jäätmekava aastani 2028, mille raames adresseeritakse mh ka nii tekstiilijäätmete probleemi kui ka jäätmealast teavitust. Jäätmekava alusel kavandatakse ka uue perioodi EL toetusmeetmed.</p> <p>Ühiskonna eri gruppide keskkonnateadlikkuse suurendamiseks on koostatud „Keskkonnahariduse ja -teadlikkuse tegevuskava 2023–2025“, mille allkirjastasid haridus- ja teadusminister ning keskkonnaminister. Tegevuskava juhtrühmas on kaasatud erinevad osapooled, sh ELVL esindaja.</p> <p>Keskkonnainvesteeringute Keskus finantseerib igal aastal läbi keskkonnaprogrammi (Keskkonnaministri 31.01.2020 määrus nr 10 „Keskkonnaprogrammi toetuse andmise kord ja tingimused“) erinevaid keskkonnateadlikkuse ja -hariduse projekte. Haridusasutuste jaoks on loodud nn KIK-i lihtsustatud keskkonnateadlikkuse taotlusvoor, mille rahastusel saab iga klass või lasteaia vanem rühm igal</p>	Vahendid on olemas.

		õppeaastal osaleda ühes õppekava toetavas keskkonnaharidusprogrammis. Õppeprogrammide üheks prioriteetseks teemaks on ringmajandus, sh jäätmekäitus.	
11.	<p>Ringmajanduskeskustesse tekkiva ettevõtluse toetamine soodustamiseks ringmajanduskeskuste kiiret arengut.</p> <p>Jäätmejaamade ümberkujundamine ringmajanduskeskusteks, kus lisaks tavapärasele jäätmejaamale hakkavad ringmajas tegutsema erinevad parandus- ja remonditöökojad, korduskasutuseruumid kasutuskõlblike asjade kogumiseks ning õppeklassid. Oluline on luua riiklikult võimekus ringmajanduskeskuste juures tegutsevate ettevõtete toetamiseks. Toetus saaks realiseeruda läbi toetusmeetmete ja õigusloome. Seadusandlus on praegu väga jäätmekeskne.</p>	Kavandame uuendatud riigi jäätmekava alusel uue perioodi EL toetusmeetmeid. Kindlasti suuname toetusmeetmeid mitte üksnes jäätmealasteks investeringuteks, vaid jäätmetekke vältimisele ja korduskasutusele. Õigusloome suunaline kommentaar vajaks täpsustamist ja ka konkreetsemaid sõnastusettepanekuid.	Meetmed on avanemas, teeme koostööd selleks, et need paremini vastaks ringmajanduse vajadustele. Kitsaskohad tuleb lahendada.
12.	<p>Kliimaministerium peaks juurutama ringmajanduse põhimõtteid riigihangete puhul taristuobjektide rajamisel.</p> <p>Oluliste keskkonnamõjude saavutamiseks tuleks rakendada ringmajanduse põhimõtteid ka suurte taristuobjektide rajamisel. Selleks mehhanismiks on keskkonnahoidlike riigihangete rakendamine taristuobjektide rajamisel. Seda praegu ei tehta, ainsaks kriteeriumiks riigihangetel on hind. Kõige odavam on ehitusmaterjale vedada lähedalt, mis tingib tohutu surve uute kaevanduste avamiseks eelkõige Harju- ja Raplamaal. Samas on Kirde-Eestis ladustatud hinnanguliselt 700-800 miljonit tonni kaevandusjäätmeid. Neid võiks mingis mahus kasutada suurte taristuobjektide rajamisel, selleks peaks läbi viima uuringud kaevandusjäätmete ja komposti kasutatavuse kohta taristuobjektide ehitamisel. Uued võimalused ehitusmaterjalide hankeks avab ka uue hüdroalvestusjaama rajamine Pakri poolsaarele, mis kujuneb graniit- ja gneisskillustiku maardlaks lähikümnenditel.</p>	Teise toorme kasutamist käsitletakse koostatava riigi jäätmekava raames. Komposti kasutatavuse kohta on uuring tehtud, see on saaval Kliimaministeriumi kodulehel.	Pooled on samal arvamusel, töö käib selles suunas.
13.	<p>Kliimaministerium peaks panustama biosfääri programmiala tegevuskulude katmisse, see ei saa vaid valla/valdade huvi ja kohustus olla.</p> <p>Keskkonnaminister on vastanud taotlusele positiivselt. Suurusjärg kulude mõttes on kuni 100.000 EUR (2 inimese palgakulu ja majanduskulud).</p> <p>Lääne-Eesti saarte regionaalne teema. Keskkonnaministeriumilt on saarvallad küsinud toetust, et taastada biosfääri programmiala (BPA) töökohad. Omavalitsused on valmis samuti panustama, aga mitte nii, et võtavad panuse enda kanda. BPA on osa UNESCO maailmapärandist, mis peaks olema mitte omavalitsuse, vaid riiklik huvi.</p>	Ettepanek: Toetada UNESCO „Inimene ja biosfäär“ programmi põhimõtetest lähtuvalt Lääne-Eesti saarte kujunemist rahvusvahelise ja üleriigilise tähtsusega kestliku arengu mudelalaks.	Kliimaministerium toetab, raha eraldatud, protsess käib.
		Tegemist ei ole ainult regionaalse teemaga, kuna UNESCO programm „Inimene ja Biosfäär“ on valitsuste vaheline programm, mille aruandlust koordineerivad Keskkonnaministerium ja UNESCO Eesti Rahvuslik Komisjon.	
		UNESCO programm „Inimene ja biosfäär“ on üle viiekümne aasta aidanud otsida kohalikke lahendusi globaalsetele probleemidele ning toetanud seeläbi kestlikku	

		arengut. Programm panustab liikmesriikides bioloogilise mitmekesisuse säilitamisse, ökosüsteemi teenuste ehk looduse hüvede pakkumisse ja loodusvarade mõistlikku kasutamisse. Oluline on, et tagatakse elamisväärse elukeskkonna ja õiglase majanduse püsimine, kogukondadele antakse ideid kliimamuutuste leevendamiseks ja nendega kohanemiseks.	
14.	<p>Vajalik oleks meede eutrofeeruvate pinnaveekogude seisundi parandamiseks ja ÜVK lahenduste toetamiseks.</p> <p>Vajalik oleks riigipoolne sihtfinantseering (toetusmeede) ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni puudumise probleemide lahendamiseks piirkondades kus on tiheasustus ja toimub selle tõttu pinnaveekogude saastumine. Väikese eelarvemahtuga vallad neid investeeringuid teostada, eriti arvestades praegust keerulist majanduslikku olukorda.</p>	<p>Ühisveevärgi ja -kanalisatsiooni rajamiseks ja rekonstrueerimiseks saab toetust taotleda SA KIK Keskkonnaprogrammist (veemajanduse programm: reoveekäitluse ja joogiveevarustuse alamprogramm ja väikeste reoveekogumisalade alamprogramm). Eutrofeeruvate pinnaveekogude seisundi parandamiseks saab toetust taotleda samast programmist (veemajanduse programm: siveekogude ja rannikuvee tervendamise ja korrashoiu alamprogramm). Keskkonnaprogrammist veemajandusele suunatavate toetuste maht jääb oluliselt alla taotluste kogumahule, seetõttu oleks lahenduseks Keskkonnaprogrammi iga-aastase rahastuse kasvatamine, et veemajandusprogrammi kogumahu saaks tõsta vähemalt 10 miljonini euronni aastas.</p>	<p>Kliimaministerium on nõus, et raha on vähe.</p>
15.	<p>Vajalik on seadusemuudatus, et merereostuse tõrjel ei oleks KOV-il kohustust merereostuse likvideerimisega ise toime tulla, vaid Päästeamet juhiks seda tegevust algusest peale.</p> <p>Päästeametil on pädevust merereostusega tegelemiseks märksa enam. 2022. aasta kevadine Hiiumaa-Vormsi-Läänemaa näide tõestas, et KOVid üksi jäävad hätta ning ei majanduslikult ega sisuliselt ei ole mõistlik, et iga KOV püüab end selles osas kompetentseks viia. Päästeamet peaks olema algusest peale tegevusi juhtimas, sh alates igasugusest reostusest.</p>	<p>Põhimõtteliselt nõus, et KOV ei pea vastutama merereostuse eest ja otseselt see nii ka täna ei ole. Küsimus on selles, milline on KOVi roll üleüldse Veeseaduse §116 lg 3 tähenduses, mille kohaselt kohaliku omavalitsuse üksus korraldab oma halduspiirkonnas vett saastava aine pinnavõi põhjavette, pinnasele või pinnasesse äkksattumise tagajärgede likvideerimist. Ehk et mis ülesanne on KOVil, kui tegemist ei ole päästesündmusega ega hädaolukorraga, ent reostus on siiski pinnases või pinnavees. Veebruaris 2023 toimunud merereostuse arutelul jõuti järeldusele, et KOVil siiski võiks mingi roll olla, eeskätt kogukonna kaasamisel, info edastamisel, elanikkonna teavitamisel, kuid see tuleks sellisel juhul seaduse tasandil täpsemalt piiritleda.</p>	<p>Teema on üleval ja oluline sellega tegeletakse. Merekaitse on KLIM teema, Päästeamet Siseministeriumi haldusalas.</p> <p>KLIM täpsustus sept 2023: Kliimaministerium valmistab ette merereostuse tõrje riigipoolse koordineerimise täpsustamist. Hetkel toimub koostöö teiste seotud ametiasutustega töökorralduse täpsustamine.</p>

8. Ruumi, elamumajanduse ja maade töörühma ettepanekud

Tabel 8. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
ELVLi prioriteedid:			
1.	<p>Korterimajade kriisikindluse suurendamine.</p> <p>Korteriühistutes elab valdav osa Eesti elanikkonnast ning seega on kriiside nagu elektri- ja veevarustuse katkemine nende osas kõige suurema negatiivse mõjuga. Väidet toetab, 2021. aastal, Kantar Emori poolt tehtud uuring, et riskirühma kuuluvad linnaelanikud ning ennekõike korterimajades elavad inimesed.</p> <p>Selleks, et suurendada korteriühistute hakkama saamist keerulistes olukordades on vajalik toetada nende tehnosüsteemide renoveerimist tagamaks vajadusel ka nende autonoomne toimimine. Hoonetes paiknevate soojasõlmede, veesurve tõstmispumpade ning üldalade valgustuse toimimise tagamiseks on vajalik alternatiivsete elektritoiteallikate planeerimine, mis tähendab ka osalist hoonete elektrisüsteemide ümberehitamist.</p> <p>Raha vajadus ca 20 mln eurot aastas.</p> <p>Viimase aasta arengud maailmas on näidanud, et ühiskonna autonoomsust on vaja tõsta igal tasandil. Omavalitsuste hinnangute kohaselt maksaks ainuüksi ühe tüüp 5-korruselise nelja trepikojaga korterelamu viimine autonoomsele generaatoritoitele miinimumtasemel (st toimivad elutähtsad teenused – vee ja kütteringlus, koridoride valgustus, laadimispunkt, kuid korterites valgust ega voolu ei ole) ca 30 000-40 000 eurot maja kohta.</p> <p>Et meetmel oleks mõju, peab selle kasutamine olema laialdane. Toetust vajavate projektide arv on üle 1000 korterimaja.</p>	<p>Korterimajade rekonstrueerimismeetmes ja linnaüürimajade programmis lähtume põhimõttest, et rekonstrueeritaval hoonel peab varustuskindluse tagamiseks kriisiolukorras olema hooneväline (s.t välisseinas, õues) varutoiteallika ühendus (ümberlüüti) ja -generaator. Hoone esmatarbe soojus- ja tarbevee varustus peab olema varutoitega tagatud. Abikõlblike kulude hulka kuulub lisaks ümberlülituslahendusele ka varutoitegeneraatori ja selle välitingimustes hoiustamise (kattekonstruktsiooni) lahenduse kulu. Hoone projekteerimisel või renoveerimisel tuleb ette näha varutoite sisend ja ümberlülituse lahendus, mis vastab parameetritelt hoone küttesüsteemi ja veevarustuse vajadustele. Olemasoleva hoone soojussõlm, sh survepumbasüsteem tuleb rekonstrueerida selliselt, et luuakse varutoite kasutamise võimalus nii soojus- kui ka tarbevee kasutamiseks kriisiolukorras. Varukütuse hoidmine peab toimuma kooskõlas Päästeameti nõuetega. Abikõlblikud on hoonevälise varutoiteallika ühenduse projekteerimise ja rajamise ning varutoitegeneraatori ostu kulu.</p>	
2.	<p>Munitsipaal üürielamute meede väljatöötamine/jätkamine. Näha riigi eelarves ette kuni 81 mln eurot, uute energiatõhusate munitsipaal korterimajade ehitamiseks või värskendada munitsipaal korterimaju.</p> <p>Ühtlasi näha ette, et toetusmeede muutub iga-aastaseks</p> <p>Üürimajade vähesus on maapiirkondades probleemiks. Tuginedes Ehituse pikale vaatele, töötada välja pikemaajaline analüüs üürielamute rajamise mõjust erineva tasandi tõmbekeskuste majandus- ja elukeskkonnale.</p>	<p>Riigi ja KOV-ide abiga loodud üürimajad on seni olnud enamjaolt edulood ning nõustume, et üürielamute programmi tuleks suunata järgnevatel aastatel juba kordades suuremad summad. Riigi tasandil saab üürielamuprogrammi puhul rääkida siiski sellest, et elamufondi arengut võib ka muul moel stimuleerida (finantsmeetmed erainvestoritele, private-public-</p>	

3.	<p>Eraldada kohalikele omavalitsustele vahendid eluasemeteenuse kättesaadavuse parandamiseks, arvestades summa määramisel elanike arvu/ toimetuleku toetuse saajate arvu kohalikus omavalitsuses, sh munitsipaal üürielanute meetme jätkamine 2023-2025.</p> <p>Sotsiaalhoolekande seaduse §41 sätestab eluruumi tagamise (s.o. eluruumi kasutamise võimaluse kindlustamine isikule, kes ei ole sotsiaalmajanduslikult olukorrast tulenevalt võimeline enda ja oma perekonna vajadustele vastavat eluruumi tagama) kui kohaliku omavalitsuse üksuse korraldatava sotsiaalteenuse.</p> <p>Munitsipaal- ja sotsiaaleluruumide aina suurenev teenuse vajadus ületab kohalike omavalitsuste, eriti suuremate linnade võimalusi nõudlusele pakkumisega vastata. Üha kasvavad kinnisvara- ja üürihinnad muudavad eluaseme haavatavale sihtgrupile kättesaamatuks. Lisaks on Ukraina sõja tulemusel Eestisse saabunud sõjapõgenikud, kellele ei ole tänaste ressursside juures võimalik eluasemeteenust kvaliteetselt osutada.</p> <p>Vajadus kokku vähemalt 85 mln eurot.</p> <p>Hetkel ei ole maksumuse analüüsi tehtud, see tuleks koostada koostöös riigi Sotsiaalkindlustusametiga.</p>	<p>partnership- ehk PPP-mudelid koostöös KOViga jne). Ka senine linnaüürimajade programm ja toetuste taotlemine on põhinenud teatud mõttes PPP-mudelil, kuna toetuse andmise tingimused lubavad kaasata erasektorit ettevõtja rahastajana, kui KOV-il pole endal piisavalt omafinantseeringut. Oluline on, et selline rahastaja-koostööpartner leitaks konkurentsituatsioonis ehk avaliku konkursi korraldamise teel. Silmas tuleb pidada võimalikke tagasilööke, kui KOV ei ole piisavalt tugev ohjama üksikhuve ja suunama eluasemevaldkonna arengut kogukonnaga kokku lepitud ja üldisi hüvesid kandva ruumivisiooni alusel. KOVi ehk avaliku sektori eestvõttel tuleb koosloomes elanikega esmalt luua ruumivisioon sellest, kuhu ja miks investeeritakse. Kui arenguvisioon on kokku lepitud nii, et see tõstaks võimalikult paljude inimeste elukvaliteeti võimalikult pikas vaates, saab eri sektorite koostöös seda ka ellu viia.</p>	
Täiendavad ettepanekud:			
4.	<p>Näha ette toetused kliimaeesmärkide täitmiseks.</p> <p>EL kliimaeesmärgi kohaselt tuleb aastaks 2030 vähendada emissioone 55% võrreldes 1990. aastaga ja saavutada kliimanetraalsus aastaks 2050. Euroopa Komisjoni hinnangul läheb rohelisele energiale üleminekuks vaja 520-575 miljardit eurot aastas.</p> <p>KOV-idele on suureks kuluks ka energiatõhususe saavutamiseks vajalik hoonete renoveerimine – EL eesmärkide kohaselt peavad alates 2030. a kõik uued hooned olema nullemissiooniga ning olemasolevad hooned muudetud nullemissiooniga hooneteks aastaks 2050. Tänu ökosüsteemi teenustele toob iga looduse taastamiseks kulutatud euro tagasi 8–38 eurot. Looduse taastamisest saadav kasu on hinnanguliselt ligikaudu 1 860 miljardit eurot¹¹. Kuna kasu avaldub eelkõige riiklikul tasandil, on mõistlik, et KOV-ide tehtavad väljaminekud kompenseeritakse põhiosas riigelarvest.</p>	<p>RES 2023-2026 põhjal on perioodil 2021 -2026 planeeritud hoonete energiatõhususmeetmeteks (CO2 kvooditulu+ Moderniseerimisfond) ca 215,8 mln eurot. Sellest viiakse ellu tegevusi avaliku sektori hoonete (keskvalitsus ja KOV) energiatõhususe suurendamiseks, sh KOV hoonete energiatõhusaks rekonstrueerimiseks ja olemasolevate suure energiakuluga KOV hoonete asendamiseks liginullenergiahoonetega. Seejuures 2023.-2025.a avaliku sektori hoonete energiatõhususe meetme vahenditest suunatakse 8 mln € aastas (kokku 24 mln) energiatõhususe parandamiseks muinsuskaitseaduses sätestatud korras kultuurimälestiseks tunnistatud hoonetes (keskvalitsus ja KOV).</p>	

¹¹ Looduse taastamise määrus

<p>5.</p>	<p>Kaasata omavalitsuste esindajaid nii uue ehituseadustiku kui ka planeerimisseaduse muutmise aruteludesse ning viia läbi ehitisregistri (EHR) täiustamine hõlbustamiseks suuremahuliste projektdokumentatsioonide menetlust, sh</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ arendada välja EHRis eskiiside, muudatusprojektide ja riikliku järelevalve menetluste osa; ➤ oluliselt tõhustada/ kiirendada käivitatud EHRi lubade menetlemise rakenduse töökindlamaks ja kasutajasõbralikumaks muutmist. <p>Tänavate ja teede osas on linn huvitatud eelkõige linnale ületulevate teede ja tänavate, sh tänavavalgustus ja sademeveekanalisisatsioon, ehitusprojektidele EHR-is ehitus- ja kasutuslubade menetlemisest. EHR-i kaudu ei saa enam menetleda kasutusteatisi.</p> <p>Ehituseadustiku alusel asutatud EHRi kasutamisel on praktikas ilmnenud mitmed kitsaskohad, mida oleks vaja üle vaadata/kohendada.</p> <p>EHR ei vasta suuremahuliste ehitusprojektide menetlusnõuete vajadustele, mistõttu on projektide menetlemine oluliselt viibinud võrreldes 2015. aastaga. Probleeme valmistab suurte andmemahtude üleslaadimine.</p> <p>Vajadus on EHR-i laadida dwg faile ja jagada ametite siseselt ülesandeid. Tähtaja märkimisel arvestada tööpäevadega, mitte nädalapäevadega.</p> <p>Õigusaktid näevad ette riikliku järelevalve andmete olemasolu EHRis, kuid täna seda võimalust ei ole. Ehituseadustiku alusel teevad järelevalvet nii KOVid kui ka mitmed riigiasutused, kuid info objekti teise asutuse järelevalves oleku kohta puudub.</p> <p>EHRi töökindluse ja kasutajasõbralikkuse (õigemini nende puudumise) taga seisab hetkel suur hulk tööjõudlust.</p>	<p>Järelevalve moodul on EHRis arendamisel 2023. aasta lõpust (koostöös Tallinna linnaga) ja laiendamisel 2024. aastal. Niisamuti plaanime asutuste vahelise järelevalve informatsiooni vahendamise võimekuse välja arendada 2024. aastal.</p> <p>Ehituseadustik ei tunne mõisteid eskiis ja muudatusprojekt. Kui ollakse veendunud, et nende sissetoomine vähendab bürokraatiat (mitte ei suurendaks seda nagu näitas küre protsessianalüüs), siis on Kliimaministeerium valmis kaaluma nende toomist ehituseadustikku ja vastavalt ka ehitisregistrisse. Ehitisregistri arendused ei soodusta õigustühiseid menetluspraktikaid.</p> <p>Kui tuuakse välja olukorrad, missugustes olukordades suurte andmemahtude üleslaadimine probleeme valmistab, saame need lahendada. Juunis 2023 kasutusele võetud menetluskeskkond võimaldab laadida üles kordades suuremaid andmemahte kui eelmine versioon, niisamuti võimalike andmemahtude vastu võtmise võimekust dünaamiliselt kasvatada. Andmemahtude suurendamine tähendab aga ka kasvavaid süsteemi haldamise kulusid maksumaksjale Riigipilves.</p> <p>dwg failides joonrajatiste ruumikujude laadimine on plaanis võimaldada 2024. aastal. Muus osas liigume 3D ja .ifc formaadi suunas.</p>	<p>Kokkulepe.</p>
<p>6.</p>	<p>Jätkata läbirääkimisi selleks, et luua KOV ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalike maade eraomanikelt omandamise kulude kompensatsioonimehhanismid.</p> <p>Ettepanekus märgitud kompensatsioonimehhanism on vajalik omavalitsusüksuse ülesannete täitmiseks. Eelkõige planeerimisseaduse § 131 kohaselt on sätestatud KOV kohustus tagada detailplaneeringukohased avalikuks kasutamiseks ette nähtud tee ja sellega seonduvate rajatiste, haljastuse, välisvalgustuse ning muude tehnorajatiste rajamine. Maareformi käigus riigi omandisse jäetavad maatükid paisatakse tsiviilkäibes arvestamata KOV</p>	<p>Riigi maa võõrandamisel on KOVil eelisjärjekorras võimalik taotleda maa enda omandisse omavalitsuslike ülesannete täitmiseks. KOVidel on riigivaraseaduse kohaselt õigus taotleda riigilt maad, et maaomanikule anda rajatava taristu alla jääva maatüki eest vastu asendusmaa.</p>	<p>-</p>

	<p>kohustusi seonduvalt avalikuks kasutuseks määratud maa tagamisega. Reformi läbiviimisel riigi poolt arvestamata jäetud KOV arenguvajadused on loonud olukorra, kus KOV-il on vajalik omandada avalikuks kasutamiseks maad eraomanikelt. Mõistlik kompenseerimismehhanism on riigi poolt tulu saamise eesmärgil võõrandatavalt maalt laekunud rahast osa eraldada KOV-idele. KAHOS jõustumine ei ole lahendanud KOV ülesannete täitmiseks ja arenguks vajalike maade eraomanikelt omandamise kulude kompenseerimist.</p>		
7.	<p>Võõrandada KOV-dele riigi maareservist tasuta maad, mis KOVide taotluste kohaselt on vajalikud arenguks, sh ettevõtluse ning tootmise ja liikluskeskkonna arendamiseks.</p> <p>Riigi ja KOVide arendamiseks tuleb luua ka soodsat ruumilist ettevõtlus-, tootmis- ja liikluskeskkonda, sealhulgas soodustada tööstusparkide ja KOV siseste liiklussõlmede rajamist. See eeldab selleks sobivate maaüksuste olemasolu ja kui KOV-il neid maaüksusi ei ole, siis taotlemist riigi maareservist. KOVide seisukohast on oluline, et käsitletud teemad võetaks arutusele ja riigi pädevad asutused esitaksid oma põhjendatud seisukohad ning pakuksid vajadusel toimivad lahendused probleemile. Siiani ei ole vastu võetud õigusakti, mis võimaldaks KOV-del võõrandada tasuta maad ettevõtluse ning tootmise ja liikluskeskkonna arendamiseks.</p>	Riigivaraseaduse ja teiste seaduste muutmise seadus on jõustunud.	Lõpetatud.
8.	<p>InfraBIM normdokumendi väljatöötamine (projekteerimine, ehitamine, haldamine).</p> <p>Varasem praktika on näidanud, et digitaliseeritud lahenduste kasutuselevõtt on oluliselt lihtsustanud informatsiooni loomise ja jagamise võimalusi ning muutumas ehitussektori tööprotsesse üle maailma. Eesti ehitussektori võimalus on läbi digitaalsete lahenduste kasutuselevõtu tõsta kohaliku turu teenuste kvaliteeti, tulemuslikkust ning luua atraktiivne keskkond tulevastele tööandjatele ja töötajatele. Uute tehnoloogiatega kohanemine ja modernsete töömoodikatega harjumine on vältimatu suurendamiseks Eestis nii teede- kui tsiviilehitussektori jätkusuutlikku arengut kohalikul ja rahvusvahelisel turul. On oluline, et ehitussektoril oleks normdokument digitaalse ehitusinfo rakendamiseks, mis võimaldab ehitise elutsükli vältel protsessis kõigil osapooltel - arhitektil, konstruktoril, eriosade projekteerijatel, arendajal, ehitajal, omanikul, kasutajal, haldajal jne integreerida ühte mudelisse omale vajalik informatsioon ning kontrollida olemasolevat teavet.</p>	Ehitisregistrile infraBIM võimekuse samm-sammuline lisamine (lisaks .ifc lugemise ja analüüsi võimekusele ka näiteks lõikumiste ja muude probleemide automaatse tuvastamise võimekuse tekitamine) on planeeris alates 2024. aastast. Oleme nõus, et digitaliseerimine on oluline tootlikkuse, kvaliteedi, läbipaistvuse ja laiemalt ehitusvaldkonna atraktiivsuse tõstmise jaoks.	
nr	Ministeeriumi ettepanekud ja selgitused	ELVL seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
9.	Kokkuleppe sõlmimine kehtestatud planeeringute KOV poolt tähtaegselt andmekogusse esitamiseks.	ELVL valmis abistama info vahetusel. Edasine arutelu ka ELVLi siseses töörühmas.	Kokkulepe

<p>Vaatamata sellele, et alates 1.novembrist 2022 tuleb kõik uued planeeringud kanda 14 päeva jooksul PLANKi ei jõua planeeringud andmekogusse. Ettepanek leppida kokku ELVLiga planeeringute andmekogusse esitamise tõhustamiseks. Varasemad planeeringud kantakse PLANKi riigi poolse projektiga.</p>		
---	--	--

9. Lõimumise töörühma ettepanekud

Tabel 9. Osapoolte ettepanekud muudatusteks

nr	Eesti Linnade ja Valdade Liidu ettepanekud ja selgitused	Ministeeriumi seisukoht	Töörühma kokkulepe, eriarvamused
1.	<p>Rändekriisis riigipoolne kiirem ja operatiivsem tugi KOVidele - taastades pearaha alusel KOVide toetamise sarnaselt nagu see toimis 2016. aastast Euroopa rändekriisi lahendamisel (ümberasustamine ja ümberpaigutamise skeem).</p> <p>Juhul kui pearaha rahv.kaitse saaja kohta oleks 1 500 eurot, siis tänavuse aasta näitel oleks riigile kogukulu 91 mln €, mis tuleneb kokku praegusest 2022. aasta 61 100 rahvusvahelise kaitse saajast, kes on Eestisse tulnud (seisuga 30.01.2023 on oma elukohta registreerinud 30 553 inimest). Tavapärasel aastatel on Eestis rahvusvahelise kaitse saajaid suurusjärgus maksimaalselt 100 inimest.</p> <p>Ettepanek on, et pearaha oleks kehtestatud ühekordse maksena nt 1 500 € rahvusvahelise kaitse saaja kohta ja KOVile ilma aruandluskohustuseta.</p> <p>Senine riigipoolne KOVide toetamise süsteem massilise rändekriisi näitel on olnud halduskulukas ja bürokraatlik. Samal ajal, kui põgenike esmane majutus, toitlustus, meditsiinile abi, tõlketeenus kuni KOVi püsivasse elukohta elama asumisel on riigi ülesanne, on sellele järgnevad tegevused ja inimeste toetamine kohandamisel ja integreerumisel KOV vastutus – ei ole otstarbekas loendada inimeste nõustamiste arvu, perekondade arvu, elukohtade aadresse, erinevat abi saanud isikute arvu (toiduabi, esmatarbed jms), nii nagu on tulnud viimased 8 kuud teha, vaid on vajalik pigem kehtestada kulude hüvitamine KOVidele põgenike pearaha alusel.</p> <p>Riigipoolne kiire abi rändekriisis on oluline, kuna riigipoolsed teenused on eelduseks, et ka KOV saaks omapoolset abi kriisis kiirelt ja kvaliteetselt pakkuda – oluline on vajalikud meetmed jõustada nii kiiresti kui võimalik</p>	<p>ELVL- ettepaneku kohaselt tuleks uue rahvusvahelise kaitse saajate pearaha süsteemi täiendada EL ühtekuuluvuspoliitika fonde Selle väljatöötamiseks tuleb välja töötada toetusskeemi visioon ja rakendus-mehhanismid, mis peaksid tuginema eelneale analüüsile. Täiendavad vahendid RES planeerimisprotsessi pearaha-süsteemi rahastamiseks saab planeerida täpsema toetus-skeemi väljatöötamise järgselt.</p> <p>Lähiaastaete riigieelarve suureks väljakutseks on jõuda kooskõlla Euroopa eelarvereeqlitega – nominaalne defitsiit peab olema väiksem kui 3% SKPst, ka kriiside ajal ning struktuurne eelarvepositsioon peab paranema 0,5% võrra SKPst aastas. Selle kõige juures tuleb arvesse võtta ka 2024. aasta riigi eelarvestrateegias toodud põhi-mõtteid, mille raames riik planeerib järgnevas neljaks aastaks läbi nulleelarve koostamise suuremaid kokkuhoiu- ja ümberkorralduskohti, mis seab ka erinevate ministeeriumite puhul lähiaastatel piiri uute algatustega väljatulekuks.</p> <p>Lisaks on EL tasandil on planeeritud rändepaketi osana vastuvõtutingimuste direktiivi muudatused, millega kaasneb ka välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse (VRKS) avamine ning harmoneerimine direktiiviga. Antud harmoneerimise protsessi juhib Siseministeerium. Eelduslikult võetakse reformi eelnõude</p>	<p>Võtta kaalumisele täiendava analüüsi läbiviimine, mis oleks aluseks kontseptsiooni loomisele rahvusvahelise kaitse saajatele paindliku pearahasüsteemi loomiseks, mis täiendaks olemasolevate Euroopa Liidu ühtekuuluvuspoliitika fondide vahendite kasutamist lõimumis-poliitika planeerimisel.</p> <p>Täiendavate eelarveliste vahendite maht planeerida täpsema toetusskeemi rakendamise väljatöötamise järgselt.</p>

<p>kuna praegu Ukraina sõja vaates seisame silmitsi teise sõjapõgenike sisserände lainega, mis võib kujuneda samasse suurusjärku kui 2022 kevadel.</p> <p>Oluline on, et riiklikul tasandil KOVile üle antavate ülesannete puhul peab olema eelnevalt riigi poolt kvaliteetne baas ülesannete täitmiseks (STARis üüritoetus, tõlketeenus) ning ei ole mõeldav olukorra kordumine, kus peale lepingu sõlmimist ühepoolselt ja ilma teavitamata muudetakse lepingu tingimusi.</p> <p>Pearaha süsteem vähendaks tänase hägusa rahastamise/toetamise kõrval KOVide administratiivset ja halduskoormust arvestuse pidamisel ning erinevate aruandluste esitamise ja kalkulatsioonide tegemisel, ning annaks võimaluse KOVidel operatiivselt arendada ja lahendada erinevaid vajaminevaid ressursse ja teenuseid rahvusvahelise kaitse saajatele. Tallinna linnal on täna olemas rändekriisiga toimetulemiseks koolitatud valdkonna spetsialistid, kes kaitset saanud inimeste igakülgse nõustamise asemel peavad suures osas oma tööajast tegema selle kõrvalt aja ja ressursimahukat administratiivset tööd, et riigile anda statistikat ja aruandlust tekkinud kulude ja vajaduste kohta. Samas, kui see aruandlus kõigele lisaks ei saa olla ka täielik, seega pearaha lahendaks probleemi kõigi jaoks sh vähendaks ka keskvalitsuse enda halduskoormust olulisel määral.</p> <p>*2016. aastal oli pearaha sätestatud põgeniku kohta, mitte pere peale ja olenemata vanusest ning summa oli 3 000 € ühekordse maksena. KOVidel oli õigus neid vahendeid kasutada kõikvõimalike kohanemist toetavateks tegevusteks ja ei olnud mõeldud konkreetsele põgenikule väljamaksmiseks.</p>	<p>pakett vastu 2024 kevadel. Jõustumine jääb eelduslikult 2026-2027. aastasse.</p> <p>Kui koostatud meede leiab heakskiidu, siis võib kaaluda ettepanekuid muudatuste sisseviimiseks Eesti õigusruumi. Samas on jätkuvalt oluline, et oleks koostatud ELVL ja riigipoolne visioon koos kriteeriumitega ning analüüs, sh võimalik kulumudel, pearaha süsteemi ja meetme rakendamiseks rahvusvahelise kaitse taotlejate vastuvõtuks KOV tasandil.</p> <p>VRKS-i alusel esitatud 6139 rahvusvahelise kaitse (täiendav kaitse) taotlust alates 24.02.2022-01.09.23. Rahvusvaheliste kaitse saajatele pearaha süsteemi kehtestamisel on vaja ettepaneku kohaliselt riigieelarvesse täiendavalt lisada seisuga 01.09.2023 ca 9,2 mln € (6139 RVK x 1500 €). Lisaks viibib riigis ajutise kaitse alusel seisuga 27.08.2023 kokku 35 660 isikut (2,6% rahvaarvust), registreeritud on 48 154 (3,5% rahvaarvust) ajutise kaitse taotlust. Lisades antud ettepaneku põhjal AJK-d on soovitava summa suuruseks 53 490 000 € (35 660 AJK x 1500 €). Kokku (RVK+AJK) moodustab soovitud summa 62 690 000 €. Riik pakub erinevaid toetusmeetmeid nimetatud sihtgruppidele Kultuuri- ja Sotsiaalministeeriumi, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning Siseministeeriumi valitsemisalas ESF ja AMIF fondide ning RE vahendite toel.</p>	
--	--	--